TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİ ve FLÖRT DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (MARDİN ÖRNEĞİ)

Hayrunnisa ÖZGÜR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA, 2014

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİ ve FLÖRT DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (MARDİN ÖRNEĞİ)

Hayrunnisa ÖZGÜR

Danışman: Prof. Dr. Turan AKBAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA, 2014

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Turan AKBAŞ
(Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK

Üye : Öğr. Gör. Dr. İsmail SANBERK

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

…../…../2014

Prof. Dr. Yıldırım Beyazıt ÖNAL
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİ VE FLÖRT DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ- MARDİN ÖRNEĞİ

Hayrunnisa ÖZGÜR

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Turan AKBAŞ
Mayıs, 2014, 88 sayfa

Bu araştırmada, Mardin'de eğitimine devam etmekte olan lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile flört davranışları arasındaki ilişkiyi ve bu iki değişkenin, öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırma Mardin'de 2010-2011 eğitim öğretim yılının 2. döneminde 5 farklı okula devam eden 552 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkenlerinden bağlanma stillerini ölçmek amacıyla İlişki Ölçekleri Anketi (Bartholomew & Horowitz, 1991) kullanılmıştır. Araştırmanın diğer bağımlı değişkeni olan flört davranışlarına ilişkin veriler ise araştırmacı tarafından hazırlanan anket ile toplanmıştır. Söz konusu ankette bulunan sorular daha net bir değerlendirmeyi sağlamak amacıyla okul içerisindeki davranışlar, iletişime geçebilmek için bulunulan davranışlar, okul dışındaki davranışlar olmak üzere 3 kategoriye ayrılmıştır. Verilerin analizinde yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma ve kay kare testleri kullanılmıştır.

Bulgular, öğrencilerin bağlanma stilleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kız öğrenciler daha çok korkulu bağlanma stiline sahipken, erkek öğrencilerin daha çok güvenli bağlanma stiline sahip oldukları bulunmuştur.

Flört davranışlarına ilişkin sorulan sorularda daha çok cesaret ve aktiflik içeren davranışlara erkek öğrencilerin yüzde oranları, pasiflik ve karşı cinsten ilk adımı beklemeyi gerektiren davranışlarda ise kız öğrencilerin yüzde oranları daha yüksek çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Stilleri, Flört Davranışları, Ergenler

ABSTRACT

STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN HIGH SCHOOL STUDENTS' ATTACHMENT STYLES AND FLIRTING BEHAVIOURS –MARDİN SAMPLE

Hayrunnisa ÖZGÜR

Graduate Thesis, Department of Educational Sciences
Advisor: Prof. Dr. Turan AKBAŞ
May, 2014, 88 page

In this study, it is aimed to analyse the relationships between attachment styles and flirting behaviours of students attending high school in Mardin, and whether these two variables change according to students' genders or not.

The study was carried out in 2010-2011 school year's spring term with 552 students attending 5 different schools in Mardin. Relationship Questionnaire (Bartholomew & Horowitz, 1991) was used to evaluate attachment styles, one of the dependent variables of the study. The data related to flirting behaviours, the other dependent variable of the study, were collected through a questionnaire prepared by the researcher. With the purpose of getting a clearer evaluation, questions in the aforesaid questionnaire are divided into 3 categories as; behaviours at school, behaviours acted for getting in contact and behaviours out of school. In the process of data analysis; percentage, frequency, arithmetic mean, standard deviation and chi-squared tests were used.

Findings have revealed that there is a significant relationship between students' attachment styles and genders. It is found out that male students have secure attachment style more while female students more likely have fearful attachment style.

On one hand, male students have got higher percentage rates in the questions concerning flirting behaviours which require more courage and activeness; but on the other hand, female students have got higher percentage rates in the questions which require passiveness and waiting for the first step.

Keywords: Attachment Styles, Flirting Behaviours, Adolescents

ÖNSÖZ

İlk olarak tez danışmanım Prof. Dr. Turan AKBAŞ'a tez sürecinin son aşamasında özellikle zaman açısından yardımcı olduğu için teşekkürlerimi sunuyorum. Aynı zamanda tez jürimde bulunan Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK'e ve Öğr. Gör. Dr. İsmail SANBERK'e teşekkür ederim.

Tez danışmanlığımı emekliliği nedeniyle bırakmak zorunda kalan ancak beni ve tezimi tüm samimiyetiyle Prof. Dr. Turan AKBAŞ'a emanet eden; tez sürecinin her aşamasında titiz dikkatiyle geri bildirimlerini sunan, her defasında beni cesaretlendiren ve arkamda desteğini hissettiren sevgili hocam Prof. Dr. Banu YAZGAN İNANÇ'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Verilerin analizinde yardımlarını esirgemeyen ve kıymetli zamanını ayıran Yrd. Doç. Dr. Ercüment YERLİKAYA'ya çok teşekkür ederim.

Verilerin toplanmasında hem kendi okulunda yardımcı olan hem de bağlantılarını kullanarak diğer okullara ulaşmamı sağlayan Ümran TERBİLLİOĞLU'na; her konuşmamızda en ufak şeylerden insanı güldürmeyi başaran sevgili arkadaşım İnci Cansu SECGİN'e; kendi de bu zor süreçten geçtiği için beni sabırla dinleyen ve anlayan Sebahat AKDEMİR ÜNDAĞ'a; her aradığımda enerji dolu sesiyle telefonu açan ve yardımcı olmaya çalışan Fatma ALTUNKOL'a; ve tezin son aşamasında önerdiği kitaplarla yolumu aydınlatan Burcu ŞANLI'ya çok teşekkür ederim.

Son olarak her konuda her zaman bana destek veren, yanımda olan ve başardığım her şeyi borçlu olduğum canım babam Ali YAĞINÇ'a, güzel yürekli annem Ayfer YAĞINÇ'a ve her zaman arkamda varlığını hissettiğim abim Öcal YAĞINÇ'a; ilk tanıştığımız günden beri sabırla tez hikayelerimi dinleyen, çalışmam için motive eden eşim Eray ÖZGÜR'e sonsuz teşekkürler. Ailem olduğunuz için çok şanslıyım.

Hayrunnisa ÖZGÜR

Şubat 2014

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **v**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **ix**
EKLER LİSTESİ ..... **x**

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Problem 1
1.2. Araştırmanın Amacı 4
1.3. Araştırmanın Önemi 4
1.4. Varsayımlar 7
1.5. Sınırlılıklar 7
1.6. Tanımlar 7

BÖLÜM II
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar 9
2.1.1. Bağlanma Kuramı 9
2.1.1.1. Bağlanma Kuramının Temelleri 9
2.1.1.2. Bağlanma Sistemi 10
2.1.1.3. Bağlanma Sistemindeki Bireysel Farklılıklar 12
2.1.1.4. İçsel Çalışan Modeller 14
2.1.2. Bağlanma Stilleri 15
2.1.2.1. Güvenli Bağlanma Stili 17
2.1.2.2. Saplantılı Bağlanma Stili 18
2.1.2.3.Korkulu Bağlanma Stili 18
2.1.2.4. Kayıtsız Bağlanma Stili 18
2.1.3. Yaşam Boyu Bağlanmada Oluşan Farklılıklar 19

2.1.3.1. Çocukluk Döneminde Bağlanma 19
2.1.3.2. Ergenlik Döneminde Bağlanma 20
2.1.3.3. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma 22
2.1.4. Ergenlik Döneminde Yaşanan Romantik İlişkiler 23
2.1.4.1. Karşı Cinse Olan İlginin Değişimi 24
2.1.4.2. Ergen Gelişiminde Romantik İlişkilerin Rolü 25
2.1.4.3. Bağlanma Stilleri, Aile İlişkileri ve Romantik İlişkiler 29
2.1.4.4. Romantik İlişkilerin sosyal Oluşumu 32
2.2. İlgili Araştırmalar 33
2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar 34
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar 40

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli 44
3.2. Çalışma Evreni ve Örneklem 44
3.3. Veri Toplama Araçları 46
3.3.1. ilişki Ölçekleri Anketi 46
3.3.2. Anket 47
3.4. Verilerin Toplanması 47
3.5. Verilerin Çözümlenmesi 47

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Bağlanma Stilleri ve Flört Davranışları Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular 49
4.1.1. Okul İçinde Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlanma Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular 49
4.1.2. İletişime Geçmek İçin Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlanma Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular 51
4.1.3. Okul Dışında Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlanma Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular 52
4.2. Bağlanma Stilleri ve Cinsiyet Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular 53

4.3. Flört Davranışları Ve Cinsiyet Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular 54
4.3.1. Okul İçerisinde Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....54
4.3.2. İletişime Geçmek İçin Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....56
4.3.3. Okul Dışında Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....57

BÖLÜM V
TARTIŞMA ve YORUM

5.1. Flört Davranışları ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiler 59
5.2. Bağlanma Stilleri ve Cinsiyet Arasındaki İlişkiler 60
5.3.Flört Davranışları ve Cinsiyet Arasındaki İlişkiler.....61

BÖLÜM VI
SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.Sonuçlar 65
6.2. Öneriler 66
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....66
6.2.2. İlerde Yapılacak Olan Araştırmalara Yönelik Öneriler.....66

KAYNAKÇA 68
EKLER 84
ÖZGEÇMİŞ 88

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Bağlanma Stilleri ve Flört Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi İçin Oluşturulan Örneklem Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Okul Türlerine ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....45

Tablo 2. Bağlanma Stilleri ve Flört Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi İçin Oluşturulan Örneklem Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı 45

Tablo 3. Okul İçinde Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlanma Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları.....50

Tablo 4. İletişime Geçmek İçin Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlanma Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları 51

Tablo 5. Okul Dışında Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlanma Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları 52

Tablo 6. Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları.....53

Tablo 7. Okul İçinde Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları 54

Tablo 8. İletişime Geçmek İçin Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları.....56

Tablo 9. Okul Dışında Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları 57

EKLER LİSTESİ

Sayfa

Ek 1. İlişki Ölçekleri Anketi.....84
Ek 2. Anket.....86

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Problem

Biyolojik anlamda, fiziksel ve cinsel gelişim açısından ergenlik, çocukluk döneminin olgunlaşmamış durumundan yetişkinlik döneminin cinsel olgunluğuna bir geçiş dönemidir. Üreme sistemindeki bu olgunlaşmaya, ergenlerin ikincil cinsiyet karakterlerindeki değişmeler de eşlik eder. Ergenlik döneminde, bireylerde ortaya çıkan farklar, başka hiçbir gelişim döneminde bu kadar belirgin değildir. Cinsel içerikli biyolojik gelişmelerin yanı sıra; kızlarda adet görme, göğüslerin büyümesi ve kalçaların genişlemesi; erkeklerde ise sesin kalınlaşması, bıyık ve sakalların çıkmaya başlaması gibi cinsel içerikli fizyolojik gelişmeler de görülür.

Fizyolojik anlamda ergenlik süreci içerisinde büyüme ve gelişme ile ilgili en yoğun yaşantıların olduğu yaşlar genel olarak 12-16 yaşları arasıdır. Bu dönemde ergen, içinde yaşadığı kültürün ideal vücut olarak sunduğu modelin etkisi altında kalarak beden imgesi kazanma sürecini yaşar. İdeal vücut ölçüleri aile, arkadaş grubu ve toplum tarafından belirlenir. Ayrıca, televizyondaki reklamlarda tavsiye edilen vücut ölçüleri ve tanınmış sanatçıların tipleri de ergenin ideal beden imgesini etkileyen faktörler arasında değerlendirilebilir (İnanç ve Yerlikaya, 2013).

Ergenlikte önemli bir diğer gelişim boyutu ise sosyal gelişmedir. Bireyin sosyalleşme süreci çocukluk döneminde başlar ve ergenlik döneminde bu süreç ailesinin dışına taşarak okul çevresi ve dolayısıyla arkadaş grupları ekseninde hızla devam eder. Bu sosyalleşme sürecinde, ergen için önemli gördüğü konularda ailesi hâlâ başvuru kaynağı olmaya devam eder. Gelişimsel süreçte ergenler, öncelik olarak okul, meslek seçimi ve geleceği ile ilgili kararları, sosyal gelişimi doğrultusunda, çevresinin üzerinde oluşturduğu etki ile verir.

Ergenlerde görülen duygusal gelişim ve değişim konusunda dikkati çeken ilk noktanın, duyguların yoğunluğundaki artış ve istikrarsızlık olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu duygusal dalgalanmalar; karşı cinse âşık olma, mahcubiyet ve çekingenlik, aşırı hayal kurma, tedirginlik ve huzursuzluk, yalnız kalma isteği, çalışmaya karşı isteksizlik ve çabuk heyecanlanma gibi duygu durumlarını içerir. Ergenlik çağındaki bireylerle yapılan alan araştırmalarında, ergenlerin duygusal problemlerinin; bulundukları yaş dönemine, okula devam edip etmemelerine, ailelerinin

geliştirdiği tutumlara, ergenlerin sahip oldukları genel yetenek düzeyine ve çevreleri tarafından kabul edilme derecelerine göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir (Koç, 2004). Ergenin sosyal çevresini oluşturan aile bireyleri ve arkadaşları ile içerisinde bulunduğu etkileşimler, başarılı bir gelişim izlemesinde etkili olmaktadır.

Ergenlik döneminde en çok dikkat çeken gelişmelerden biri romantik ilişkilerin ortaya çıkmasıdır. Bu ilişkiler genellikle kısa süreli ve geçici olsa dahi ergen gelişimiyle ilgili kuramsal yaklaşımlar, romantik ilişkilerin ergenlerin sosyal yaşamının odağında olduğunu savunmaktadırlar (Furman, Brown, ve Feiring, 1999).

Ergenlik döneminde kişi, çocukluk yıllarından farklı bir biçimde yeni ilişkiler kurma isteği içerisindedir. Çocukluk ve ergenlik yılları arasında, sosyal ilişkiler değişime uğramaktadır. Aile ilişkileri bu dönemde önemini korurken, ön plana çıkan diğer konular ise akran ilişkileri ve romantik ilişkilerdir (Bayhan ve Işıtan, 2010). Bu açıdan bakıldığında ergenlik döneminde akran ilişkilerinin ve romantik ilişkilerin temellerinin atıldığı; ilişkiler ve diğer insanlar ile ilgili algıların oluştuğu aile yaşantıları ve aile içerisinde oluşan ilişki örüntüleri çok büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle ergenlik döneminde bireyin geliştirdiği yeni ilişkileri incelerken, ilişki ve iletişim kurmayı öğrendiği ebeveynleri ile olan ilk yaşantılarını dikkate almak önemlidir.

Bireyin doğduğunda annesiyle kurduğu iletişim, önceleri sadece çocuğun biyolojik varlığının devamına hizmet ederken daha sonra bu etkileşim biçimi (bağlanma) içselleştirilerek bireyin hayatının tüm yönlerini etkileyen bir etkileşim biçimi haline gelir (Hamarta, 2004). Ainsworth'a göre de (1989, akt. Furman, W., Collins, A, 2007), çocuğun bağlanma partnerleriyle olan yaşantılarından edindiği deneyimler, biyolojik ailenin dışında her yaşta ortaya çıkan bağlanma davranışlarının temelini oluşturmaktadır.

Son yıllarda, dünyada ve ülkemizde bireyin, kendine özgü özelliklerini araştırmak, yerini bireyi bir bağlam içerisinde değerlendirmek ve incelemek çabalarına bırakmıştır (Kağıtçıbaşı, 1991). Bireyin davranışlarını daha iyi tanımlayabilmek ve alana daha farklı bakış açıları kazandırabilmek için yapılan araştırmalar çok farklı konular çerçevesinde ele alınsa da büyük bir kısmı bireyin diğerleriyle olan ilişkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bireyin diğerleriyle olan ilişkisini incelerken birçok kuram ve bakış açısı karşımıza çıkmaktaysa da bu alanda en çok vurgu yapılan Bowlby'nin ortaya koyduğu Bağlanma Kuramı'dır.

Bowlby (1980), bağlanma davranışını, bireyin korktuğunda bir figürle ilişki kurmak ya da yakınlık aramak için duyduğu istek şeklinde tanımlamıştır. Temeli

bebeklik döneminde oluşan bağlanma davranışı, yetişkinlik dönemindeki bağlanma davranışı üzerinde de etkili olmaktadır. Bebeklik döneminde anneyle ya da bakıcıyla kurulan bu bağın niteliği, yetişkin yaşlarda kurulan ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Yaşamın ilk dokuz ayında oluştuğu iddia edilen bağlanmanın, ergenlik ve yetişkinlik döneminde diğerleriyle olan soysal ilişkilerde genelleştirildiği kabul edilir (Aydın, 2000).

Bağlanma davranışları ergenlik döneminde, davranışların ve ilginin daha çok akranlara yönelmesiyle değişikliğe uğrar. Ergenlikteki bu değişimlerde, ergenin çocukken bakımını üstlenen bireylere karşı geliştirmiş olduğu bağlanma ilişkisi önemli rol oynar. Ergenin bu dönemde ebeveyn figürlerinden akran gruplarına doğru yönelmesine rağmen erken bağlanma ilişkisi kalıcı ve güçlü bir etkiye sahiptir (Hamarta, 2004).

Ergenlerin anne babaları ile bağlanma ilişkisini inceleyen araştırmalar, ergenlik döneminde ailesi ile güvenli bağlanma ilişkisi içinde olan gençlerin, arkadaşlık ilişkilerinde özsaygı düzeylerinin genelde daha yüksek olduğunu, fiziksel açıdan da daha sağlıklı olduklarını göstermiştir. Erken yaşlarda çocuklarının gereksinimlerini koşulsuz ve tutarlı olarak karşılayan, yakınlık ve sevgisini esirgemeyen, destekleyici ailelerin çocukları güvenli bağlanma geliştirmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Bağlanma stillerinin bireyde farklılaştırdığı kişilik özelliklerinin Türk kültüründe de benzer özelliklerde ortaya çıktığı görülmüştür (Sümer ve Güngör, 1999). Bu stillerin kişilik özellikleriyle ne derecede bağdaştığı ve bireyin sosyal ilişkilerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunun araştırılması, insan ilişkilerinin daha farklı perspektiflerden değerlendirilmesine ve gelecekte yapılacak çalışmaların daha nitelikli olmasına katkı sağlayacaktır.

Bütün bunlar göz önüne alındığında araştırmanın problem cümlesi şu şekilde ifade edilebilir:

“Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri, okul içerisinde, okul dışında ve iletişime geçebilmek için göstedikleri flört davranışları açısından farklılaşmakta mıdır?”

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile flört davranışları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını cinsiyet değişkeni açısından araştırmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda, aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır.

1. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri okul içerisindeki flört davranışları açısından farklılaşmakta mıdır?
2. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri okul dışındaki flört davranışları açısından farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri iletişime geçebilmek için sergiledikleri flört davranışları açısından farklılaşmakta mıdır?
4. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Lise öğrencilerinin okul içerisindeki flört davranışları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Lise öğrencilerinin okul dışındaki flört davranışları cinsiyetlerine göre farklılaşma mıdır?
7. Lise öğrencilerinin iletişime geçebilmek için sergiledikleri flört davranışları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Karşı cinsle yaşanan ilişkiler, ergenlik dönemindeki gelişimin önemli bir bileşenidir. Ergenlik, bireylerin kendilerini büyük oranda karşı cinsle yaşadıkları ilişki kapsamında değerlendirdikleri bir dönemdir. Bağlanma Kuramında, Bowlby'nin (2012) de bahsettiği gibi bu dönemde yaşanan ilişkiler, aile ile o zamana kadar edinilen ilişki tarzlarının da birer göstergesidir. Aynı zamanda ergenlik döneminde karşı cinsle yaşanan duygusal ilişkiler, daha sonra yetişkinlikte karşı cinsle ve aynı cinsle yaşanan ilişkilerin temelini de oluşturmaktadır. Ergenlik dönemi boyunca yaşanan romantik deneyimler, bireylerin yakınlık anlayışlarını geliştirmelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Erikson'a göre (1982, akt. Parade, 2007) ergenlik dönemi boyunca sağlıklı bir benlik değerinin oluşumu, akranlarla ve romantik partnerlerle yakın ilişkilerin oluşumundan geçmektedir.

Bu ilişkilerin, ergenlerin yaşamlarında odak noktası olmasına karşın konuyla ilgili çok az şey bilinmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada ergenlerin yarısından fazlası son 18 ay içerisinde özel, romantik bir ilişki yaşadıklarını bildirmişlerdir (Carver, Joyner ve Udry, 2003). Lise öğrencileri, genel anlamda aileleri, kardeşleri ve akranları ile geçirdikleri zamandan daha fazlasını romantik partnerleriyle geçirdiklerini belirtmişlerdir (Laursen ve Williams, 1997). Bununla beraber, somut bir ilişki içinde olmasalar da zamanlarının büyük bir kısmını romantik partnerlerini veya karşı cinsi düşünerek geçirmektedirler (Richards, Crowe, Larson ve Swarr, 1998). Romantik deneyimlerin, kimliğin oluşmasında, aile ilişkilerinin değişiminde, akranlarla yakın ilişkilerin ve cinselliğin gelişiminde, akademik başarıda ve kariyer planlamasında önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Furman ve Shaffer, 2003). Ayrıca bu tarz ilişkiler, bireysel uyumla ilişkilidir ve bireyin daha sonradan yaşayacağı romantik ilişkileri etkilemektedir (Furman, Ho ve Low, 2007).

Kuram ve araştırmalar, bağlanma yöneliminde bireysel farklılıkların gelişmesinde ailenin özelliklerinin önemini vurgulamaktadır (Bretherton, 1992). Bulgular aile ile olan ilişkilere ek olarak yaşanan romantik ilişkilerin, genel olarak bireyin benlik algısı üzerinde belirgin bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir. Örneğin Epstein (1983) başkasını sevebilmek için ailesel kabulün önemini vurgularken, özsaygı için romantik partner tarafından kabulün, özsaygının diğer bileşenlerinden daha önemli olduğunu da ifade etmiştir. Bununla beraber aileler çocuklarının sosyal yaşamlarına doğrudan müdahale ederek (akranlarına ulaşımını kolaylaştırarak ya da zorlaştırarak) onların akranlarıyla ya da romantik partnerleriyle olan ilişkilerinin gelişimini ve kalitesini etkileyebilmektedirler. Örneğin, Elicker, Englund ve Sroufe (1992) anne-bebek bağlanma ilişkisinin niteliğinin, akran edinme yeteneği kazanılmasının belirleyicisi olduğunu belirtmişlerdir. Ergenlik döneminde akran ilişkileri ve akranların sosyal ağı, romantik ilişkilerin kurulmasında ve partnerlerin seçilmesinde önemli oluşumlardır (Furman ve Colins, 2007). Bu yüzden ergenlik dönemi üzerine yapılan çalışmaların aile ilişkileri, akran ilişkileri ve romantik ilişkilerin etkileşimi üzerinde yoğunlaşması özellikle önem kazanmaktadır.

Feeney ve Noller (1990) yaptıkları çalışmada, romantik ilişkilerinde kendilerini daha güvende hisseden bireylerin, çocukluk dönemindeki aile ilişkileri konusunda olumlu algılara sahip olduklarını bulmuşlardır. Ayrıca bağlanma stilleri ile ergenlerin romantik ilişkilerinin niteliği, doyumu, güveni, bağlılığı ve yakınlığı arasında ilişki olduğunu da belirtmişlerdir. Roisman, Collins, Sroufe ve Egeland (2005) tarafından

yapılan boylamsal çalışmada, doğumlarından genç yetişkinlik dönemine kadar incelenen bireyler arasında bebekliklerinde güvenli bir şekilde bağlandıkları tespit edilen katılımcıların, yetişkinliklerinde kayıtsız, korkulu ve saplantılı bağlanma stiline sahip bireylere göre daha kaliteli ilişkiler yaşadıkları görülmüştür.

Türkiye'de yapılan çalışmalara baktığımızda, lise dönemindeki ergenlerin ebeveynlerine bağlanmaları gibi ailesel bir konu ile romantik ilişkilerindeki davranışları arasındaki ilişkinin daha önce incelenmemiş oluşu bu araştırmanın önemini arttırmaktadır. Çünkü ergenlik döneminde yaşanan romantik deneyimler, ailelerin sosyo-kültürel yapılarından önemli derecede etkilenmektedir. Feldman ve Rosenthal yaptıkları çalışmada (1991), Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya'da yaşayan ergenleri karşılaştırmışlar ve flört hakkındaki düşünceleri de dahil olmak üzere bu dönemde ortaya çıkması beklenen değişimlerin kültürler arası farklılık gösterdiğini bulmuşlardır. Doğu kültürlerinde, aile üyeleri arasındaki bağlılığa Batı kültürlerine göre daha fazla önem verildiği ve ergenlerin romantik deneyimlere karşı kısıtlandıkları, yapılan farklı çalışmalarda da ortaya çıkmıştır (Marcus ve Kityama, 1991). Bu tarz ailevi ve kültürel değerlerin bir sonucu olarak Doğu toplumlarında yaşayan ergenler, romantik deneyimlere Batı toplumlarındaki akranlarına göre daha geç bir yaşta başlamaktadırlar (Feldman ve Rosenthal, 1991).

Literatürde kişilik üzerine oluşturulan birçok kuram, bireyin hayatında karşı cinsle ve hem cinslerle yaşanan ilişkilerin ne kadar önemli olduğundan bahsetmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2013). Bu bağlamda, ergenlik döneminde temelleri atılmaya başlanan ilişkiler konusunu, özellikle bu dönemde ortaya çıkan değişkenler açısından araştırmak, aileler ve konuyla ilgili ilerleyen yıllarda çalışma yapacak araştırmacılar için önem kazanmaktadır.

Günümüze kadar birçok değişkenle incelenen kişilerarası ilişkileri, bu konuda diğerlerine göre daha uygun bir kuramsal temel oluşturan Bağlanma Kuramı temelinde incelemek, hem konu hakkında daha farklı bakış açılarının kazanılmasına hem de Türkiye'de yapılan çalışmalara büyük katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Karşı cinsle olan ilişkiler yurt içinde ve dışında birçok araştırmaya konu olsa da, bu çalışmalar çoğunlukla büyük şehirlerde yapılmıştır. Farklı kültürel yapılara sahip insanların bir arada yaşadığı Mardin'de yapılmış olan bu çalışma, literatüre farklı bakış açıları kazandırmakla beraber kültürel bir karşılaştırma olanağı sunması açısından da önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir.

1. Araştırmada katılımcıların ölçekleri içtenlikle cevaplayacakları ve katılımcılardan geçerli ve güvenilir bilgiler alınacağı varsayılmıştır.
2. Ele alınan örneklemin evreni temsil ettiği, onların görüş ve eğilimlerini yansıttığı varsayılmıştır.
3. Bağlanma stillerinin ve flört davranışlarının bilimsel olarak ölçülebilir olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, İlişkiler Ölçeği Anketi'nin ölçtüğü değişkenlerle sınırlıdır.
2. Araştırma grubu 2010- 2011 yılında Mardin ili merkezinde çeşitli liselere devam eden öğrenciler ile sınırlıdır.
3. Bu araştırma sonuçları yalnızca araştırmanın örnekleminde yer alan ergenlerle benzer nitelikleri taşıyan ergenlere genellenebilir.
4. Bu araştırmada "flört davranışları" tanımı ile lise öğrencilerinin okul içerisinden karşı cinsten birinden hoşlandıkları takdirde, okul içerisinde ve dışında o kişiye duygularını hissettirmeye ve o kişinin dikkatini çekmeye yönelik olası davranışları kastedilmiştir. Öğrencilerin hoşlandıkları kişiye duygularını direkt bir şekilde açma davranışları araştırma dışı tutulmuştur.

1.6. Tanımlar

Bağlanma Stili: Bireyin sosyal etkileşimlerindeki ve yakın ilişkilerindeki davranışlarının, beklentilerinin, ihtiyaçlarının ve duygularının karakteristik kalıplarıdır (Hazan ve Shaver, 1990).

Kişilerarası İlişki: Bireylerin diğer kişilerle olan ilişkilerinde yaşadıkları duygu, düşünme ve davranış örüntüleridir (Saymaz, 2003).

Flört: Flört ilişkisi, kendi içinde sonlanabilen, çok defa karşı cinsiyetle arkadaşça ilişkiler kurma fırsatı sağlayan sosyal oyalanma durumlarıdır (Diyarbekirli, 2007).

Ergenlik Dönemi: Ergenlik, bireyin gelişim süreci içerisinde çocukluk döneminin bitişiyle beraber sözü edilen dönemin başlangıcından fizyolojik olarak erişkinliğe ulaşıncaya kadar geçen bir gelişim dönemidir. Bu dönem, fizyolojik anlamda kızlarda adetle ve göğüslerin büyümesiyle; erkeklerde ise yüzde kılların çıkması ve sesin kalınlaşmasıyla başlayan genel olarak da 13-22 yaşlar arasını kapsayan bir gelişim dönemidir (Koç, 2004)

II. BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar

2.1.1. Bağlanma Kuramı

2.1.1.1. Bağlanma Kuramının Temelleri

Bağlanma Kuramı, John Bowlby ve Mary Ainsworth'un gerek ayrı ayrı gerekse ortak yaptıkları çalışmaların sonucu olarak ortaya çıkmıştır. John Bowlby, etolojiden, gelişimsel psikolojiden ve psikanalizden edindiği bilgileri; hastane ve bakım evlerinde yaşamış çocuklar ve yaşamlarının ilk yıllarında annelerinden ayrılan çocuklar üzerine yaptığı çalışmaların sonuçları ile birleştirerek kuramın temellerini oluşturmuştur (Bowlby, 1973). Bulguları, çocuğun anneye ya da bakıcıya olan bağlanması, ayrılma, yoksun kalma ve çocuğun yas süreci hakkındaki genel düşünceleri kökten değiştirmiştir. Mary Ainsworth'un yaptığı deneyler ve araştırmalar, sadece John Bowlby'nin fikirlerini deneysel bir şekilde sınama olanağı sunmamış aynı zamanda kuramın geliştirilmesine katkıda bulunmuş ve şu anda da geçerli bir takım bilgileri güvenilir kılmıştır (Bretherton, 1992). Ainsworth, yaptığı deneysel çalışmalarda, bebeğin çevresini keşfederken bakıcıyı/ anneyi "güvenli üs" olarak gördüğünü ortaya atmış (Bretherton, 1992) ve "annesel duyarlılık" kavramını oluşturmuştur (Seven, 2006).

John Bowlby (2012), bağlanmayı, insanların doğumundan itibaren tüm yaşamları boyunca yaşadıkları stresli durumlarda belirli bir figüre ya da bakıcıya yakın olma ve bu yakınlığı sürdürme eğilimi olarak ortaya çıkan duygusal bir bağ olarak tanımlamıştır. Bağlanma Kuramı'nın temelinde, bireyin bebekliğinde bakıcısıyla oluşturduğu bu duygusal bağın ve kurduğu ilişkinin niteliğinin, ileride kuracağı ilişkiler üzerinde önemli bir etkisi olacağı düşüncesi bulunmaktadır. Yaşamın ilk yıllarında yaşanan bu ilişkiler çerçevesinde bireyler bir takım zihinsel modeller geliştirmekte (içsel çalışan modeller) ve bu modeller ileride kurulacak ilişkilerin temelini oluşturmaktadır.

Bağlanma Kuramının ana noktaları şu şekilde sıralanabilir:

- İnsanlar ve diğer primatlar erken doğma, olgunluğun gelişmesinin uzun zaman alması ve yaşam boyunca türün diğer üyelerinden yardım alma ve

onlarla işbirliği yapma ihtiyacı duymaları gibi zayıf noktalarına rağmen, zaman içerisinde hayatta kalmalarını ve üretim yapmalarını sağlayacak içgüdüsel ve davranışsal sistemler geliştirmişlerdir.

- Bu davranışsal sistemlerden biri sosyal ilişkileri genel anlamda belirleyen, stres ve zorluk anlarında diğerlerinden yardım talep edilmesini sağlayan bağlanma sistemidir.
- Birey, yaşamının ilerleyen yıllarında yaşayacağı yakın ilişkileri bağlanma sistemine göre şekillendirir. Bu gelişimsel sürecin sonunda her birey, romantik/ cinsel eşleriyle, yakın arkadaşlarıyla, çocuklarıyla ve iş arkadaşlarıyla oluşturacağı ilişkilerin doğasını ve yapısını belirleyen "bağlanma stili"'ni oluşturmuş olur (Davidovitz, Mikulincer, Shaver, Ijzak, Popper, 2007).

2.1.1.2. Bağlanma Sistemi

Bağlanma Kuramı, insanların doğduklarında, bir yetişkin tarafından bakılma ve korunma durumunda hayatta kalabilecekleri ve bu ilginin sadece fiziksel değil aynı zamanda duygusal ihtiyaçların da karşılanmasına yönelik olması gerektiği varsayımına dayanmaktadır. Bu nedenle bebekler kendileriyle ilgilenen kişiyle yakınlıklarını devam ettirecek davranışlar geliştirirler. Yetişkin tarafından sunulan bakım, bebeğin tepkileriyle anlam bulan tamamlayıcı bir davranış sistemi tarafından düzenlenmektedir. Bebekler gülümser ve bakıcı bu gülümsemeyi bir ödül olarak görür. Ağladıkları zaman ise bakıcı onları yatıştırmaya ve bebeğin ihtiyacını anlamaya çalışır. Bakıcı uzaklaştığı zaman bebek onu görsel olarak takip eder. Bu karşılıklı davranış örüntüleri bebeğin hayatta kalmasını sağlayacak şekilde birleşir. Bebek ve bakıcısı arasındaki ilişkide merkezi bir yere sahip olan bağlanma, bebeklikten sonraki dönemlerde de önemli bir role sahiptir (Bretherton, 1997).

Bağlanma sistemi, tehlike içeren koşullar altında bebekle bakıcısı arasındaki yakınlığı korumak adına gelişmektedir (Bowlby, 1980). Bowlby'e göre, insanlar doğuştan gelen psikobiyolojik bir sistemle (bağlanma davranışsal sistemi) doğarlar ve bu sistem gereksinim durumlarında, bağlanma figürü ile yakınlık kurmaları için onları harekete geçirir. Sistemin hedefi, güvenliğin ve korumanın sağlanmasıdır. Bu nedenle kişinin güvenliğine yönelik potansiyel veya gerçek bir tehdit durumunda, sistem otomatik olarak aktif hale gelmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2004). Bebek, güven

duygusunu yaşadığı sürece, bağlanma sistemi durağan, diğer davranışsal sistemler aktiftir (Sroufe ve Waters, 1977, akt. Hazan ve Shaver, 1994a). Güven duyusunun kaybedildiği durumlarda keşif davranışı ve çevreye ilgi azalmaktadır (Rothbard ve Shaver, 1994). Bu durumda bakıcının çocuğa göstereceği tepkilere göre ya çocukla bakıcı arasında bir temas oluşur ve ilişki onarılır ya da çocukta kaygı ve huzursuzluk ile birlikte ayrılığı protesto tepkileri görülür (Sümer ve Güngör, 1999).

Bağlanma siteminin temel bileşenleri, bebeğin bakıcısıyla kurduğu ilişkide net bir şekilde gözlemlenebilir. Bebek gerçek anlamda tehlikede olduğunda ya da öyle algıladığında, bakıcı (bağlanma figürü) ile "yakınlık arayışı" (proximity seeking) ve "yakınlığın korunması" ihtiyacı (proximity maintenance) ortaya çıkmaktadır. Böyle durumlarda bağlanma figürü bebeği rahatlatmak ve yeniden güvende hissetmesini sağlamak amacıyla "güvenli sığınak" (safe heaven) işlevi görmektedir. Bebek güvenlik duygusunu yeniden elde ettiği zaman bağlanma dışı davranışlara – çevreyi keşfetme, oyun oynama gibi- yönelebilmek için bağlanma figürünü "güvenli üs" (secure base) olarak görmeye başlar. Bowlby'e göre yakınlığı koruma, güvenli üs ve güvenli sığınak kavramları, bağlanma ve bağlanma davranışlarının en önemli özellikleridir (Hazan ve Shaver, 1994a).

Bowlby (1977), bağlanma sisteminin sonucu olarak ortaya çıkan bağlanma davranışlarının temel özelliklerini şöyle sıralar:

- Bağlanma, bir ya da daha fazla kişiye karşı geliştirilen ve neden bu kişilere karşı geliştirildiği bilinen bir davranıştır.
- Bağlanma, ömür boyu sürer. Kişinin yaşamında erken yaşlarda şekil alır ve yaşamın ileri devrelerinde şekil değiştirerek yaşamın her aşamasında var olmaya devam eder.
- Bağlanma davranışı ile birlikte birçok duygu da beraberinde yaşanır ve bu duygular, her bağlanma ilişkisinde tekrarlanır. Mesela çocuk, annesi ile yaşadığı bağlanma ilişkisindeki duygularını, yetişkinliğinde aşık olunca da tekrarlar. Ya da kişi kaybetme tehlikesi ile hayatının hangi döneminde karşılaşırsa karşılaşsın acı çeker, kaygılanır.
- Bağlanma, hayatın ilk 9 ayında gelişir. Dolayısıyla bebeğin bakımını sağlayan kişi, o bebeğin 'bağlanma figürü' haline gelir. Bağlanma, üç yaşın

sonuna kadar kişinin hayatında aktif rol oynamakla birlikte sağlıklı gelişim gösteren bir bireyde bu yaştan sonra giderek aktifliğini yitirir.

- Çocuk, geliştirdiği bağlar sayesinde tanıdığı ve tanımadığı kişileri birbirinden ayırt edebilir hale gelir. Çocuğa ödül ve ceza sistemini uygulamak bağlanmada çok etkin bir rol oynamaz çünkü çocuk, bağlanma figürü tarafından sürekli cezalandırılsa da o kişiye bağlanma geliştirir.
- Bağlanma, insan hayatında karşılıklı bir şekilde gelişen bir davranıştır. Bağlanma davranışları ile çocuk kendisini ve diğerlerini temsilen modeller oluşturur ve bu modeller, birbiri ile devamlı etkileşim halindedir. Bağlanma sistemi, bir yabancı ile aynı ortamda kalma gibi bazı durumlarda aktif hale gelir ve bakıcıyı görme veya sesini duyma gibi durumlarda da son bulur.
- Bütün memeli canlılar, bağlanma davranışı gösterir. Bu davranışı farklı şekillerde yaşasalar da hepsinde amaç aynıdır: Bağlanma figürüne yakın durarak korunmak ve hayatta kalmak.

2.1.1.3. Bağlanma Sistemindeki Bireysel Farklılıklar

Bütün bebekler, ihtiyaç zamanlarında bağlanma figürünün güvenliğini aramalarını sağlayacak bir bağlanma sistemi ile doğarlar. Bağlanma sisteminin etkisi, ihtiyaç zamanlarında ve güven duygusu kaybedildiğinde bağlanma figürünün ulaşılabilmesine, yakınlık ve ilgi taleplerine duyarlı bir şekilde tepki verebilmesine, bebeğin diğer aktivitelere rahat ve sakin bir şekilde dönebilmesini sağlayabilmesine ve bebekte oluşan kaygıyı azaltmaya yetenekli ve istekli olabilmesine bağlıdır. Bowlby (2012)'e göre, anneleri tarafından istismar edilse bile neredeyse her çocuk bağlanır, ancak hepsi güvenli bir şekilde bağlanmaz. Bağlanma kuramına göre, bağlanma sisteminin işleyişinde ortaya çıkan bireysel farklılıklar, ihtiyaç zamanlarında bağlanma figürü ile olan etkileşimlere göre değişmektedir.

Bireyin yakınlık beklentisine karşı bağlanma figürü uygun, duyarlı ve ilgili bir şekilde karşılık verirse, birey, güvende olduğunu, dünyanın güvenli bir yer olduğunu, istendiği zaman diğerlerinin yardımda bulunabileceğini, çevreyi güvenli bir şekilde keşfetmenin ve diğer insanlarla tatmin edici ilişkiler kurmanın mümkün olduğunu hissedecektir. Bu duygu bireye, bağlanma sisteminin etkili bir şekilde çalıştığını, yakınlık arayışının ve bağlanma davranışlarının etkili bir duygu- düzenleme yöntemi olduğunu içsel bir şekilde göstermektedir (Waters ve Waters, 2006).

Bağlanma figürü, ihtiyaç zamanlarında fiziksel veya duygusal anlamda uygun değilse, stresi azaltmada ve güvenli bir ortam sağlamada zayıfsa, bağlanma sistemi etkisini kaybeder ve birey kaygı yaşamaya başlar. İçsel olarak devreye giren stres ve kaygı, bireyin güvenlik duygusuna ilişkin genel bilgilerini sorgulamasına neden olur: "Dünya güvenli bir yer mi?, İhtiyaç duyduğumda diğer insanlar güvenebilir miyim?". Bireyin bu tarz endişeleri, bağlanma sisteminin aktive olmasına ve yoğun bir şekilde tehlikeler ve korunma ihtiyacı ile meşgul olmasına neden olmaktadır.

Bowlby (1973), bireysel farklılıklar konusunu bağlanma kuramının aşağıdaki önermelerinde ele almıştır:

- Bağlanma figürünün her istendiğinde ulaşılabilirliğine güvenen bir bireyin herhangi bir nedenle böyle bir güveni duymayan kişiye göre kronik ve yoğun stres yaşama eğilimi daha düşüktür.
- Bağlanma figürünün ulaşılabilirliğine ilişkin güven ya da güvensizlik, bireyin henüz olgunlaşmadığı dönemlerde (bebeklik, çocukluk, ergenlik) yavaş yavaş gelişir, bu yıllarda gelişen algılar, yaşamın geri kalan kısmında değişmeden sürme eğilimindedir.
- Bağlanma figürünün ulaşılabilirliği ile ilgili bireylerin geliştirdiği farklı beklentiler onların daha sonraki yaşantılarına yansımaktadır.

Bebeğin kaygı duygularıyla ilgilenme konusunda yetersiz kalan bağlanma figürleriyle yaşanan engelleyici etkileşimler, belirli bir süre tekrarlanırsa, bu durum bebek için bağlanma sisteminin çalışmasıyla ilgili bir takım düzenlemelerin yapılması gerektiği anlamına gelmektedir. Bağlanma kuramında, güvenlik duygusunun devam ettirilebilmesi için gerekli olan iki stratejiden söz edilmektedir, bunlar: aşırı aktive olmuş ya da etkisizleşmiş bağlanma sistemleridir (Main, 1990).

Aşırı aktive olmuş sistem, ihtiyaçlara bazen duyarlı davranan, ödül olarak kısmi ya da taraflı pekiştireç veren, yakınlık isteklerine rahatsız edici bir şekilde tepki veren bağlanma figürleriyle girilen etkileşimlerde ortaya çıkar. Birey, yakınlık arayışından vazgeçmez ve bağlanma figürünün sevgisini ve ilgisini yeniden elde edebilmek için isteklerini daha da yoğunlaştırır. Bu stratejinin temelinde yatan, ihtiyaçlara cevap verme konusunda yetersiz kalan bağlanma figürünün ilgisini kazanmak ve dikkat çekmektir. Seçilen yol ise bağlanma sisteminin sürekli olarak aktif halde kalmasını sağlamaktır.

Bağlanma sisteminin sürekli şekilde aktif olması, bireyin kaygılı bağlanma stilini geliştirmesine neden olabilmektedir (Main, 1990).

Bağlanma figürünün istek ve ihtiyaçlara cevap verme konusunda yetersiz kalmasına verilen bir diğer tepki ise bağlanma sisteminin etkisizleştirilmesidir. Söz konusu edilgenleşme, reddedici, yakınlık ve ilgi isteklerini cezalandıran bağlanma figürleriyle olan etkileşimlerde ortaya çıkmaktadır. Bu tarz ilişkilerde bireyler, güvenlik duygusunu sağlayamamalarına rağmen, ilgi ve yakınlık isteklerini bastırdıklarında ya da gizlediklerinde -yani bağlanma sistemlerini etkisizleştirdiklerinde- daha iyi sonuçlar aldıklarını öğrenmektedirler. Bağlanma sistemini etkisizleştiren bireyin temel amacı, bağlanma ihtiyaçlarını baskıda tutarak figürün uygun olmayışından veya reddedici oluşundan kaynaklanan stresten kaçmaya çalışmaktır. Bu etkisizleşme, bağlanma ihtiyaçlarını reddetmeyi, ilişkilerdeki yakınlık gereksinimini yönetmeyi ve bağlanma sisteminin istenmeyecek şekilde aktive olmasına neden olacak tehditlerden uzak durmayı gerektirmektedir.

Yaşamın ilk yıllarında, bağlanma figürünün bireye verdiği tepkiler ve onun yakınlık isteğine karşı sergilediği davranışlar sonucu gelişen bu beklentiler birey tarafından zihinsel temsiller olarak kodlanırlar. Bowlby, bu zihinsel temsilleri "içsel çalışan modeller" (internal working models) olarak adlandırmıştır (Bowlby, 1973, 1980).

2.1.1.4. İçsel Çalışan Modeller

Bowlby (1973), bağlanma figürleriyle olan etkileşimler süresince bağlanma sisteminde görülen bireysel farklılıkları tanımlamanın yanı sıra, bazı etkileşimlerin zihinsel temsiller olarak kodlanıp, daha sonrasında kişilik özellikleriyle birleşebileceğini iddia etmiştir. İçsel çalışan modeller olarak adlandırılan bu kavram, bağlanma kuramının en önemli tanımlamalarından biridir. Bağlanma kuramına göre, yaşamın ilk yıllarında bakıcının çocuğa verdiği tepkilere bağlı olarak çocuk, kendisine ve başkalarına ilişkin zihinsel modeller oluşturur ve bu zihinsel modeller daha sonraki yıllarda kişiler arası yakın ilişkiler için bir rehber ve model görevi görür. Bowlby, içsel çalışan modelleri açıklarken Piaget'in bilişsel gelişim teorisinden yararlanmıştır. Söz konusu teoriye göre bebekler, çevrelerini etkileyerek yeni şartlara uyum sağlayabilirler ve davranışsal birtakım şemalar geliştirebilirler. Piaget'in bu kuramını temel alarak

Bowlby de, bebeklerin içsel çalışan modelleri geliştirdiklerini belirtmiştir (Hamarta, 2004).

"Çalışan" terimi bağlanma kuramında iki farklı anlama gelmektedir. Birincisi, bu modellerin durağan kalıplar olmasından daha çok sosyal yaşantıların ve davranışların olası sonuçlarıyla farklılaşabilmesidir. İkincisi ise modellerin geçmiş deneyimlere dayandığı ancak yeni deneyimlerle de değişebilmeleridir. Ebeveyninden destek ve güven alamayan çocuklar bile, ileride yaşadıkları yeni ilişkilerin, deneyimlerin ya da geçmişi farklı bir şekilde değerlendirmenin sonucunda zihinsel modellerini değiştirebilmektedir. Aynı zamanda bu değişim, ilişki merkezli psikoterapiyi olası kılan bir durumdur (Shaver ve Mikulincer, 2008).

Bowlby'e göre söz konusu modeller iki ana bileşene sahiptir. Bunlardan ilki olan benlik modeli kişinin bağlanma figürleri tarafından sevilmeye, ilgilenilmeye değer olup olmadığına yönelik kendisiyle ilgili inançlarını içermektedir. Diğerlerine ilişkin zihinsel modelde ise, önemli kişilerin ve bağlanma figürünün güvenirliği, ulaşılabilirliği ya da kabul ediciliği ile ilgili inançlar vardır (Hazan ve Shaver, 1994a). Benliğe ait model, kişinin ilişkide oynayacağı rolü yapılandırmasını sağlarken; diğerlerine ait model, gelecekteki ilişkiler için bir model görevi görür yani diğerlerinin nasıl davranacağı hakkındaki temel değerlendirmeleri ve inançları şekillendirir. Bowlby'e göre eğer birey, planladığı bir amacı başarmak istiyorsa sadece çevresiyle ilgili bir takım bilgilere değil, aynı zamanda kişisel becerileri ve potansiyeli hakkında bilgilere de sahip olmalıdır (Shaver ve Mikulincer, 2008).

Bireyin çocuklukta ve bebeklikte oluşturduğu modelleri, yetişkinlik döneminde yaşadığı ilişkilerde kullandığı ve ilişkilerini bu yapılara göre şekillendirdiği belirtilmektedir. Bağlanma kuramındaki içsel çalışan modeller kavramı, çocuklardaki belirgin ilişki örüntülerinin, bireylerin yetişkin yaşamındaki kişilerarası etkileşimlerini hangi yolla belirlediğini açıklamak için kullanılmıştır (Shaver ve Mikulincer, 2008). Bowlby (1973) içsel çalışan modellerin benlik saygısının gelişimi için bir temel oluşturduğunu belirtmiştir. Bu modeller, çocukluktan yetişkinliğe kadar yaşamın her döneminde sosyal ilişkilere yön vermekte ve kişilik gelişiminde etkili olmaktadır.

2.1.2. Bağlanma Stilleri

Bağlanma kuramına göre birey, ilişkiler hakkında yaşamı boyunca sosyal hayatındaki davranışlarına yol göstermek amacıyla bir takım modeller geliştirir. Başka

bir anlamda, bağlanma süreci bebeklikte sona ermemekte; çocuklukta, ergenlikte ve yetişkinlikte güven temelli farklı davranışlarla ortaya çıkmaktadır (Alantar ve Maner, 2008).

Hazan ve arkadaşları (Hazan ve Shaver, 1987; Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988) bağlanma kuramının yetişkinlikteki aşk ilişkilerini anlamak için o güne kadar yapılmış tüm sınıflamalardan daha sağlam bir çerçeve sağladığını öne sürmüşler ve bağlanmanın, sadece erken yaşlardaki ilişkilerin yetişkin aşk ilişkileri üzerinde etkili olmadığını, aynı zamanda romantik aşkın gerçekte çocukla bakıcısı arasındaki bağlanmayla önemli ölçüde benzerlik gösteren bir süreç olduğunu vurgulamışlardır (Bahadır, 2006).

Bağlanma üzerine çalışan kuramcılar, farklı bağlanma modelleri geliştirmişlerdir. Ainsworth (1978), 'Yabancı Durum' deneyi sonucunda bağlanmanın duygusal bir bağ olduğunu belirtmiş ve bağlanma figürünün asla başka bir bağlanma figürü ile değiştirilemeyeceğini ortaya atmıştır (akt. Altundağ, 2011). Ainsworth'e (1989) göre bağlanma stilleri üç türlüdür, bunlar: güvenli bağlanma, kaygılı- kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma stilleridir (Hazan ve Shaver, 1990; Cassidy ve Berlin, 1994). Yetişkin bağlanmasını gruplandırmak için Hazan ve Shaver tarafından oluşturulan ve daha sonrasında geliştirilen çok maddeli bağlanma ölçeklerine öncülük eden araçla yapılan çalışmalar sonucu ise yine Ainsworth'un ortaya koyduğu aynı üç bağlanma stiline ulaşılmıştır.

Bartholomew ve Horowitz (1991), bağlanma stilleri üzerine yapılan bu üçlü sınıflandırmalara, benlik ve diğerleri modellerini ekleyerek genişletmişlerdir. Bireyin kendisi ve diğerleriyle ilgili erken dönem yaşantıları sonucu oluşturduğu zihinsel temsiller, her ne kadar birbirinden bağımsız olsa da uygulamada iç içe geçmiş durumdadır. Sonuç olarak, bağlanma figürü modeli ve benlik modeli birbirlerini tamamlayacak şekilde ve karşılıklı olarak gelişirler. Bu tanımlamaya bağlı olarak Bartholomew ve Horowitz (1991), benlik ve diğerleri modellerinin, bağlanma stillerini belirleyen temel boyutlar olduğunu ileri sürerek, bağlanma stillerini, olumlu ve olumsuz kutuplarda değerlendirilen zihinsel modellerin kesiştiği noktada tanımlamışlardır. Böylece iki boyutun topolojik düzeyde çaprazlamasından, dört temel bağlanma stilinin ortaya çıkacağını ileri sürmüşlerdir (Sümer ve Güngör, 1999). Bunlar, güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleridir.

		BENLİK MODELİ	
		Olumlu	**Olumsuz**
DİĞERLERİ MODELİ	**Olumlu**	**1. GÜVENLİ**	**2. SAPLANTILI**
	Olumsuz	**4. KAYITSIZ**	**3. KORKULU**

Şekil 1. Dörtlü bağlanma modeli
Kaynak: Bartholomew ve Horowitz'in (1991)

Bartholomew ve Horowitz'in güvenli bağlanma stili Hazan ve Shaver'in güvenli bağlanma stiline, saplantılı bağlanma stili ise Hazan ve Shaver'in kaygılı- kararsız bağlanma stiline denk gelmektedir. Hazan ve Shaver'in kaçınan olarak tanımladığı bağlanma stili ise diğer modelde korkulu ve kayıtsız olarak iki gruba ayrılmıştır (Brennan, Shaver ve Tobey, 1991).

2.1.2.1. Güvenli Bağlanma Stili

Birey, sıcak ve ilgili aile ilişkileri yaşaması sonucu olumlu benlik ve diğerleri algısına sahip olmaktadır. Kişi, bu algılarını gelecekteki hayatına yansıtarak yetişkinliğinde de sıcak, samimi ve güvenli ilişkiler kurar. Bu kişiler kendilerini sevilmeye değer, başkalarını ise güvenilir, ulaşılabilir, destekleyici ve iyi niyetli olarak görmektedirler. Benlik saygıları yüksektir, mutlu bir yaşam sürerler, yakınlık kurmaktan rahatsız olmazlar ve yeterli otonomileri bulunmaktadır. Strese dayanıklı ve böyle bir durumda aileleri ve arkadaşları ile iletişime geçen kişilerdir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Stres altındayken sosyal destek ararlar, kendilerini açmaktan ve diğer insanların da kendilerini onlara açmalarından hoşlanırlar, kişilerarası ilişkilerinde olumlu, iyimser/yapıcı bir tutum sergilerler ve diğer bağlanma stillerine sahip bireylerden daha az oranda fiziksel rahatsızlık belirtileri ve ölüm korkusu gösterirler (Bal, 2007). Geriye kalan üç bağlanma biçiminde ise kendilik ve/veya diğerleriyle ilgili olarak olumsuz bir

içsel çalışan model bulunmaktadır ve her üçü de güvensiz bağlanma adı altında yer almaktadırlar (Soygüt, 2004).

2.1.2.2. Saplantılı Bağlanma Stili

Bu bağlanma stiline sahip bireylerin benlik algıları olumsuzdur yani kendilerini sevilmeye ve değer verilmeye layık görmezler. Ancak başkalarına karşı algıları olumludur yani onları sevilmeye daha çok layık görürler. Bu bireylerin ailelerinin, tutarsız ve duyarsız bir takım davranış örüntülerine sahip oldukları belirtilmektedir. Bu kişiler, aşırı bağımlı ve tutarsız bir takım kişilik özellikleri gösterirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Saplantılı bağlanma gösterenlerin kaçınmaları ve değersizlik duyguları, oldukça yüksek seviyededir. Bunun nedeni ise bağımlı kişilik özelliklerinden dolayı diğerlerini memnun etmek adına çok fazla çaba sarf etmeleridir. İnsanlar ile yakın ilişkiler kurmak isterler ancak adeta yapışkan düzeyde bir ilişki kurmak istediklerinden kişileri kendilerinden uzaklaştırırlar (Soygüt, 2004). Herhangi bir problem durumuyla baş etme konusunda oldukça zayıftırlar ve bu gibi durumlarda umutsuzluğa düşerler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

2.1.2.3. Korkulu Bağlanma Stili

Korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin benlik algıları da başkalarına ilişkin algıları da olumsuzdur. Bu stil, güvenli bağlanma stilinin tam olarak zıttıdır. Birey kendini sevilmeye ve değer verilmeye layık görmezken, başkalarını da güvenilmez olarak algılar (Sümer ve Güngör, 1999). Bu kişiler ya aşırı reddedici bağlanma figürlerine sahiptirler ya da herhangi bir bağlanma figürünün bulunmayışından bu stili edinmişlerdir (Soygüt, 2004). Bu tarz ebeveynlere sahip olmalarından dolayı da bağlanma ihtiyaçlarını bastırmayı öğrenmişledir. Diğerleriyle yakınlık ve sosyal temas kurmak istemelerine rağmen, güven problemi yaşamakta ya da reddedilmekten korkmaktadırlar, bu korku sebebiyle de sosyal ortamlara ve aktivitelere katılmaktan kaçınırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

2.1.2.4. Kayıtsız Bağlanma Stili

Bu bireylerin benlik algıları olumludur ancak başkalarıyla ilgili olumsuz algılara sahiptirler. Bu kişiler ya bağlanma ihtiyaçlarını reddetmiş ya da bağlanma sistemlerini etkisiz hale getirmişlerdir. Bunu yapmalarının sebebi, bağlandıkları kişilerin kendilerini

reddetmelerinden sonra yaşayabilecekleri hayal kırıklığını önlemeye çalışmalarıdır (Soygüt, 2004). Bağlanma ihtiyaçlarından bu şekilde kaçınmaları bir süre sonra otomatikleşmekte ve birey bu ihtiyaçlarının farkına varmamaktadır. Yakın ilişkilerden uzak durarak kendi özerkliklerini korumaya ve sürdürmeye çalışırlar. Kişilerarası ilişkiler, bu bireylere önemsiz görünür (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bağımsızlıklarını ve incinmezliklerini sürdürerek, güçlü olmaya çalışarak olumlu benlik algılarını devam ettirmek isterler. Bu bireyler çoğu zaman yalnız kalırlar. Bazen de yakın ilişkilere girdiklerinde sıkıntılıdırlar, genellikle tüm zamanlarını alışkanlıklarıyla ve rutinleriyle doldururlar. Diğer insanların onlarla yakınlık kurmalarıyla ilgilenmezler (Akhunlar, 2010). Sosyal ilişkiler dışında iş hayatı ve hobi gibi alanlarda da aynı tutumu gösterirler (Bartholomew, 1990b).

2.1.3. Yaşam Boyu Bağlanmada Oluşan Farklılıklar

Bebeklikten yetişkinliğe bağlanma sistemlerinin önemi devam etse de bağlanma davranışı ve bağlanılan ilişki yapısında yaşla beraber bir takım değişiklikler meydana gelmektedir. Bowlby'ye (1973) göre bağlanma stillerinin sürekliliği, kişiliğin temel yapıları olan benlik ve başkaları modellerinin sürekliliğinden kaynaklanır. Yaşın ilerlemesiyle beraber, bağlanma sisteminin yoğunluğunda, bağlanma davranışlarında ve yakınlık anlayışında bir takım değişiklikler meydana gelir. Bağlanma kuramcıları, bağlanma örüntülerinin sosyal değişikliklere de duyarlı olduklarını da vurgulamışlardır (Bahadır, 2006). Bireyde yaşam boyu meydana gelen değişimlerle birlikte, bağlanma ilişkilerindeki gelişimsel farklılıklar ve değişimlerin de incelenmesi gerekmektedir (Kobak ve Duemmler, 1994).

Gelişim dönemlerine göre bağlanma davranışı ve bağlanma stilleri karşılaştırıldığında; bebeklik ve çocukluk bağlanmasında, bağlanma figürü olarak anne ya da birincil bakıcının seçildiği görülmektedir. Ergenlik döneminde bağlanma davranışı akran grubuna yöneltilir. Ancak, erken dönem bağlanma ilişkisi de bir taraftan devam eder. Yetişkinlikte ise, bağlanma davranışı romantik partnere yönelmektedir (Onur, 2006).

2.1.3.1. Çocukluk Döneminde Bağlanma

Bebeklik döneminden sonra, ağlama ve sarılma gibi bağlanma davranışları giderek daha az görülmeye başlar. Çocuğun fiziksel ve sosyal yetenekleri, çevreyle ilgili

bilgisi arttıkça, kendine olan güveni artar ve bağlanma figürüne olan yakınlık beklentisi giderek azalır. Çocuğun, günlük hayatla ilgili bilgisi arttıkça daha az durum ona korku vermeye başlar. Uzun süren ayrılıklar tolere edilebilir ve ihtiyaç zamanlarında bağlanma figürüne ulaşılamaması çocuğun kendine olan güvenini zedelemez.

Bebeklikte ve çocuklukta, bağlanma ilişkisi tamamlayıcıdır. Bebek anneden bakım alır, ancak anne bebekten bakım almaz ya da anne bebeğe güven sağlar ama bebek anneye güven sağlamaz. Bu sebeple, bebeklik ve çocukluk bağlanmasının tamamlayıcı, tek taraflı olduğunu söyleyebiliriz. (Onur, 2006).

Bebeklikte ve çocuklukta, bağlanma etkileşimleri, dışsal ve gözlemlenebilir niteliktedir. Bebekler ve küçük çocuklar kendilerini tam anlamıyla güvende hissedebilmek için bir bağlanma kişisiyle fiziksel temas gereksinimi duyabilirken, daha büyük çocuklar ve yetişkinler bağlanma figürüne gereken durumlarda ulaşabilecekleri bilgisini rahatlama kaynağı olarak görebilirler. Önemli olan bireyin hissettiği güvenlik duygusudur (Main ve ark., 1985; akt. Dönmez, 2000).

Hazan ve Diamond (2000)'a göre bağlanmanın bebek için üç işlevi bulunmaktadır. Bunlar; 'güvenli üs'(bebeğin kendisini güvende hissetmesine yardımcı olur) işlevi, 'güvenli sığınak' (bebek etrafını keşfetmek için zaman zaman bakıcısından ayrılır. Fakat bağlandığı kişi herhangi bir korku/kaygı durumunda geri dönebileceği bir limandır) işlevi ve 'yakınlığı koruma' (bebeğin bakıcısıyla olan birlikteliğinin devam etmesini sağlar) işlevidir

2.1.3.2. Ergenlik Döneminde Bağlanma

Bağlanma kuramı, ilk yakın ilişkilerin, kimlik gelişiminde ve kişilerarası etkileşimlere uyum sağlamada önemli bir rol oynadığını ve erken bağlanma deneyimlerinin, kişilerarası ilişkilerde yön gösterici olduğunu ve bu durumun birey üzerinde yaşam boyu etkili olduğunu savunmaktadır (Doherty ve Feeney, 2004). Bebeklik döneminde gelişmeye başlayan bağlanma sistemi, kalıcılığını sürdürerek çocukluk, ergenlik, yetişkinlik döneminde de varlığını devam ettirir (Genius, 1995). Ergenlik dönemindeki bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalar, bu dönemde bireysel bağlanma ağlarının aileden, arkadaşlara ve romantik partnerlere doğru yön değiştirdiğini göstermektedir (Hazan ve Zeifman, 1994).

Yapılan deneysel çalışmalar, ergenlerin psikolojik sağlıkları üzerinde aileye bağlanmanın sürekli bir öneminin olduğunu göstermektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip ergenler, daha yüksek özgüven, daha üstün sosyal yetenek ve daha sağlıklı bir duygusal düzenleme göstermektedirler. Kayıtsız, korkulu ya da saplantılı bağlanma stillerinden herhangi birine sahip ergenlerin ise ilerleyen yaşlarında depresyon, kaygı ve stres yaşama oranları, güvenli bağlanma stiline sahip ergenlere göre daha yüksektir (Rice, Cunningham ve Young, 1997). Benzer şekilde Güroğlu'nun (2002) yaptığı çalışmada, kız lise öğrencilerinin, ailelerinden algıladıkları otorite ile saplantılı bağlanma stili arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani ebeveyn davranışlarında algılanan otorite arttıkça, bireyin güvensiz bağlanma geliştirme olasılığı artmaktadır.

Güvenli bağlanma stiline sahip ergenler, daha uyumludur ve gerek akranlarıyla gerekse ebeveynleriyle olan ilişkilerinden daha fazla doyum alırlar. Diğer bağlanma stillerine sahip ergenler ise bağımlı ilişkiler içine girerler ve aileleriyle ilişkileri daha problemlidir (Colin, 1996). Ergenlik döneminde gösterilen kaçınma eğilimi, gelecekteki bağlanma ilişkilerinde problemlere neden olabilir (Lee, 2003). Dolayısıyla ebeveynlerle olan bağlanma yaşantılarının olumlu olması ergenlerin yetişkinliğe geçişini kolaylaştıracaktır (Hamarta, 2004).

Bağlanma davranışı bebeklikte fiziksel yakınlık arama ile betimlenirken, ergenlik döneminde bağlanma, ergenin ihtiyaç duyduğunda, bağlanma figürü ile kaygılarını, korkularını ve duygularını paylaşması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Damarlı, 2006; Hamarta, 2004; Sümer, 2006).

Bağlanma kuramı çerçevesinde temel bakım veren kişiyle yaşanan deneyimlerin içsel çalışan modeller ile temsil edildiği ve bu modellerin ergenlik süresince de giderek güçlendiği ve daha sağlam bir hal aldığı belirtilmektedir. Bu dönemde söz konusu modeller, son halini almakta ve neredeyse hiç değişmeyecek kadar dirençli bir hale gelmektedir. İçsel çalışan modeller artık ergende son halini alıp değişime daha fazla dirençli hale gelmektedirler (Zimmermann ve Becker-Stoll, 2002).

Aileye olan bağlılığın ergenlerin psikolojik sağlıkları üzerindeki etkisi hakkında kesin bir yargıya varmak zordur, çünkü yaşla beraber bağlanma sistemlerinde meydana gelen farklar kapsamlı bir şekilde incelenmemiştir (Hazan ve Zeifman, 1994). Önemli olan nokta, ergenlik döneminin, aileye olan bağlılığın geliştiği bir evre olmasıdır. Birçok çalışmaya göre ergenlik döneminde, yakın arkadaşlar bağlanma figürü olarak görülebilir (Doherty ve Feeney, 2004). Bazı araştırmacılar, ergenlik döneminde akran

bağlılığının aileye olan bağlılıktan daha önemli olduğunu savunurken (Laible, Carlo ve Raffaelli, 2000), bazıları (Raja, N.S., McGee, R. ve Stanton, W.R, 1992) aile bağlılığının kalitesinin ergen için daha kritik bir durum olduğunu savunmaktadır. Wilkinson (2004) ise yaptığı bir dizi çalışmada akran ve aile bağlılığının ergenlerin psikolojik sağlıklarının ve sosyal ilişkilerinin farklı yönlerine etki ettiğini belirtmiştir.

Ergenlerde, yakın arkadaşların veya romantik partnerlerin bağlanma figürleri haline gelmeleri aileden bağımsızlaşmayı kolaylaştırmaktadır ve bu değişim bağlanmanın transfer edilmesi olarak adlandırılmaktadır (Doherty ve Feeney, 2004).

2.1.3.3. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Yetişkin bağlanma sisteminde, çocuklukta olduğu gibi güvenlik ve sevgi gereksiniminin giderilmesi gerekmektedir. Bir yetişkin, stresli, kaygıya neden olacak bir durumla karşılaştığında bağlanma figürüne ihtiyaç duymaktadır. Birey, yaşamının her döneminde bağlanma davranışı sergilemektedir (Hazan ve Zeifman, 1999). Bowlby' e (2012) göre bağlanma, "beşikten mezara" kadar devam eden bir olgudur.

Yetişkinlikteki bağlanmayı çocukluktaki bağlanmadan ayıran bir takım özellikler vardır. Yetişkinlerde bağlanma ilişkileri, eşler arasında gelişir, ilk dönemlerde ise bebek ve ebeveyn arasındadır. Yetişkinlerdeki bağlanma, çocukluktaki bağlanma gibi diğer davranışsal sistemlerin etkilenmesinden sorumlu değildir. Crowell, Treboux ve Waters (2002) yaptıkları çalışmada, bebeklikteki bağlanma ilişkisinin yetişkinlikteki sevgi ilişkilerinin prototipi olduğunu belirtmişlerdir. Bebeklerin ebeveynlerine duyduğu bağlılık, yetişkinlikte bireyin, diğerleri ile anlamlı ilişkiler kurma becerilerini etkilemektedir. Bu nedenle bebeklikteki bağlanma stili, yetişkinlikte diğerleriyle kurulan ilişkilerde oldukça önem taşımaktadır (Burger, 2006; Hamarta, 2004).

Hazan ve Shaver, bebeklikte görülen güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan tip bağlanma stillerinin yetişkinlikte de benzerlik gösterdiğini belirtmektedir. Bireyin yetişkinlikteki bağlanma davranışı, bebekliğindeki süreçle paralellik göstermektedir. Hazan ve Shaver'e göre, yetişkinlikteki romantik ilişkiler de Bowlby'nin bağlanma kuramı ile açıklanabilmektedir. Çünkü Hazan ve Shaver, bireylerin eşleriyle olan ilişkilerindeki duygu ve tutumlarının, bağlanma stilleriyle paralellik gösterdiğini belirtmişlerdir (ak. Sable, 2008).

Yetişkinler ve çocuklarının bağlanma örüntüleri, çok büyük benzerlik gösterir. Bunun nedeni, bağlanma örüntüsünün kuşaktan kuşağa aktarılmasıdır. Dolayısıyla

yetişkin kişiler çevreleri ile ilişki kurduklarında aslında bu kurdukları ilişkide ebeveynlerinin de yer aldığı söylenebilir. Anne-babaların sosyal ortamlardaki davranışları ile çocukların yabancılara gösterdikleri davranışlar, birbiri ile ilişkilidir. Ebeveynlerin ve çocuklarının bağlanma örüntüleri incelendiğinde, güvenli ebeveynler güvenli çocuklar, saplantılı ebeveynler tutarsız çocuklar, kaçınan ebeveynler ise kaçınan çocuklar yetiştirme eğilimindedirler (Bozkurt, 2006).

2.1.4. Ergenlik Döneminde Yaşanan Romantik İlişkiler

Ergenliğin ilk dönemlerinde (13-15), bireyler aşk ve bağlılık gibi özellikler açısından karşı cinsle olan ilişkilerinde farklılık göstermeye başlarlar (Connolly, Craig, Goldberg ve Pepler, 1999). Bununla beraber ergenlerin flört ve romantizm kavramları yetişkinlerin algılarından çok farklıdır. Erken dönemdeki ilişki kavramı, tamamen idealleştirilmiştir ve medya tarafından sunulan ilişki kalıplarıyla uyumludur (Connolly vd, 1999; Montgomery ve Sorell, 1998). Örneğin, birçok ergen, çok seyrek konuştukları hatta hiç iletişimde olmadıkları kişilere âşık olduklarını belirtmişlerdir (Montgomery ve Sorell, 1998). Ayrıca, daha geç bir yaşta âşık olan ve ergenliklerinin geç dönemlerinde ilişki yaşamaya başlayanlar da gelişimle beraber romantik ilişki algılarının değiştiğini vurgulamaktadırlar (Montgomery ve Sorell, 1998; Shulman ve Scharf, 2000).

Ergenler, bu yeni ilişkilerini eğlence, cinsel deneyim ve statü kazanma aracı olarak görmektedirler. Ergenlik döneminde yaşanan flört ilişkilerinde, yetişkinlerin duygusal ilişkilerinde gözlenen duygusal destek ve ilgi beklentisi bulunmamaktadır (Feiring,1996). Aslında, ergenliğin ilk dönemlerinde sadece bir partnere sahip olmak, romantik ilişkinin doğasından ve niteliğinden daha önemlidir. Tabii ki doğru bir partnere sahip olmak da aynı derecede önemlidir. Popüler ya da çekici bir partner, akranların önünde prestij ve saygı kazanmak için bir yol olabilirken; istenmeyen bir partner alay konusu olmaya ya da dışlanmaya neden olabilir (Furman ve Wehner, 1997).

Ergenler zaman içerisinde karşı cinsle etkileşim konusunda deneyim kazanırlar ve romantik partnerlerini sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayacak biri olarak görmeye başlarlar. Furman ve Wehner (1994), romantik partnerlerin zamanla dört davranışsal sistemin (paylaşım, cinsellik, bağlanma ve ilgi) işleyişinde önemli figürler haline geldiklerini ileri sürmüşlerdir. Bu modele göre, yaşanan ilk ilişkilerde, paylaşım ve cinsellik özellikleri ön plana çıkmamaktadır (Furman ve Wehner, 1994). İlk romantik

ilişkilerinde ergenler, partnerleriyle sadece “takılmak” ve boş zaman etkinliklerini geçirmek eğilimindedirler. Romantik partner, ergenlerde pozitif duygular oluşmasına neden olmaktadırlar (Wilson-Shockley, 1995). Furman ve Wehner (1994, 1997), ergenliğin son aşamasında ve yetişkinliğin ilk döneminde, bağlanmanın ve partnerden farklı konularda ilgi görmenin daha önemli bir hale geldiğini vurgulamışlardır. Bu noktada, aile ile olan ilişkilerin değişmesi ve bireyin evden ayrılmasıyla, yeni bir bağlanma figürü bulma baskısı artmaktadır. Bağlanma ve ilgi beklentisinin ortaya çıkması zaman almakta ve bu sistemler uzun süreli romantik ilişkilerde kendini göstermektedir (Furman ve Wehner, 1994, 1997).

2.1.4.1. Karşı Cinse Olan İlginin Değişimi

Ergenliğin ilk dönemlerinde meydana gelen en belirgin gelişimsel değişiklik, karşı cinsle olan aktivitelerin artmasıdır. İlkokul yılları boyunca kızlar ve erkekler öncelikli olarak hemcinsleriyle zaman geçirirler, hatta karşı cinsle olan etkileşimlerden kaçınırlar (Macoby, 1990). Ön ergenlikte ise kızlar ve erkekler karşı cinsi daha çok düşünmeye ve birlikte olabilecekleri aktiviteleri planlamakla meşgul olmaya başlarlar.

Dunphy (1963, akt Connolly, Furman, Konarski, 2000), beş basamaklı akran-grubu etkileşimi modelinde bu değişimi açıklamaya çalışmıştır. İlk basamakta, aynı cinsiyetli gruplar oluşmaktadır. Bu gruplar, benzer geçmişe sahip 4 ya da 6 yakın arkadaştan oluşurlar ve ön ergenliğe kadar aile dışındaki ilk sosyal birim olarak işlevlerini sürdürürler. Dunphy’nin modelinin ikinci basamağında, kızlar ve erkekler, grup bağlamında birlikte sosyalleşmeye başlarlar. Üçüncü basamak boyunca daha büyük bir heteroseksüel akran grubu ortaya çıkmaya başlar. Dördüncü basamakta, akran topluluğu gelişir ve birçok heteroseksüel grup birbiriyle arkadaşlık etmeye başlar. Son olarak kızlar ve erkekler çift ilişkisi geliştirmeye başlarlar, topluluk bölünmeye başlar ve birbiriyle daha az görüşen çiftler oluşur.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, gelişimsel değişimleri Dunphy’nin modeli ile uyumlu bir şekilde açıklamaktadır. Örneğin, ergenliğin başlarında bireyler zamanlarının çoğunu karşı cinsi düşünerek geçirirler ancak bu durum karşı cinsle vakit geçirmeye başladıktan sonra devam etmemektedir (Richards, Crowe, Larson, Swarr, 1998). Genel olarak ergenler, karşı cinsle karışık grup bağlamında etkileşime girerler ve daha sonra ikili romantik ilişkiler geliştirene kadar grup bağlamında flört ederler. Bununla beraber, karşı cinsten birkaç yakın arkadaşa sahip olmak, sonradan romantik bir ilişki

geliştirmeye yardımcı olacak büyük bir karşı cins ağına sahip olmayı sağlar (Connolly, Furman ve Konarski, 2000). Son olarak, kız veya erkek arkadaşı olduğunu bildiren ergenlerin sayısı yaşla beraber artmaktadır (Carver vd, 2003; Furman ve Buhrmester, 1992). Bu ilişkiler, yaşın ilerlemesi ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan partnerler arasındaki yakınlığın artmasıyla daha yoğun ve bireyler için önemli bir hal almaktadır (Laursen ve Williams, 1997).

2.1.4.2. Ergen Gelişiminde Romantik İlişkilerin Rolü

Birçok kişi ergenlik döneminde yaşadığı romantik ilişkiyi kısa süreli ve yüzeysel olarak tanımlamaktadır. Bazı açılardan bu tanımlama doğrudur. Çoğu ergenin ilişkisi sadece birkaç hafta ya da ay sürmektedir ve uzun dönemli ilişkileri tanımlayan derinliğe ve özelliklere sahip değillerdir.

Kısa ve yüzeysel olarak tanımlansalar da ilk flört ilişkileri, ergenlerin hayatının merkezindedir ve ergenler arasında yapılan konuşmaların temel konusudur (Thompson, 2002). Gerçek veya platonik olarak yaşanan ilişkiler, akranlara, aileye ya da okula göre duygu değişimlerine daha çok neden olmaktadır (Wilson – Shockley, 1995). Ayrıca, bu ilişkileri önemli olarak değerlendiren sadece ergenler değildir. Romantik ilişkilerin oluşumu, ergenlik döneminin en önemli görevlerinden biri olarak görülmektedir (Sullivan, 1953), ve bu ilişkiler sağlık ve uyum için önemli bir unsurdur (akt. Bouchey ve Furman, 2003).

Romantik ilişkiler, ergenlik boyunca devam eden gelişimin şekillenmesinde genel olarak etkilidir. Bireyler ergenlik dönemi boyunca bazı gelişimsel görevlerle karşılaşırlar, bunlar: a) kimlik gelişimi, b) aile ilişkilerinin değişimi, c) akranlarla yakın ilişkilerin gelişimi, d) cinsel gelişim, e) akademik başarı ve kariyer planlaması olarak sıralanabilir.

Erikson'a göre (İnanç ve Yerlikaya, 2010), ergenlerin kilit gelişim görevi, kimlik gelişimidir. Romantik ilişkiler, kimlik gelişimini iki önemli açıdan etkileyebilir. İlk olarak, ergenler, romantik alanda kendileri ile ilgili belirgin algılar geliştirirler. Akranlarıyla olan ilişkilerinde tek bir benlik şemaları yoktur, genel olarak akran gruplarında, yakın arkadaşları arasında ve romantik ilişkilerinde kullandıkları farklı kimlik şemaları vardır (Connolly ve Konarski, 1994). Romantik benlik algısı, bireyin romantik bir ilişkisi olup olmadığıyla ve bu ilişkinin niteliği ile ilişkilidir (Kuttler, La Greca, ve Prinstein, 1999). Bu da romantik deneyimlerin, bireyin flört alanında

kendisini algılayışını etkilediğini göstermektedir. Böylece, karşı cinsle ikili ilişkilerinde pozitif deneyimleri olan ergenler, kendilerini çekici partnerler olarak algılarken, olumsuz deneyimleri olan ergenler kendilerini, çekici partnerler olarak algılamamaktadır ve başarılı ilişkilere sahip olma konusunda beklentileri düşmektedir.

İkinci olarak, romantik deneyimler ve romantik benlik algısı, bireyin öz saygısını genel olarak etkileyebilir. Romantik benlik algısının, öz saygı ile önemli derecede ilişkili olduğu ampirik olarak da bulunmuştur (Harter, 1999). Farklı alanlardaki öz saygı ve algılanan yeterlilik, bireyin kendini algılamasında önemli unsurlar olsa da, kişilik kavramı bundan daha fazlasını gerektirmektedir. Ergenler, kişilik gelişimi sürecinde, ahlaki ve dini değerleri edinirler, politik bir ideoloji geliştirirler, geçici olarak bir kariyer seçer ve plan yaparlar ve cinsiyet rolleri gibi bir takım sosyal rollere uyum sağlarlar (Waterman, 1985, akt, Furman ve Schaffer, 2003). Romantik ilişkiler, kişiliğin bu yönlerinin gelişiminde etkili olabilmektedir.

Ergenlik dönemi boyunca ebeveynler ve diğer aile bireyleri ile ilişkiler de önemli bir değişime uğramaktadır. Çocukluğun orta dönemlerinden ergenliğe kadar aile içinde aranan destek ve etkileşim azalmaktadır (Laursen ve Williams, 1997). Ergenliğin orta dönemlerinde aile ile yaşanan çatışmalar çok sık görülse de tüm ergenlik dönemi boyunca çatışma sıklığı giderek azalmaktadır (Laursen, Coy ve Collins, 1998).

Ergenler ve aileleri arasında ilişki bazında yaşanan çatışmalar, genel olarak aileden kopma gibi bir etki göstermezler, fakat ebeveyn- çocuk ilişkisinin değişimine ve yeniden gözden geçirilmesine neden olurlar. Birçok ergen, ebeveynleriyle bağlarını koparmadan uygun bir şekilde özerkliğini kazanabilir (Hill ve Holmbeck, 1986, akt, Furman ve Schaffer, 2003). Benzer bir şekilde, birçok ebeveyn de duygusal bağlarının sürdürülmesi temelinde, aşama aşama çocuklarının özerkliğini kabul ederler (Youniss ve Smollar, 1985, akt, Furman ve Schaffer, 2003). Böylece, ilişkileri karşılıklı değişim gösterir.

Romantik ilişkiler, aile içinde yaşanan bu değişimde birçok açıdan rol oynayabilir. Örneğin, ergenler büyüdükçe karşı cinsten arkadaşlarıyla ya da romantik partnerleriyle daha çok, aile bireyleriyle daha az vakit geçirmeye başlarlar (Zimmer-Gembek, 1999). Romantik ilişkisi olan ergenler, ilişkisi olmayan ergenlere göre aileleri ile daha az vakit geçirmektedirler (Laursen ve Williams, 1997).

Romantik ilişkiler aynı zamanda aile içinde yaşanan çatışma ve gerginliğin en önemli nedenlerinden biridir (Laursen, 1995). Ergenler ve ebeveynleri arasında, dışarı çıkma yasakları, akranların seçimi veya sosyal etkinliklere katılma gibi konularda

çatışma yaşanması sıkça karşılaşılan bir durumdur. Ebeveynler, flört ve cinsel davranışlarla ilgili risklerden dolayı söz sahibi olmak isterken, ergenler bu kadar kişisel bir konunun kontrolüne sahip olmak isterler. Böylelikle, bu konular aile içinde huzursuzluğa yol açmakta, tartışmalara neden olmaktadır.

Aile içinde yaşanan çatışmalar ile romantik ilişkilerin bağlantılı olduğu fikrini ampirik çalışmalar da desteklemektedir. Flört ilişkisi olduğunu bildiren öğrenciler, flört ilişkileri olmayan öğrencilere göre aileleri ile daha sık ve şiddetli çatışmalar yaşamaktadır (Dowdy ve Kliewer, 1999). Erken yaşlarda romantik ilişkisi olan ergenlerin alkol ve uyuşturucu kullanma oranları artmakta ve aynı zamanda akademik başarıları düşmektedir (Furman ve Schaffer, 2003).

Romantik partnerler ve aile bireyleri ile olan ilişkilerdeki destekleyici davranış beklentisi ise daha farklıdır. Ergenler büyüdükçe, destek için romantik partnerlerine yönelir, ailelerinden daha az destek beklerler (Furman ve Buhrmaster, 1992). Birincil bağlanma figürü olan aileden, romantik partnerlere geçiş, özellikle ergenliğin son dönemlerinde başlamaktadır (Furman ve Wehner, 1994).

Bununla beraber, herhangi bir yaşta aile ilişkilerinde ya da romantik ilişkilerde görülen destekleyici tavırlar, pozitif bir şekilde ilişkilidir (Furman, 1999). Bir ilişkide destekleyici olabilme becerisi, diğer ilişkilere de aktarılabilmektedir. Destekleyici bir romantik ilişkiye sahip olmak önce bireyin duygusal durumunu olumlu bir şekilde etkilemekte, daha sonra da ev yaşantısında olumlu etkileşimler geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Romantik ilişkiler, aile içerisinde bir gerilim sebebi olabilirken, bu anlamda olumlu etkileri de olabilmektedir.

Ergenlik dönemi boyunca aile içerisinde meydana gelen değişimlerin yanı sıra akran ilişkilerinde de önemli değişimler meydana gelir. Ergenler, boş zamanlarında, aile bireyleriyle geçirdikleri zamanın ortalama olarak iki katını akranları ile geçirmektedirler (Furman ve Schaffer, 2003). Ergenlik dönemi boyunca bireyler, ilişkilerinin doğası gereği etkileşimleri artıkça, destekleyici davranışlar için akranlarına daha çok yönelirler (Furman ve Buhrmaster, 1992).

Ergenliğin ilk dönemlerinde, popüler bir grubun üyesi olmanın önemi en üst düzeye ulaşmaktadır. Ancak ergenliğin orta dönemlerinde gruplar içlerine yeni birini alma konusundaki kuralcı özelliklerini yitirdikçe ve ergenler çeşitli grupların üyesi haline geldikçe bu önem azalmaktadır (Brown, 1990). Ergenlik dönemi boyunca bireyler bir topluluğun parçası olarak algılanırlar. Aynı topluluk üyelerinin, doğrudan

etkileşim içinde olmasalar bile benzer tavırlara ve inanışlara sahip oldukları kabul edilmektedir.

Romantik ilişkiler, ergenlerin akran ilişkilerini birçok yönden etkileyebilirler. Ergenler, sosyal gelişimleri gereği akranlarıyla daha çok zaman geçirmeye başlarlar ve yaşanan bu değişim, temelde romantik ilişkilerde yaşanan etkileşimlerde de ortaya çıkmaktadır (Zimmer-Gembeck, 1999). Akranlarla ilişkilerin en önemli fonksiyonlarından biri de yakınlıktır (Furman, 1999). Yakınlık içeren akran ilişkileri, doğaları gereği hem aydınlatıcı hem de faydacıdır (Weiss, 1998). Akran ilişkilerinin karşılıklı alış veriş içeren bu özelliği karşılıklılık ve sosyal rollerle ilgili uygun ortamı sunar (Furman, 1999). Bu şekilde ergenler, işbirliği ve ilişki kurma konusundaki kapasitelerini geliştirmektedirler. Aynı zamanda, karşı cinsle zaman geçirmek ya da romantik ilişkiye sahip olmak, olumlu duygularla ilişkili olduğu için, akranlarla olan etkileşimler çok değerlidir ve bir anlamda geleceğe yatırımdır (Richards vd, 1998).

Romantik bir ilişkinin varlığı, partnerin akran grubuyla olan ilişkilerini de etkilemektedir. Romantik partneri, ergenin sosyal çevresinin bir parçası haline gelir ve çok seyrek de olsa, ilişkinin romantik unsuru son bulsa da birey bu çevrenin bir parçası olarak kalabilir (Connolly, Furman ve Konarski, 2000). Romantik partnerler, ayrı ayrı var olan sosyal çevrelerini bir araya getirirler. Eğer ilişki ciddi bir boyutta ilerliyorsa, iki tarafın da çevreleri arasında ortak arkadaşlıklar oluşmaktadır (Milardo, 1982, akt, Furman ve Schaffer, 2003). Genç yetişkinlikte çiftler, ilişkilerinde yakınlaştıkça sosyal çevreleri küçülür ve çevresel ilişkiler unutulmaya başlar (Surra, 1990). Hatta ergenlik döneminde bile, romantik partnerler, bireyin dikkatini çekebilmek için diğer akran çevresiyle rekabet etmek zorunda kalabilir (Zimmer- Gembeck, 1999).

Romantik ilişkiler, bireyin akran grubu içindeki duruşunu da etkilemektedir. Çekici veya popüler biriyle flört etmek, bireyin popülaritesini de arttırmaktadır. Bu fikirle uyumlu bir şekilde, sosyometrik ölçeklerde, birçok pozitif özelliğe sahip ergenlerin, daha sık flört yaşadıkları ortaya çıkmaktadır (Franzoi, Davis ve Vasquez-Susan, 1994).

Ek olarak, ergenler, kendi değerlerine, ilgi alanlarına ve tutumlarına yakın bireylerle flört etmektedirler (Capaldi ve Crosby, 1997). Flört seçimleri saygınlıklarını arttırmakta ve bir parçası oldukları gruba karşı kişiliklerini ortaya koymalarına yardımcı olmaktadır. Bu şekilde akranları, bireyin flört ettiği kişiye, kişilik özellikleri ve davranışları açıısından benzediğini düşünmektedirler.

Cinselliğin gelişimi ergenlikteki görevlerden bir diğeridir. Ergenlerin üreme kapasitelerinin olgunlaşmaya başlamasıyla cinsel istekleri de artmaya başlar. Çoğu ergen cinsel davranışları tecrübe etmeye başlar ve olumlu deneyimlerle kendi cinselliğine karşı da olumlu bir tutum geliştirir. Ancak bu konu ülkemizde, kültür bazında değerlendirilmesi gereken bir konudur. Uluslararası Ergenlik Ansiklopedisinde de belirtildiği gibi evlilik öncesi cinsel deneyim, ülkemizde tartışılan konulardan biridir. Ergenlerin flört etmelerine gösterilen çifte standart, evlilik öncesi cinsel deneyime karşı da gösterilmektedir; erkekler bu konuda cesaretlendirilirken kızlar için aynı durum söz konusu değildir (Aydın ve Gülcat, 2001).

Akademik başarı ve kariyer planlaması ergenlerin karşısına çıkan bir diğer gelişim görevidir. Arkadaşlık ilişkileri ve akranlar, ergenlerin akademik katılımını ve başarısını hem olumlu hem de olumsuz etkileyebilir (Kindermann, McCollam ve Gibson,1996). Örneğin destekleyici arkadaşları olan ergenlerin, derslere katılımı, ödevlerini yapma isteği veya sınavlara ilişkin sorumluluğu artarken, akranlarıyla çatışma yaşayan ergenler okuldan uzaklaşmaktadırlar (Halpern, Joyner, Udry ve Suchindran, 2000).

Romantik partnerlerle geçirilen zaman, ergeni okulla ilgili sorumluluklardan uzaklaştırmaktadır, ancak bu büyük oranda ilişkinin doğasına ve partnere bağlı olmaktadır (Berndt ve Keefe, 1995). Bazı partnerler, ilişkide oldukları kişiyi okuldan uzaklaştırırken, bazıları ise birlikte çalışarak, ev ödevlerine yardımcı olarak, başarıyı destekleyerek veya destek sağlayarak kişiyi başarıya yönlendirebilirler.

Romantik ilişkilerin aynı zamanda kariyer planlarına ve amaçlarına da etkisi olabilmektedir. Romantik partnerler, bireyin kariyer planlarını ve hayallerini paylaştıkları kişiler olabilirler. Kariyerle veya eğitimle ilgili bir takım planlara destek verebilir ya da bunlardan vazgeçirebilirler. Romantik partnerle ciddi bir ilişki geliştirmek ya da evlilik kararı vermek de gelecekle ilgili planları etkileyebilir veya kariyer seçenekleri arasındaki tercihleri daraltabilir. Böylelikle, ergen gelişiminin diğer alanlarında olduğu gibi, koşullara göre romantik ilişkilerin, kariyer planları üzerinde hem avantajları hem de dezavantajları olabilir.

2.1.4.3. Bağlanma Stilleri, Aile İlişkileri ve Romantik İlişkiler

İnsan, doğası gereği sosyal bir varlık olduğundan kendi ve diğerleri bağlamında hareket etmekte ve iletişim kurma, kabul görme, onaylanma ve üstün olabilme arzusu

duymaktadır (Erözkan, 2004). Bireyin kendi kişiliğini tanımaya ve oluşturmaya başladığı ergenlik döneminde, kişilerarası ilişkiler özellikle ön plana çıkmaktadır.

Bağlanma, Bowlby (2012a) tarafından insanların kendileri için önemli olan kişilere karşı geliştirdikleri duygusal bağlar şeklinde kavramsallaştırılmıştır. Bağlanma kuramına göre, yaşamın ilk yıllarında anne ve babanın çocuğa verdikleri tepkiler doğrultusunda çocuk kendisine ve başkalarına ilişkin olarak zihinsel temsiller oluşturur ve bu temsiller daha sonraki yıllarda yakın kişilerarası ilişkileri için bir model görevi görür. Bowby'nin "içsel çalışan modeller" adını verdiği bu temsiller tamamen ana-baba ya da bakıcı davranışlarıyla şekillenmektedir.

Bağlanma kuramına göre gelişim devamlılık gösterir, dolayısıyla ebeveynlerle erken yaşlarda yaşanan ilişkiler gelecekte kurulacak olan ilişkileri şekillendirir. İçsel çalışan modeller, bağlanma figürü ve benliğe dair inançları, duygusal değerlendirmeleri ve beklentileri de kapsayan dinamik temsillerdir (Levy, Blatt ve Shaver, 1998). Bowlby'e (1973) göre bağlanma sonucu gelişen içsel çalışan modeller, iki bileşene sahiptir. Bunlardan ilki olan benlik modeli, kişinin bağlanma figürleri tarafından sevilmeye, desteklenmeye değer olup olmadığına yönelik kendisiyle ilgili inançlarını kapsamaktadır. Diğerlerine ilişkin modelde ise önemli olan kişilerin ve bağlanma figürünün güvenirliği, ulaşılabilirliği ya da kabul ediciliği ile ilgili inançlar yer almaktadır. Benliğe ait model, kişinin ilişkide oynayacağı role ilişkin beklentileri yapılandırırken; diğerlerine ait model, gelecekteki ilişkiler için şablon görevi görür, diğerlerinin ilişkide nasıl davranacağı hakkındaki temel değerlendirmeleri ve inançları şekillendirir (Paterson ve Moran, 1988; akt Başer- Şeker, 2009). Bu anlamda değerlendirildiğinde bireyin romantik ilişkileri ilk kez deneyimlediği ergenlik döneminde, bağlanma stilleri ve erken dönem çocukluk yaşantıları önem kazanmaktadır.

Farklı bağlanma stillerine sahip bireyler farklı içsel çalışan modeller geliştirmekte ve bu modeller, bireyin sonraki yaşamına nasıl uyum sağlayacağını etkilemektedir. Örneğin güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin, pozitif sosyal beklentiler ve becerileri yeni ilişkilere taşıyarak daha olumlu ve doyuma ulaştıkları sosyal etkileşimler ve ilişkiler yaşadıklarına inanılmaktadır. Bunun aksine güvensiz (saplantılı, korkulu ve kayıtsız) bağlanma stiline sahip bireylerin daha olumsuz sosyal yaşantılara ve yetilere sahip oldukları düşünülmektedir (Yunger, Corby ve Perry, 2005)

Lee (2003) ebeveyn çocuk arasındaki ilişkinin bireyin kişiliğini oluşturmada son derece önemli olduğunu vurgulamıştır. Lee'ye göre bebekler doğumlarında etraflarını

çevreleyen sosyal dünya ile ilgilenmek üzere programlanırlar. Bebekler dünyayı daha çok onlara bakım sağlayan kişiler vasıtasıyla öğrenirler. Bu nedenle bireyin sosyal gelişim sürecinde geliştirdiği kişilik özellikleri, en yakın çevresi olan ebeveynler, kardeşler ve ev içinde yaşayan diğer aile üyeleriyle yakından ilişkilidir. Bu çevrenin çocuğa gösterdiği olumlu ve olumsuz tepkiler çocuğun kimlik gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır.

Bireyler doğumdan ölüme kadar temel ihtiyaçlarını karşılamak, gelişimi ve güvenliği sağlamak, kısacası yaşamını devam ettirebilmek için diğer insanlarla etkileşime girmek zorundadır. Bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik boyunca yeni ihtiyaçlarla karşılaşan birey, bu ihtiyaçlarını karşılama ve güçlüklerle başa çıkabilmede farklı stratejiler geliştirmektedir. Yaşamın her döneminde geliştirilen ilişkiler daha sonraki aşamalar için bir örnek oluşturmaktadır. Bu nedenle ilişkilerin şekillenmesi yaşam boyu devam etmekle birlikte daha sonraki ilişkileri ve kişiliği şekillendirmektedir (Erden- İmamoğlu, 2009;).

Furman ve Wehner (1997) ve Brown (1999) romantik ilişkilerin gelişiminde önceki ilişkilerin önemine özellikle vurgu yapmaktadır. Romantik ilişkileri başlatmak ve sürdürmek ergenliğin temel görevlerinden biridir ve etkili çatışma çözme becerileri geliştirmek bu görevin en önemli noktasıdır (Schulman, Tuval- Mashiach, Levran ve Anbar, 2006; akt. Simon ve Furman, 2010). Çatışmaların genelde boyun eğme ya da gerginlik artışı ile çözüldüğü aile ilişkilerinin aksine, romantik ilişkilerde ergenlerin kendi ihtiyaçları ve partnerin ihtiyaçları arasındaki farkları dengelemeleri gerekmektedir (Laursen, Finkelsteein ve Betts, 2001). Romantik ilişkilerin karşılıklı ve eşitlikçi yapısı, ergenleri sorunlara iki tarafça da kabul edilebilir çözümler bulma konusunda motive etmektedir. Bu uzlaşma, ilişkilerin devam etme potansiyelini arttırmakta ve ilişkileri güçlendirmektedir (Hartup, 1992). Bu anlamda aile içi çatışma, bireyin daha sonraki romantik ilişkilerindeki çatışma ve sıkıntıların yordayıcısıdır (Amato ve Booth, 2001). Ailelerinde sözel ve fiziksel saldırganlığa şahit olan bireyler kendi romantik ilişkilerinde de aynı çatışma stillerini kullanmaya eğilimli olmaktadır (Ehrensaft, Cohen, Brown, Smailes, Chen ve Johnson 2003).

Yapılan farklı çalışmalar ergenlerin romantik ilişkileri ile aile yaşantıları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Demir, Baran ve Ulusoy (2005) çalışmalarında ergenlerin flört sayısı ile anne babaları arasındaki ilişkiyi kıyaslamışlardır. Anne ve babası birbiriyle anlaşamayan ergenlerin yüksek oranda (%68,6) bugüne kadar dört ve üzerinde flört ilişkisi yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu oranın anne ve babası arasında

problem olmayanlarda %54,5'e düştüğü görülmüştür. Aile içi anlaşmazlığın çok sayıda duygusal arkadaşlık kurma eğilimini arttırdığı görülmüştür. Başka bir araştırmada ise, aile içinde birliktelik duygusu olmayan ve gerekli destek ve cesareti ailesinden alamayan ergenlerin, duygusal anlamda bir ilişkiye girmekte zorluk çektikleri görülmüştür (Özatça, 2009)

2.1.4.4. Romantik İlişkilerin Sosyal Oluşumu

Birçok birey romantik ilişkilerini, yaşamın ve kişiliğin tamamlayıcı hatta gerekli bir yönü olarak görmektedir. Aile ve yakın arkadaşlık ilişkilerinde olduğu gibi, romantik ilişkiler de bireyin yaşamında geliştirdiği en önemli ilişkilerdir. Bu yolla ergenler, erken yıllarda alışkın olmadıkları bu ilişki tarzına uyum sağlamakta, etkileşime girmede yeni yollar aramaktadırlar.

İlk romantik ilişkiler, beceri ve deneyim eksikliğinden dolayı yüzeysel de olsa önemlidir. Ergenler zamanla romantik ilişkilerinde kendilerine ve partnerlerine karşı bir takım inanç, düşünce, beklenti ve duygu geliştirirler. Örneğin, partnerlerinden rahatlık ve rehberlik bekleyip beklemediklerini, ne tarz bir ilgi sunabileceklerini şekillendirirler (Furman ve Wehner, 1997).

Romantik ilişkilere ilişkin bakış tarzı, düşünceler, inançlar ve duygular bağlanma araştırmacılarına göre içsel çalışan modeller olarak kavramsallaştırılmıştır. Bağlanma teorisine göre, bireyler aileleri ile olan ilişkilerinde, uzun süreli romantik partnerleriyle ve bağlanma figürleriyle olan tekrarlı etkileşimlerinde, içsel çalışan modelleri şekillendirirler. Bu modeller, bireyin sadece aile ilişkileri hakkındaki beklentilerini ve algılarını etkilememekte, aynı zamanda arkadaşlıklarını ve romantik ilişkilerini değerlendirme konusunda bir temel sunmaktadır (Furman, Simon, Shaffer ve Bouchey, 2002)

Brown (1999) ergenlik dönemi boyunca romantik ilişkilerin 4 evreden oluştuğunu ve her bir evrenin romantik ilişkinin doğası ve akranlarla olan etkileşimin nitelikleriyle karakterize olduğunu ileri sürmüştür (Steinberg, 2007).

Başlama evresi, ergenlerin sosyal aktivitelerinin dönüşüm noktasını sembolize etmektedir. Bu evrede ön ergenlikte bulunan bireyler karşı cinse ilgi duymaya başlamakta ve onları tanıma ihtiyacı hissetmektedir. Bu evredeki temel hedefler kendi kişiliğini tanımak ve olası parterlerle romantik ilişki kurma konusunda güven kazanmaktır. Odak noktası romantik ilişki değil, bireyin kendisidir.

İkinci evre olan statü evresinde ergenler doğru partnerlerle romantik ilişki yaşama baskısıyla karşılaşmaktadır. Uygun olmayan kişilerle romantik ilişki yaşamak ergenlerin gruplarındaki konumlarına ciddi zararlar verebilmektedir. Romantik ilişkiler, akran kabulünü sağlamak ya da arttırmak için kullanılabilmekte ve böyle bir durum karşılıklı doyum sağlayıcı bir romantik ilişkinin kurulmasını engelleyebilmektedir.

Üçüncü evre olan duygusal yakınlık evresinde odak noktası sadece ilişkinin var olmasından çıkmakta ve romantik ilişkinin niteliği önem kazanmaktadır. Yaşanan ilişki kişisel bir hal almakta ve akran gruplarının etkisi azalmaktadır. İlişkilerdeki duygusal yakınlığa önem verilen bu dönemde ergenler birbirlerine karşı daha çok bağlanma davranışı ve ilgi göstermektedirler. Bu evrede ergenlerin sosyal çevresi aynı cinsiyetten olan akranlardan oluşan geniş bir gruptan her iki cinsiyetten oluşan daha küçük bir gruba dönüşmektedir.

Romantik gelişimin son evresi olan bağlanma evresinde, bireylerden duygusal yakınlık evresinin tipik özelliği olan ilişkilerinin derinliğini sürdürmeleri beklenmektedir. Bu evrenin temel sorunları, romantik partnerlerle bir arada kalma olasılıklarıyla ilgilidir. Romantik partnerler kendilerini bir çift olarak ayrılamaz olarak düşünürken, diğer taraftan da net bir şekilde kendi kişiliklerini ortaya koyma ihtiyacı duymaktadırlar. Buna bağlı olarak kimlik sorunları ortaya çıkabilmektedir.

Brown (1999) her evre için yaş düzeyi belirtmemekte ve farklı evreler arasında örtüşme olabileceğini ileri sürmektedir. Ancak belirttiği gibi, başlama evresinin yaklaşık 11-13 yaşlarında yani ön ergenlikte ortaya çıktığı söylenebilmektedir. Statü evresi, 14-16 yaşlarında (orta ergenlik) ve duygusal yakınlık evresi de 17-20 yaşları (son ergenlik) arasında ortaya çıkmaktadır. Son olarak bağlanma evresi, yetişkinliğe geçişte yani 21 yaş civarında ortaya çıkmaktadır (Gülden, 2011)

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ergenlerin karşı cinsle yaşadıkları ikili ilişkiler ve bağlanma stilleri ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan çalışmalara yer verilmiştir.

Ergenlerin yaşamlarındaki flört deneyimleri hakkındaki araştırmalar geç başlamıştır. Collins (2003)'e göre bu konunun göz ardı edilmesinin tarihsel olarak 3 engelden kaynaklandığı söylenebilir. İlk olarak bu konunun özel olduğu ve başkaları tarafından irdelenmemesi gerektiği inancı romantik ilişkilerin incelenmesine engel olmuştur. Bir diğer engel ise ideolojik engellerdir. Bu konunun araştırılmasının gençler

arasında ters bir etki yaratarak romantik ilişkileri yaygınlaştıracağı düşüncesiyle hükümetler tarafından maddi destek sağlanmaması, çalışmaları engellemiştir. Bununla beraber romantik ilişkilerin laboratuar deneylerine uygun olmadığı fikri de bu konunun çalışılmamasına neden olmuştur.

Yurt dışında ergenlerle yapılan çalışmalarda karşı cinsle olan ilişkileri tanımlamak için kullanılan kavramlara bakıldığında, Collins'in (2003) romantik ilişki, Connolly, Craig, Goldberg ve Pepler'in (2004) çıkma (dating) ve Steinberg'in (2007) yakın ilişki kavramını kullandıkları görülmüştür. Romantik ilişki tanımı ise en çok tercih edilen kavramdır (La Greca ve Harrison, 2005; Sippola, Buchanan ve Kehoe, 2007; Pagano ve Hirsch, 2007; La Greca ve Mackey, 2007; Scharf ve Mayseless, 2008; Florsheim ve Moore, 2008; Hand ve Furman, 2009; Royer, Keller ve Heidrich, 2009; Fuhrman, Flannagan ve Matamoros, 2009; Daddis ve Randolph, 2010; Moore, Leung, Karnilowicz ve Lung, 2011).

Yurt içinde yapılan çalışmalarda ergenlerin karşı cinsle olan ilişkilerini tanımlamak için hangi kavramları kullandıklarına bakıldığında, Demir, Baran ve Ulusoy (2005), Ondaş (2007) ve Diyarbekirli (2007) flört kavramını; Eryılmaz (2004) ise romantik yakınlık kavramını kullanmıştır. Türkiye'de de araştırmacılar yurt dışında olduğu gibi daha çok romantik ilişki kavramını tercih etmişledir (Bahadır, 2006; Büyükşahin Çevik, 2007; Tüfekçi, 2008; Sarı, 2008; Özatça, 2009; Gülden, 2011; Büyükpapuşçu, 2011; Nemelioğlu, 2011, Küçükarslan, 2011). Ayrıca ergenler ve romantik ilişkileri ile ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar çoğunlukla üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir bununla beraber karşı cinsle olan ilişkilerle ilgili yapılan araştırmalarda ilişkilerin davranış boyutuyla ilgili herhangi bir araştırma yapılmamıştır.

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Gülden (2011), ergenlerin romantik ilişkilerini başlatma, sürdürme ve bitirme nedenlerini incelediği çalışmasında nicel ve nitel araştırma yöntemlerini kullanmış ve 359 lise öğrencisi ile çalışmıştır. Çalışmasında, ergenlerin romantik ilişkilerini başlatma ve sürdürme nedenleri olarak, duygusal yakınlık, romantik eşlerinin kişilik özellikleri, iyi anlaşma, romantik eşlerinin güzel-yakışıklı olması ve gelecekte evlenmeyi düşünmelerini yüksek oranda belirttiklerini ortaya çıkarmıştır. Ergenlerin romantik ilişkilerini bitirme nedenleri olarak ise yalan söyleme, anlaşmazlık, sadakatsizlik,

duygusal yakınlık eksikliği, romantik eşlerinin anlayışlı olmamaları, gelecekte evlenmeyi düşündükleri kişi olmadıklarını anlamaları ve kıskançlığın yüksek oranda belirtildiğini bulmuştur.

Büyükpapuşçu (2011), 362 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmasında ergenlerin romantik ilişkilerinde internetin rolünü araştırmıştır. Araştırma sonucunda ergenlerin yaklaşık üçte birinin internet ortamında sanal romantik ilişki yaşadığı ve sanal romantik ilişkilerin bir şekilde ilişkinin başlangıcında veya ilişki sürecinde internet dışına taşındığı bulgusuna ulaşılmıştır. İlişkisi olan ve olmayan ergenler arasında internet kullanım biçimi ve kişisel özellikler bakımından anlamlı farklar bulunmamıştır. Sonuç olarak, ergenlerin sanal romantik ilişkileri gerçek yaşamdan bağımsız ve çok farklı nitelikte yaşamadığını ve internetin, ergenlerin romantik ilişkilerine farklı bir boyut kazandırdığına ulaşılmıştır.

Nemelioğlu (2011) çalışmasında ergenlikteki romantik ilişkileri incelemiştir. Sonuçlar değerlendiriliğinde, algılanan SED dışındaki demografik değişkenlere göre romantik ilişkinin belirli özellikleri bakımından anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Ana- babayla ilişki geçmişinin ergenlerin romantik ilişkilerinde sıklık, çeşitlilik ve ilişki sağlamlığını yordamadığı; ergenlerin arkadaşlarıyla ilişki göstergelerinden biri olan karşı cinsiyetten arkadaşlarla olumlu ilişki geçmişinin ise sıklık ve etkinlik çeşitliliğini yordadığı bulunmuştur. Araştırmaya katılan ergenlerin %86'sı romantik katılım yaşadığını bildirmiştir ve ortalama ilişki süresi 21.67 aydır. Bu çalışmayla en sık yapılan ortak etkinlikler de saptanmıştır. Kızlar kendilerinden daha büyük yaştaki kişileri romantik eş olarak seçerken, erkekler küçük yaştakileri seçmektedir. Karşı cins arkadaşlarla olumlu ilişki geçmişi, ergenlerin romantik katılımını ve romantik ilişkilerini en yakın ilişki olarak tanımlamalarını yordamaktadır.

Küçükarslan (2011), üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerine yönelik inançlarını, cinsiyet, sınıf düzeyi ve romantik ilişki yaşama durumu değişkenleri ile incelemiştir. Bulgular cinsiyet açısından ele alındığında, erkek öğrencilerin kızlara oranlaromantik ilişkilere yönelik inançlar arasında yer alan "aşk bir yol bulur" ile "ilk görüşte aşk" inançarına daha yüsek düzeyde sahip oldukları görülmüştür. Sınıf düzeyi dikte alındığında ise, birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin "ilk ve tek" ile "idealleştirme" inançlarının dördüncü sınıf öğrencilerine oranla daha yüksek düzeyde olduğu gözlenmiştir. Son olarak, romantik ilişki yaşama durumu açısıdan incelendiğinde, daha önce yaşamayıp, şimdi romantik bir ilişki yaşayan öğrencilerin "aşk bir yol bulur", "ilk

ve tek" ile "idealleştirme" inançlarının diğer gruplardaki öğrecilere göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Başaranoğlu (2011), araştırmasında üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre psikolojik doğum sırası ile karşı cinsle ilişkide sosyal yetkinlik beklentisi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, erkeklerin, kızlara oranla aile içinde kendilerini, daha fazla memnun edici/düzenleyici (büyük çocuk) ve sevimli/ikna edici (küçük çocuk) çocuk olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca karşı cinsle ilişkide, ilişkiyi başlatabilme konusunda erkeklerin, kızlardan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra, memnun edici/düzenleyici (büyük çocuk) çocukların, karşı cinsle ilişkiyi sürdürebilme, dışlanmış/ihmal edilmiş (ortanca çocuk) çocukların ise ilişkiyi sonlandırabilme konusunda daha yetkin olduğu ortaya çıkmıştır.

Aydoğdu (2010), romantik ilişkileri kişilik özellikleri açısından incelemiştir. Araştırmaya romantik bir ilişki yaşayan 382 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre romantik ilişkilerde dışadönüklük, deneyime açıklık, özdisiplin, yumuşak başlılık kişilik özelliklerine sahi bireylerin ilişki başlatma ve sürdürme konusunda daha girişken ve başarılı oldukları, daha az kaygı yaşadıkları, ilişkilerinden daha fazla doyum aldıkları ve ilişkilerinin kendi kontrollerinde geliştiğine inandıkları bulunmuştur. Buna karşın nevrotik bireylerin romantik bir ilişkide daha fazla kaygı yaşadıkları, kendilerine daha az güvendikleri ve ilişkilerinde başkalarının görüşlerine önem verdikleri, ilişkiyi başlatma ve sürdürmede sorunlar yaşadığı ortaya çıkmıştır.

Yurt içinde flörtle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında bu konunun çok fazla çalışılmadığı görülmektedir. Flört konusunun ele alındığı çalışmalar aşağıda sıralanmıştır.

Türkoğlu (2013) çalışmasında üniversite öğrencilerinin flört davranışlarına göre çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-ret ve karşı cinsle ilişkide sosyal yetkinlik inancını ele almıştır. Araştırma sonuçlarına göre babalarından 'İlgisizlik/İhmal' algılayan öğrencilerin 'Sonlandırabilme' sosyal yetkinlikleri yüksek ve babalarından 'Kontrol' algılayan öğrencilerin 'Başlatabilme' sosyal yetkinlikleri düşük çıkmıştır. Erkek öğrencilerin her iki ebeveyninden daha fazla 'Sıcaklık/Sevgi' algıladıkları ve karşı cinsle ilişkide daha fazla 'Başlatabilme' ve 'Sonlandırabilme' sosyal yetkinliğine sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca bulgulara göre erkek öğrenciler annelerinden daha fazla 'Kontrol', babalarından da daha fazla 'İlgisizlik/İhmal' algılamaktadırlar. İlk flört

yaşlarına göre 20 yaşından daha erken flört etmiş olan ve henüz flört etmemiş olan öğrencilerin annelerinden daha fazla ‘Kontrol’ algılayanlar olduğu; 20 yaşının altında ilk flörtlerini yaşayanlarınsa daha fazla ‘Başlatabilme’ sosyal yetkinliğine sahip oldukları görülmüştür. Flört yaşantı durumlarına göre annelerinden daha fazla ‘Sıcaklık/Sevgi’ algılamış olan öğrenciler, karşı cinsle ilişkilerinde duygusal ilişki olsa da olmasa da dokunsal ilişkiye önem verdikleri; babalarından ‘İlgisizlik/İhmal’ algılayan öğrencilerin flört ilişkilerinde duygusal ilişkiden çok dokunsal ilişkiye önem verdikleri; duygusal ilişki olsa da olmasa da dokunsal ilişkiye önem veren öğrencilerin karşı cinsle ilişkiyi başlatabilme ve sonlandırabilmede kendilerini daha yetkin hissettikleri belirlenmiştir. Flört ilişkisini babası ile paylaşanların; annelerinden; flört ilişkisini annesiyle ve hem annesi hem de babasıyla paylaşanlara göre daha fazla ‘Kontrol’ algıladıkları ve babası ile paylaşanların karşı cinsle ilişkiyi ‘Başlatabilme’ yetkinliklerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Flört ilişkilerine annelerinin olumlu karşılayacağını ifade eden öğrencilerin annelerinden daha fazla ‘Sıcaklık/Sevgi’ algıladıkları; olumsuz karşılayacağını ifade edenlerin daha az ‘İlgisizlik/İhmal’ ve ‘Kontrol’, daha fazla ‘Ayrımlaşmamış Ret’ algıladıkları belirlenmiştir. Flört ilişkilerine babalarının olumlu karşılayacağını ifade eden öğrencilerin babalarından daha az ‘Sıcaklık/Sevgi’ ve daha fazla ‘Ayrımlaşmamış Ret’, ne olumlu ne olumsuz karşılayacağını ifade edenler daha fazla ‘Saldırganlık/Kin’ algılamakta oldukları ve babasının flört ilişkisini olumlu karşılayacağını ifade denler daha fazla ‘Başlatabilme’ sosyal yetkinliğine sahip oldukları belirlenmiştir.

Sakarya (2013), çalışmasında üniversitede öğrenim gören gençlere, flörtte şiddet konusunu ele almıştır. Araştırma sonucunda ergenlerin flörtte şiddeti kabul drumunun Mühendislik / Mimarlık Fakültesi öğrencilerinin Edebiyat Fakültesi öğrencilerine göre yüksek düzeyde olduğu, erkek ergenlerin kız ergenlere, köyde yaşayanların ilde yaşayanlara, aile gelir düzeyi 500 TL’nin altında olanların aile gelir düzeyi orta ve yüksek seviyede olanlara göre, anne-baba eğitim düzeyi düşük olanların anne-baba eğitim düzeyi yüksek olanlara öre çiftler arası şiddeti daha fazla kabul ettikleri bulunmuştur. Sosyal sınıf, karşı cinsten aradaşı olup olmaması ile çiftler arası şiddeti kabullenme arasında anlamlı bir fark bulunmamştır.

Diyarbekirli (2007) çalışmasında ergen ve yetişkin kadınların ergenlik dönemlerindeki flört ilişkilerini karşılaştırmıştır. Araştırma bulguları sonucunda, flört ilişkisine başlama yaş, flört ilişkisinin süresi, flör ilişkisi sayılarına ilişkin ergen kızlar, yetişkin kadınların ergenlik dönemlerindeki flört ilişkileri arasında fazla değişiklik

olmadığı belirtilmiştir. Ergen kızların ve yetişkin kadınların flört ilişkisi tanımlarında flörtün yetişkin kadınların ergenlik dönemlerinde tabu, yasak, gizli ilişki olarak nitelendirilmesinden dolayı değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. İnsanların ve kendilerinin flört etme nedenleri sorulduğunda ergen kızlar ve yetişkin kadınların yanıtları arasında benzelik görülmektedir. Yetişkin kadınların ve ergen kızların flört ettikleri kişiyle birlikte gerçekleştirdikleri etkinliklerde farklılıklar ortaya çıkmıştır. Ergen kızlar daha çok dışarıda bir yerlerde va evde vakit geçirirlerken, yetişkin kadınlar ergenlik dönemlerindeki flöt eşleriyle gizli saklı pastanelerde veya parklarda görüşmektedirler. Flört edilen kişie özgü fiziksel özelliklere ergen kızların yetişkin kadınlardan daha fazla önem verdikleri belirlenmiştir. Flört ilişkisinde yaşanan cinsel davraışların günümüz ergen kızlaın yaşadıkları ilişkilerdedaha yoğun ve rahat yaşandığı bulunmuştur. Yetişkin kadınların ergenlik dönemlerinde yaşadıkları flört ilişkileriyle, ergen kızların yaşadıkları flört ilişkileri arasında benzerlikler ve farklılıklara neden ola şeylerin teknoloji ve dğişen aile ypısı, her iki grubun da ifade ettiği durumlar olarak belirlemiştir.

Demir, Baran ve Ulusoy (2005) çalışmalarında lise son sınıfta okuyan öğrencilerin arkadaş- akran grubu ve flörtleriyle yaşadıkları ilişkilerin onların depresyon belirtileri göstermesindeki intihar da dahil sapmış davranışlar içine girmelerindeki rolünü ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda gençlerin arkadaşlarına güvenmesi, sorunlarını ve sırlarını paylaşması, boş zamanlarını birlikte geçirmesi ile ebeveyni tarafından sevilen bir çocuk olması, ebeveynin kullandığı pekiştireçler, aile içi şiddet, ebeveynin kendisini anlamadığını düşünmesi, depresyon belirtileri göstermesi ve intihar düşüncesi arasında anlamlı ve güçlü ilişkiler bulunmuştur. Sorunlu aile atmosferi yaşayan gençlerin, arkadaşları, akranları ve flörtleriyle de olumsuz etkileşimleri olduğu ve intihar düşüncesi de dahil pek çok sapmış davranış içinde oldukları saptanmıştır.

Çanakçı (2000) çalışmasında flört ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, şu and flört etmekte olan öğrencilerle hiç flöt etmemiş öğrenclerin benlik saygıları, her zaan flört eden öğrencilere oranla daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca sonuçlar, şu anda flört etmekte olan öğrencilerin önceden flört etmiş öğrenciler oranla daha düşük benlik saygısına sahip olduğunu göstermiştir. Annenin flörte yönelikolumsuz- tarafsız- olumlu tutumu benlik saygısıpuanları üzerinde belirgin farklar ortaya koymamıştır. İlişkiden sağlanan doyum ile benlik saygısı arasında anlamlı olumlu bir ilişki bulunmuştur.

Yurt içinde bağlanma stilleri ile romantik ilişki veya flörtü beraber ele alan çalışmalarda, flörtün davranış boyutu lise öğrencileri üzerinde ele alınmamıştır. Yurt dışında yapılan araştırmalarda romantik ilişki veya flört kavramı daha uzun bir süredir ele alınsa da özellikle ergenlerin karşı cinsle olan ilişkilerinde ne tarz davranışlarda bulunduklarına dair bir çalışma bulunmamaktadır.

İnce (2009) yaptığı çalışmada erken dönem çocukluk deneyimlerinin hangi yönlerinin romantik kıskançlığı öngördüğünü, ebeveyn davraışı, kardeş kıskançlığı ve yetişkin bağlanma stillerinin yetişkin romantik kskançlığına etkilerini araştırmıştır. Romantik ilişkilerdeki kıskançlık ile ebeveynlerin aurımcı davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, romantik ilişkiyi tek öngören etkenin kaygılı bağlanma olduğu bulunmuştur. Kaygılı bağlanmayı ise spesifik ve direkt olarak annenin ayrımcı davranmasının öngördüğü görülmüştür. Öte yandan, annenin ayımcı davranması kardeş kıskançlığı üzerindeki etkisi yoluya kaygılı bağlanmayı öngörmektedir. Ebeveynlerin ayrımcı davranmaları kardeş kıskançlığı ile ilişkili bulunmuştur. Bununla beraber ilk çocukarın ikinci çocuklara kıyasla romantik ilişkilerinde daha fazla kıskançlık hissettikleri yönündeki hipotez de doğrulanmamıştır. Doğum sırasının sadece babanın ayrımcı davranışı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuş; buna göre ilk çocukların ikinci çocuklara oranla babanın ayrımcı davranışını daha fazla deneyimlediklerini bulmuştur. Cinsiyetin de çalışmanın bütün değişkenleri arasından sadece anne kıskançlığı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuş; buna göre kadınlar çocukluktaki kardeş ilişkileri bağlamında erkeklere oranla daha fazla annelerini kıskandıklarnı belirtmişlerdir.

Sarı (2008) yaptığı çalışmada üniverise öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili akılcı olamayan inançları, bağlanma stilleri ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda bağlanmanın kaygı alt boyutu romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlara dair aşırı beklentiler, zihin okuma, farklı düşünmek, fiziksel yakınlık ve cinsiyet farklılıkları alt boyutlarını olumlu olarak yordadığı, bağlanmanın kaçınma alt boyutunun ise romantik sosyal zaman kullanımı ve fiziksel yakınlık alt boyutlarını olumlu, aşırı beklentiler ve zihin okuma alt boyutlarını ise olumsuz olarak yordadığı bulunmuştur. Aşırı beklentiler ve fiziksel yakınlıkla ilgili akılcı olmayan inançların ilişki doyumunu olumlu olarak yordadığı, bağlanmanın kaçınma, kaygı boyutları ile romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançların cinsiyet farklıkları alt boyutunun ilişki doyumunu olumsuz olarak yordadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca kız öğrencilerin ilişki doyumları erke öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur.

Kankotan (2008) çalışmasında bağlanma boyutları, ilişki durumu ve cinsiyetin, öznel iyi oluşun boyutları üzerindeki rolünü incelemiştir. Sonuçlar, bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutları ile cinsiyetin yaşam doyumunu yordadığını göstermiştir. Sonuçlar, ayrıca, bağlanmanın kaçınma boyutunun pozitif duyguyu; bağlanmanın kaygı boyutunun ise negatif duyguyu yordadığını ortaya çıkarmıştır.

Beştav (2007) çalışmasında romantik ilişki doyumu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkileri incelemiştir. Sonuçlar romantik ilişkilerden sağlanan doym açısından cinsiyete ve doğup yaşanılan yerleşim birimine bağlı herhangi bir farklılığın bulunmadığını göstermiştir. Bağlanma stilleri, rasyonel olmayan ilişki inançları ve aşka ilişkin tutumlar açısından cinsiyete ve doğup yaşanan yerleşim birimine bağlı bazı farklılıkların olduğu ortaya çıkmıştır. Bağlanma stilleri ile bazı rasyonel olmayan ilişki inançları ve aşk türleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Romantik ilişkleren sağlanan doyum ile korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri; “oyun gibi aşk” olarak adlandırılan aşk türü ve “kadın ve erkek birbirini anlayamaz”, “anlaşmazlık yıkıcıdır”, “zihin okuma beklentisi” ve “kadın ve erkekleirn ilişki ihtiyaçları farklıdır” şeklinde ifade edilen rasyonel olmayan ilişki inançlar arasında negatif yönde ilişkiler olduğu ortaya çıkmıştır.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Yurt dışında bağlanma stilleri ve romantik ilişki- flört konusunu beraber ele alan çalışmalara şu şekilde örnekler verilebilir:

Freeman ve Brown (2001) çalışmalarında, ergenlerin bağlanma stillerine göre ailelerine ve arkadaşlarına olan bağlanmalarını incelemişlerdir. Katılımcılar annelerinden, babalarından, yakın arkadaşlarından ve romantik partnerlerinden algıladıkları bağlanma desteğine göre gruplandırılmıştır. Ailelerin ve yakın arkadaşların eşit oranda birincil bağlanma figürü olarak seçildikleri ve bu durumun bağlanma stillerine göre değiştiği ortaya çıkmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip ergenler birincil bağlanma figürü olarak annelerini, yakın arkadaşlarına, romantik partnerlerine ve babalarına oranla daha seçmişlerdir. Romantik partneri olan ergenler annelerinden daha az bağlanma desteği gördüklerini bildirmişlerdir ancak bu ergenlerin partnerlerini birincil bağlanma figürü olarak seçmedikleri görülmüştür.

Miller ve Hoicowitz (2004) yaptıkları çalışmada bağlanma stilleri ile arkadaşlık ve romantik ilişkiler arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya 118 kişi ile

yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre bağlanma stillerinin arkadaşlık ve romantik ilişkileri oldukça önemli bir şekilde etkilediği bulunmuştur. Kaygı ve kaçınma davranışının az olduğu kişiler yüksek nitelikli ilişkilerle, sadece düşük düzeyde kaçınma daha uzun süreli ilişkilerle ilişkili bulunmuştur.

Matsuoka ve arkadaşları (2006) ergenlerin bağlanma stilleri ve erken deneyimlerini cinsiyet değişkenine göre ele almışlardır. Erkeklerde güvenli bağlanma stilinin, yüksek ailesel bakım puanları ve düşük anne korumacılığı puanları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Diğer yandan kızlarda ise güvenli bağlanmanın yüksek ailesel bakım ve anne ilgisi puanları ve düşük anne korumacılığı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bağlanmanın çocukken maruz kalınan akran zorbalığına göre değişkenlik gösterdiği ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda erkeklerin bağlanma stilleri üzerinde erken yaşlarda kendine zarar verme davranışlarının; kızlarda ise erken yaşlarda akranları arasında popüler olma deneyimlerinin etkisi olduğu görülmüştür.

Mayseless ve Scharf (2007) çalışmalarında ergenlerin bağlanma algıları ile yakın ilişkilerindeki yakınlık kapasiteleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Lise döneminin son yılında Yetişkin Bağlanma Ölçeği uygulanan 80 erkek ergene 4 yıl sonra yakın ilişkilerinde gösterdikleri yakınlıkla ilgili anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda bağlanma stillerinin romantik ilişkilerde gösterin yakınlığı ve daha etkili akran ilişkilerinin kurulabilmesini öngördüğü ortaya çıkmıştır.

Cann, Norman, Welbourne, ve Lawrence (2008) yaptıkları çalışmada, romantik ilişki bağlamında bağlanma stillerini, çatışma stillerini ve mizah stillerini incelemişlerdir. Davranışlara yansıyan, diğerleri hakkındaki çatışma ve mizah stilleri, kaçınan bağlanma stili ile ilişkili bulunmuştur. Kendi benliği hakkındaki yansıyan bu davranışlar kaygılı bağlanma boyutu ile ilişkili bulunmuştur.

Doyle, Lawford ve Markiewicz (2009) ergenlik dönemi süresince anneye, babaya, en yakın arkadaşa ve romantik partnere bağlanma arasındaki ilişkileri ele aldıkları çalışmalarında 13, 16 ve 19 yaşlarında 373 ergenler boylamsal bir çalışma yapmışlardır. Bağlanma stilleri açısından yapılan karşılaştırmada yaşça büyük ergenlerin daha küçük ergenlere göre anlamlı bir şekilde kaygılı bağlanma stiline sahip oldukları bulunmuştur. Ergenlerin babalarından daha çok annelerine güvenli bağlandıkları, babalarına ise daha çok korkulu bağlanma ile bağlandıkları görülmüştür. Romantik partnere güvensiz bağlanma ile en yakın arkadaşa güvensiz bağlanmanın ilişkili olduğu bulunmuştur. Bağlanma stillerinde zaman içerisinde ortaya çıkan değişikliklerin anneye güvensiz bağlanma ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Nosko ve arkadaşları (2011), yaptıkları boylamsal çalışmada nitel ve nicel verileri kullanarak ebeveyn- çocuk ilişkisi, bağlanma stilleri ve ilişki kalitesini arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Araştırma grubunda yer alan kişilere 17 ve 26 yaşlarındayken ölçekler uygulanmış aynı zamanda 26 yaşındayken romantik partnerleriyle ilişkilerini tanımlayan bir hikaye anlatmaları istenmiştir. Katılımcılar 17 yaşındayken ebeveyn- çocuk ilişki hakkında alınan bilgiler bağlanma stilleri ile ilişkili çıkmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip çıkan bireylerin ise 26 yaşında anlattıkları hikayelerin ise daha çok "gerçek aşk" konusunu içerdiği görülmüştür.

Tarabulsy, Larose, Bernier, Trottier- Sylvain, Girard, Vargas ve Noel (2012) yaptıkları boylamsal çalışmada ergenlikteki bağlanma algıları ile yetişkinlikteki romantik ilişki kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. İlkin 1992- 1996 yıllarında anket uygulanan öğrencilerin 2007 yılında romantik ilişkileri farklı açılardan ele alınan araştırmada kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin yetişkinlik yıllarında daha çok yalnız oldukları ve yaşadıkları romantik ilişkilerin kısa süreli olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber romantik ilişkisi bulunanlarda mevcut ilişkilerinde düşük düzeyde yakınlık, sorumluluk ve tutku yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Wilson, Gardner, Brasi, Topham, ve Bosby (2013) bağlanma stilleri ile romantik ilişkide gösterilen saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapılan analizlerde güvensiz bağlanma stillerine sahip bireylerin, güvenli bağlanma stiline sahip bireylere göre romantik ilişkilerinde daha çok saldırgan davranışlarda bulundukları görülmüştür. Bütün gruplar içinde romantik ilişkilerinde en saldırgan davranışları güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin gösterdiği bulunmuştur.

Pazcusso, Cyr ve Moss (2013) yaptıkları 8 yıllık boylamsal çalışmada ergenlik döneminde aileye ve arkadaşlara güvenli bağlanma ile yetişkinlikteki romantik partnere bağlanma ve duygu düzenleme stratejileri karşılaştırmışlardır. Sonuçlara göre ergenlik döneminde ailelerine ve arkadaşlarına güvensiz bağlanan bireylerin yetişkinlikte romantik partnerlerine daha çok kaygılı bağlandıkları ve daha çok duygu yönelimli stratejiler kullandıkları bulunmuştur. Kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin duygu yönelimli stratejiler kullandıkları ve korkulu/ kaçınan bağlanma stilinin daha az destek arama ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Morey, Gentzler, Creasy, Oberhauser ve Westerman (2013) çalışmalarında 2009 ve 2011 yıllarında 2 ayrı grup ergenler bağlanma stilleri ve romantik ilişkilerinde iletişim teknolojilerinin kullanımını araştırmışlardır. Sosyal ağların ve mesajlaşmanın 2011 yılında romantik ilişkilerde daha çok kullanıldığı görülmüştür. Kaçınan

bağlanmaya sahip bireylerin daha az telefon ve mesajlaşma kullandıkları daha çok e-mail kullanımı tercih ettikleri görülmüştür. Elektronik iletişim kanallarının pozitif ilişki kalitesi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Sosyal ağların sıkça kullanımı kaygılı bağlanma stiline sahip bireyler için yakınlık ve destek anlamına geldiği bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizinde kullanılan istatistiksel teknikler konusundaki bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Mardin il merkezindeki ortaöğretime devam eden öğrencilerin bağlanma stilleri ve flört davranışları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesine yönelik gerçekleştirilmiş olan ilişkisel tarama modelinde, betimsel bir çalışmadır. Araştırmada bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri), flört davranışları ve cinsiyet değişkenleri birbirleri ile ilişkileri çerçevesinde ele alınmışlardır.

3.2. Çalışma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Mardin il merkezindeki ortaöğretim kurumlarına devam eden kız ve erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma, Mardin il merkezindeki ortaöğretim kurumlarından uygun örnekleme yoluyla seçilen beş farklı liseden, yine uygun örnekleme yoluyla seçilen sınıflarda gerçekleştirilmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, örnekleme katılacak birey ve objelerin, araştırmacının yakınında bulunan, tanıdığı ve bildiği çevreden çekmesidir (Aziz, 2011).

Araştırmaya 288 kız, 347 erkek öğrenci olmak üzere toplam 635 öğrenci katılmıştır. Ancak yapılan analizlerde 83 öğrencinin bağlanma stillerinde ayrımlaşmadığı fark edilmiş ve bu grup örneklem dışı bırakılmıştır. Böylece bağlanma stilleri ile ilgili yapılan analizlere 552 öğrenci ile devam edilmiştir. Öğrencilerin, okul türleri ve cinsiyetlerine ilişkin dağılımları aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1. *Bağlanma Stilleri Ve Flört Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi İçin Oluşturulan Örneklem Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Okul Türlerine Ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı*

OKUL TÜRÜ	**KIZ**		**ERKEK**		**f**	**%**
	f	**%**	**f**	**%**		
Anadolu Lisesi	24	8.3	87	25.1	111	17.5
Meslek Lisesi	69	24	43	12.4	112	17.6
İmam Hatip Lisesi	44	15.3	113	32.6	157	24.7
Fen Lisesi	91	31.6	47	13.5	138	21.7
Düz Lise	60	20.8	57	16.4	117	18.4
TOPLAM	**288**	**100**	**347**	**100**	**635**	**100**

Tabloda da görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin 111'i (%17.5) Anadolu Lisesine devam etmektedir ve bu öğrencilerin 24'ü kız (%8.3), 87'si (%25.1) ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Meslek Lisesine devam eden 112 (%17.6) öğrenci araştırmaya katılmıştır. Bu öğrencilerin 69'u (%24) kız, 43'ü (%12.4) erkek öğrencidir. 157 (%24.7) öğrenci İmam Hatip Lisesinden araştırmaya katılmıştır ve bu gruptan 44'ü (%15.3) kız, 113'ü (%32.6) erkek öğrencidir. Fen Lisesinden 138 (%21.7) öğrenci araştırmaya katılmıştır ve bu öğrencilerin 91'i (%31.6) kız, 47'si (%13.5) erkek öğrencidir. Ve son olarak Düz Liseden toplam 117 (%18.4) öğrenci araştırmaya katılmıştır ve bu öğrencilerin 60'ını (%20.8) kız öğrenciler, 57'sini (%16.4) ise erkek öğrenciler oluşturmuştur.

Tablo 2. *Bağlanma Stilleri Ve Flört Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi İçin Oluşturulan Örneklem Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı*

CİNSİYET	**f**	**%**
KIZ	288	45.4
ERKEK	347	54.6
TOPLAM	**635**	**100**

Tabloda da görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %45.4'lük bir oranla 288'ini kız öğrenciler, %54.6'lık bir oranla 347'sini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada bağlanma stilleri ile ilgili veriler Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen ve Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türk örneklemine uyarlanan İlişkiler Ölçekleri Anketi ile elde edilmiştir. Ayrıca çalışmada, araştırmacı tarafından oluşturulan, katılımcıların kişisel ve demografik bilgileriyle beraber flört davranışları hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan anket kullanılmıştır.

3.3.1. İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire)

Bartholomew ve Horowitz (1991) sundukları dörtlü bağlanma modelini ve modelin geçerlik- güvenirliğini değerlendirmek üzere 30 ifadeden oluşan bir ölçek oluşturmuşlardır. Bu ölçek Hazan ve Shaver'in 1987 yılında yetişkin bağlanma stillerini ölçmek için geliştirdikleri ve 1990 yılında Collins ve Read tarafından likert tipine dönüştürülen ölçeğin dörtlü bağlanma modeline uyarlanmasıdır. İlişki Ölçekleri Anketi, yedili likert tipinde toplam 30 ifadeden oluşmaktadır ve güvenli, korkulu, kayıtsız ve saplantılı olmak üzere dört alt ölçek içermektedir. Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılan uyarlama sırasında bazı maddeler yeterli geçerlik ve güvenirlik puanı alamadığı için araştırmalarda 17 madde değerlendirmeye alınmaktadır. Ölçekteki dört madde saplantılı, dört madde korkulu, beş madde güvenli ve beş madde kayıtsız bağlanma stillerini temsil etmektedir (Sümer ve Güngör, 1999; Griffin ve Bartholomew, 1994).

Ölçeğin iç tutarlılığının .41 ile .70 arasında değiştiği bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin bağlanma görüşmesi yöntemiyle elde edilen bağlanma stilleri ile ne derecede örtüştüğünü görmek için aralarındaki korelasyonlar incelenmiş ve .22 ile .50 arasında değişen korelasyonlara ulaşılmıştır (Griffin ve Bartholomew, 1994).

Ölçeğin Türkiye'de Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılan test- tekrar test güvenirliği sonuçlarına göre aynı bağlanma stilleri arasındaki korelasyonlar .54 ile .78 arasında değişmektedir. Ölçeğin faktör yapısının belirlenmesi amacıyla varimaks rotasyonu kullanılarak analiz yapılmış ve iki faktör elde edilmiştir. Birinci faktörde güvenli stil (-84) ve korkulu stil (.80); ikinci faktörde ise kayıtsız stil (.76) ve saplantılı stil (-.84) yer almıştır. Sonuç olarak, birbirine zıt bağlanma stilleri Dörtlü Bağlanma Modelinin önermeleriyle paralel olarak, aynı faktörlerde ters işaretlerde yer almıştır. Diğer yandan ölçeğin iç tutarlık katsayısı .27 ile .61 arasında değişmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

3.3.2. Anket

Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında veri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan anket; katılımcının cinsiyeti ve okul türü ile ilgili soruların yanı sıra araştırmanın ana değişkeni olan flört davranışları hakkında bilgi toplamaya yönelik soruları içermektedir. Hazırlanan anket, lise öğrencilerinin olası flört davranışlarını dikkate alarak, öğrencilerin kendilerine açmalarına engel olmayacak şekilde ve araştırmanın amacına uygun olan davranış örüntülerini ortaya çıkarmaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Söz konusu flört davranışları, diğer değişkenlerle arasındaki ilişkileri daha net bir şekilde ortaya koymak amacıyla "okul içerisindeki davranışlar", "iletişime geçebilmek için sergilenen davranışlar" ve "okul dışındaki davranışlar" olmak üzere üç alt kategoriye ayrılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Veriler, sınıf ortamında gruplar halinde toplanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek ve anket, çalışma grubuna alınan okullarda, okul idaresinden izin alınarak uygulanmıştır. Örnekleme dahil olan sınıfların öğretmenleri tarafından belirlenen ders saatlerinde öğrencilere, sınıf ortamında, toplu biçimde uygulama yapılmıştır. Uygulamalar araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Sınıf bazında yapılan her uygulama yaklaşık olarak 40-45 dakika kadar sürmüştür. Veriler, 2010- 2011 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında toplanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlenmesi

Veri toplama işlemi tamamlandıktan sonra anket formları özellikle İlişki Ölçekleri Anketi sorularının hepsine cevap verilip verilmediğine göre kontrol edilmiştir. Değerlendirilmeye alınan anketlere birden başlayarak numara verilmiştir. Verilen cevaplar kodlanmıştır. Toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 17.0 for Windows programı kullanılmıştır. Araştırmada anketten elde edilen nicel verilerin çözümlenmesinde yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma ve kay kare testinden yararlanılmıştır. Analizde, lise öğrencilerinin bağlanma stilleri, flört davranışları ve araştırmaya dahil edilen diğer değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesi için X^2 testi yapılmıştır. Analizlerde gözlenen değeri 5' ten küçük olan gözenek sayısının, toplam

gözenek sayısının % 20’sini aştığı herhangi bir analiz olmamıştır. Değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemede $p \leq .05$ güven aralığı kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve flört davranışları arasındaki ilişkiye, bağlanma stilleri ile flört davranışlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulgulara yer verilmiştir. Flört davranışları "okul içerisindeki davranışlar", "iletişime geçebilmek içi yapılan davranışlar" ve "okul dışındaki davranışlar" olarak toplam 3 gruba ayrılmış ve değişkenler flört davranışları başlığı altında bu üç grubun her biri ile karşılaştırılarak sunulmuştur.

4.1 Bağlanma Stilleri ve Flört Davranışları Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve flört davranışları arasındaki ilişkiye ait bulgular aşağıda alt başlıklar halinde sunulmuştur.

4.1.1. Okul İçinde Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlanma Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve okul içinde sergilenen flört davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla X^2 analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. *Okul İçinde Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlama Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Sonuçları*

		Güvenli		Korkulu		Saplantılı		Kayıtsız		Toplam				
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	X^2	sd	p
Göz Teması Kurmaya Çalışırım	Evet	56	20.7	64	23.7	42	15.6	108	40	270	100	7.03	3	.071
	Hayır	53	18.8	88	31.2	27	9.6	114	40.4	282	100			
Teneffüslerde Sınıfın Önünden Geçerim	Evet	24	25.3	21	22.1	14	14.7	36	37.9	95	100	3.6	3	.307
	Hayır	85	18.6	131	28.7	55	12	186	40.7	457	100			
Onun Zaman Geçirdiği Yerlere Gitmeye Çaba Gösteririm	Evet	27	20.3	35	26.3	18	13.5	53	39.8	133	100	.278	3	.964
	Hayır	82	19.6	117	27.9	51	12.2	169	40.3	419	100			
Bulunduğu Ortamlarda Yüksek Sesle Konuşur Veya Gülerim	Evet	10	18.2	13	23.6	3	5.5	29	57.2	55	100	5.21	3	.157
	Hayır	99	19.9	139	28	66	13.3	193	38.8	497	100			
Koridorda ya da Merdivenlerde Kısa Fiziksel Temaslar Kurmaya Çalışırım	Evet	15	25.4	19	32.2	8	13.6	17	28.8	59	100	3.79	2	.284
	Hayır	94	19.1	133	27	61	12.4	205	41.6	493	100			
Sınıfına Girmek İçin Bahane Ararım	Evet	22	20.8	28	26.4	17	16	29	36.8	106	100	1.82	3	.610
	Hayır	87	19.5	124	27.8	52	11.7	183	41	446	100			
Aynı Sınıftaysam Konuşmak Veya Yanına Oturmak İçin Fırsat Kollarım	Evet	20	19.2	23	22.1	24	23.1	37	35.6	104	100	13.53	3	**.004**
	Hayır	89	19.9	129	28.8	45	10	185	41.3	448	100			
Hiçbir Şey Yapmadan Beni Fark Etmesini Beklerim	Evet	48	18	87	32.6	25	9.4	107	40.1	267	100	9.67	3	**.022**
	Hayır	61	21.4	65	22.8	44	15.4	115	40.4	285	100			

Tabloda lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile okul içersinde bulundukları flört davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik yapılan kay- kare testi sonuçları verilmiştir. Yapılan analizde, okul içerisinde yapılan flört davranışlarını belirlemek için sunulan maddelerden "Aynı sınıftaysam konuşmak veya yanına oturmak için fırsat kollarım" X^2 (sd=3, n= 104)=13.53, p≤.05 ve "Hiçbir şey yapmadan beni fark etmesini beklerim" X^2 (sd=3, n=267)=9.67, p≤.05 maddelerine verilen yanıtların bağlanma stillerine göre farklılaştığı görülmüştür.

4.1.2. İletişime Geçmek İçin Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlanma Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve iletişime geçmek için sergiledikleri flört davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla X^2 analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. *İletişime Geçmek İçin Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlanma Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları*

		Güvenli		**Korkulu**		**Saplantılı**		**Kayıtsız**		**Toplam**				
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	X^2	sd	p
Onunla Dalga Geçerek Samimiyet Kurmaya Çalışırım	Evet	14	16.3	22	25.6	12	14	38	44.2	86	100	1.33	3	.721
	Hayır	95	20.4	130	27.9	57	12.2	184	39.5	466	100			
Aramızda Küçük Kavgalar Çıkarmaya Çalışırım	Evet	11	16.4	19	28.4	8	11.9	29	43.3	67	100	.644	3	.886
	Hayır	98	20.2	133	27.4	61	12.6	193	39.8	485	100			
İlgiyle Yaklaşıp İhtiyacı Olduğunda Yardımcı Olmaya Çalışırım	Evet	75	22.1	88	26	43	12.7	133	39.2	339	100	3.54	3	.315
	Hayır	34	16	64	30	26	12.2	89	41.8	213	100			
Duygularımı Hiçbir Şekilde Belli Etmemeyi Tercih Ederim	Evet	47	15.9	99	33.4	28	9.5	122	41.2	296	100	17.81	3	**.000**
	Hayır	62	24.2	53	20.7	41	16	100	39.1	256	100			

Tabloda lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karşı cinsten hoşlandıkları kişi ile iletişime geçebilmek için bulundukları flört davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik kay – kare testi sonuçları verilmiştir. Bu amaçla sunulan dört maddeden sadece "Duygularımı hiçbir şekilde belli etmemeyi tercih ederim" maddesine verilen yanıtların bağlanma stillerine göre farklılaştığı görülmüştür X^2 (sd=3, n=296)=17.81, p≤.05

4.1.3. Okul Dışında Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlanma Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve okul dışında sergiledikleri flört davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla X^2 analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 5'de gösterilmiştir

Tablo 5. *Okul Dışında Sergilenen Flört Davranışlarının Bağlanma Stillerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Sonuçları*

		Güvenli		Korkulu		Saplantılı		Kayıtsız		Toplam				
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	X^2	sd	p
Okul Çıkışlarında Ne Yaptığını Öğrenmeye Çalışırım	Evet	28	20	33	23.6	21	15	58	41.4	140	100	2.08	3	.555
	Hayır	81	19.7	119	28.9	48	11.7	164	39.8	412	100			
Aynı Dershaneye Gitmeye Çalışırım	Evet	19	26.8	16	22.5	8	11.3	28	39.4	71	100	2.88	3	.410
	Hayır	90	18.7	136	28.3	61	12.7	194	40.3	481	100			
Zaman Geçirebileceğimiz Sosyal Ortamlar Oluşturmaya Çalışırım	Evet	54	22.3	62	25.6	34	14	92	38	242	100	3.36	3	.339
	Hayır	55	17.7	90	29	35	11.3	130	41.9	310	100			
Evini Biliyorsam Sokağından Geçerek Onu Görmeye Çalışırım	Evet	15	18.1	21	25.3	15	18.1	32	38.6	83	100	2.81	3	.422
	Hayır	94	20	131	27.9	54	11.5	190	40.5	469	100			
Telefon Numarasını Öğrenmeye Çalışırım	Evet	35	25.2	30	21.6	25	18	49	35.3	139	100	10.78	3	**.013**
	Hayır	74	17.9	122	29.5	44	10.7	173	41.9	413	100			
İnternetten İz Sürerim	Evet	86	21	106	25.9	54	13.2	164	40	410	100	3.45	3	.327
	Hayır	23	16.2	46	32.4	15	10.6	58	40.8	142	100			
Sosyal Paylaşım Sitelerinde Arkadaş Listeme Eklerim	Evet	86	22.4	94	24.5	55	14.3	149	38.8	384	100	12.75	3	**.005**
	Hayır	23	13.7	58	34.5	14	8.3	73	43.5	168	100			

Tabloda lise öğrencilerinin bağlama stilleri ile okul dışında bulundukları flört davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik yapılan kay - kare testi sonuçları verilmiştir. Bu amaçla sunulan yedi maddeden "Telefon numarasını öğrenmeye çalışırım" X^2 (sd=3, n=139)=10.78, p≤.05 ve "Soysal paylaşım sitelerinde arkadaş listeme eklerim" X^2 (sd=3, n=384)=12.75, p≤.05 maddelerine verilen yanıtların bağlanma stillerine göre farklılaştığı görülmüştür.

4.2. Bağlanma Stilleri ve Cinsiyet Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve cinsiyetleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla X^2 analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir

Tablo 6. *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları*

	Güvenli		**Korkulu**		**Saplantılı**		**Kayıtsız**		**Toplam**	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kız	30	12.2	86	35.1	21	8.6	108	44.1	245	100
Erkek	79	25.7	66	21.5	48	15.6	114	37.1	307	100
Toplam	**109**	**19.7**	**152**	**27.5**	**69**	**12.5**	**222**	**40.2**	**552**	**100**

X^2 = 28.78 sd=3 P= .000

Yukarıdaki tabloda lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan X^2 testi sonuçları verilmiştir. Gerçekleştirilen X^2 analizi sonucunda öğrencilerin bağlanma stillerinin cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür X^2 (sd= 3, n=552)= 28.78, p≤ .05. Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan 245 kız öğrencinin %44.1 oranla kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin diğer bağlanma stillerine ilişkin yüzdelerine bakıldığında kayıtsız bağlanma stilinden sonra %35.1 oranla korkulu bağlanma stiline, %12.2 oranla güvenli bağlanma stiline ve %8.6 oranla saplantılı bağlanma stiline sahip oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan 307 erkek öğrencinin ise %37.1 oranla kayıtsız bağlanma stiline, %25.7 oranla güvenli bağlanma stiline, %21.5 oranla korkulu bağlanma stiline ve %15.6 oranla saplantılı bağlanma stiline sahip oldukları görülmektedir.

4.3. Flört Davranışları Ve Cinsiyet Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Lise öğrencilerinin flört davranışları ve cinsiyetleri arasındaki ilişkiye ait bulgular aşağıda alt başlıklar halinde sunulmuştur.

4.3.1. Okul İçerisinde Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin cinsiyetleri ve okul içerisinde sergilenen flört davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla X^2 analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. *Okul İçinde Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları*

		Kız		Erkek		Toplam				
		n	%	n	%	n	%	X^2	sd	p
Göz Teması Kurmaya Çalışırım	Evet	127	40.6	186	59.4	313	100	5.69	1	**.017**
	Hayır	161	50	161	50	322	100			
Teneffüslerde Sınıfın Önünden Geçerim	Evet	41	35	76	65	117	100	6.15	1	**.013**
	Hayır	247	47.7	271	52.3	518	100			
Onun Zaman Geçirdiği Yerlere Gitmeye Çaba Gösteririm	Evet	81	50.9	78	49.1	159	100	2.67	1	.102
	Hayır	207	43.5	269	56.5	476	100			
Bulunduğu Ortamlarda Yüksek Sesle Konuşur Veya Gülerim	Evet	27	36.5	47	63.5	74	100	2.66	1	.103
	Hayır	261	46.5	300	53.5	561	100			
Koridorda Ya Da Merdivenlerde Kısa Fiziksel Temaslar Kurmaya Çalışırım	Evet	24	33.8	47	66.2	71	100	4.30	1	**.038**
	Hayır	264	46.8	300	53.2	564	100			
Sınıfına Girmek İçin Bahane Ararım	Evet	54	41.9	75	58.1	129	100	.797	1	.372
	Hayır	234	46.2	272	53.8	506	100			
Aynı Sınıftaysam Konuşmak Veya Yanına Oturmak İçin Fırsat Kollarım	Evet	38	31.1	84	68.9	122	100	12.30	1	**.000**
	Hayır	250	48.7	263	51.3	513	100			
Hiçbir Şey Yapmadan Beni Fark Etmesini Beklerim	Evet	154	51.9	143	48.1	297	100	9.50	1	**.002**
	Hayır	134	39.6	204	60.4	338	100			

Yukarıdaki tabloda lise öğrencilerinin cinsiyetleri ile okul içerisinde bulundukları flört davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik yapılan X^2 testi sonuçları verilmiştir. Tablo incelendiğinde okul içerisinde öğrencilerin flört davranışı olarak ne yaptıklarını belirlemek için sorulan sorunun 8 maddesinden 5 tanesinin cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Maddeler incelendiğinde "Göz teması kurmaya çalışırım" maddesine "Evet" yanıtını veren öğrencilerin %40.6'sını kız öğrencilerin, %59.4'ünü ise erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Yapılan analizde kız öğrencilerle erkek öğrencilerin arasında oluşan bu farkın anlamlı olduğu görülmektedir, X^2 (sd=1, n=313)= 5.69, $p \leq .05$.

"Teneffüslerde sınıfının önünden geçerim" maddesine "Evet" yanıtını veren öğrencilerin, %35'ini kız öğrencilerin, %65'inin ise erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Yapılan analizde kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasında ortaya çıkan bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur, X^2 (sd=1, n=117)= 6.15, $p \leq .05$.

"Koridorda ya da merdivenlerde kısa fiziksel temaslar kurmaya çalışırım" maddesi erkek ve kız öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre incelendiğinde ise "Evet" yanıtını veren öğrencilerin, %33.8'sini kız öğrencilerin, %66.2'sini ise erkek öğrencilerin oluşturduğu bulunmuştur. Analiz sonucuna göre kız ve erkek öğrenciler arasında oluşan bu farkın anlamlı olduğu ortaya çıkmaktadır, X^2 (sd=1, n=71)= 4.30, $p \leq .05$.

"Aynı sınıftaysam konuşmak veya yanına oturmak için fırsat kollarım" maddesine "Evet" yanıtını veren öğrencilerin, %31.1'ini kız öğrencilerin %68.9'unu ise erkek öğrencilerin oluşturduğu bulunmuştur. Kız ve erkek öğrenciler arasında ortaya çıkan bu farkın ise anlamlı olduğu görülmektedir, X^2 (sd=1, n=122)= 12.30, $p \leq .05$.

"Hiçbir şey yapmadan beni fark etmesini beklerim" maddesine "Evet" yanıtını veren öğrencilerin oranlarına bakıldığında ise bu oranın %51.9 ile kız öğrencilerden ve %48.1 oranı ile de erkek öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda kız ve erkek öğrenciler arasında ortaya çıkan bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur, X^2 (sd=1, n=297)= 9.50, $p \leq .05$.

4.3.2. İletişime Geçmek İçin Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin iletişime geçmek için sergiledikleri flört davranışları ve cinsiyetleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla X^2 analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. *İletişime Geçmek İçin Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları*

		Kız		**Erkek**		**Toplam**				
		n	%	n	%	n	%	X^2	sd	p
Onunla Dalga Geçerek Samimiyet Kurmaya Çalışırım	Evet	37	34.9	69	65.1	106	100	5.60	1	**.018**
	Hayır	251	47.4	278	52.6	529	100			
Aramızda Küçük Kavgalar Çıkarmaya Çalışırım	Evet	32	37.6	53	62.4	85	100	2.35	1	.125
	Hayır	256	46.5	294	53.5	550	100			
İlgiyle Yaklaşıp İhtiyacı Olduğunda Yardımcı Olmaya Çalışırım	Evet	176	44.7	218	55.3	394	100	.196	1	.658
	Hayır	112	46.5	129	53.5	241	100			
Duygularımı Hiçbir Şekilde Belli Etmemeyi Tercih Ederim	Evet	177	52.7	159	47.3	336	100	15.44	1	**.000**
	Hayır	111	37.1	188	62.9	299	100			

Lise öğrencilerinin cinsiyetleri ve karşı cinsten hoşlandıkları kişi ile iletişime geçebilmek için bulundukları flört davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik X^2 testi sonuçları yukarıdaki tabloda sunulmuştur. Tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin hoşlandıkları kişi ile iletişime geçebilmek için okul içerisinde yaptıkları flört davranışlarını belirlemek için sorulan sorunun 4 maddesinden 2 tanesinin cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir farklılık göstermektedir.

"Onunla dalga geçerek samimiyet kurmaya çalışırım" maddesine "Evet" yanıtını veren öğrencilerin %34.9'unu kız öğrencilerin, %65.1'ini ise erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Kız ve erkek öğrencilerin verdikleri yanıtlarda gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur, X^2 (sd=1, n=106)= 5.60, $p \leq .05$. Cinsiyet değişkeni ile anlamlı çıkan bir diğer madde olan "Duygularımı hiçbir şekilde belli etmemeyi

tercih ederim" maddesine "Evet" yanıtını veren öğrencilerin %52.7'sini kız öğrencilerin, %47.3'ünü ise erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Kız ve erkek öğrencilerin bu maddeye verdikleri yanıtlarda gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur, X^2 (sd=1, n=336)= 15.44, p≤.05.

4.3.3. Okul Dışında Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin okul dışında sergiledikleri flört davranışları ve cinsiyetleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla X^2 analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. *Okul Dışında Sergilenen Flört Davranışlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin X^2 Testi Sonuçları*

		Kız		**Erkek**		**Toplam**				
		n	%	n	%	n	%	X^2	sd	p
Okul Çıkışlarında Ne Yaptığını Öğrenmeye Çalışırım	Evet	73	43.5	95	56.5	168	100	.333	1	.564
	Hayır	215	46	252	54	467	100			
Aynı Dershaneye Gitmeye Çalışırım	Evet	35	39.8	53	60.2	88	100	1.28	1	.257
	Hayır	253	46.3	294	53.7	547	100			
Zaman Geçirebileceğimiz Sosyal Ortamlar Oluşturmaya Çalışırım	Evet	130	46.6	149	53.3	279	100	.309	1	.578
	Hayır	158	44.4	198	55.6	356	100			
Evini Biliyorsam Sokağından Geçerek Onu Görmeye Çalışırım	Evet	26	24.5	80	75.5	106	100	22.27	1	**.000**
	Hayır	262	49.5	267	50.5	529	100			
Telefon Numarasını Öğrenmeye Çalışırım	Evet	51	32.1	108	67.9	159	100	15.09	1	**.000**
	Hayır	237	49.8	239	50.2	476	100			
İnternetten İz Sürerim	Evet	200	41.9	277	58.1	477	100	9.08	1	**.003**
	Hayır	88	55.7	70	44.3	158	100			
Sosyal Paylaşım Sitelerinde Arkadaş Listeme Eklerim	Evet	174	39.4	268	60.6	442	100	21.04	1	**.000**
	Hayır	114	59.1	79	40.9	193	100			

Lise öğrencilerinin cinsiyetleri ile okul dışında bulundukları flört davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik kay - kare testi sonuçları yukarıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo incelendiğinde öğrencilerin okul dışarısında flört davranışı olarak ne yaptıklarını belirlemek için 7 soru sorulduğu ve bu sorulardan 4 tanesinin cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir.

"Evini biliyorsam sokağından geçerek onu görmeye çalışırım" maddesine "Evet" yanıtını veren öğrencilerin %24.5'ini kız öğrencilerin, %75.5'ini ise erkek öğrencilerin oluşturduğu tabloda görülmektedir. Erkek ve kız öğrencilerin verdikleri yanıtlarda ortaya çıkan bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur, X^2 (sd=1, n=106)= 22.27, p≤.05.

"Telefon numarasını öğrenmeye çalışırım" maddesine "Evet" yanıtını veren öğrencilerin %32.1'ini kız öğrencilerin ve %67.9'unu erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Yine erkek ve kız öğrencilerin verdikleri yanıtlarda ortaya çıkan bu farın anlamlı olduğu görülmektedir, X^2 (sd=1, n=159)= 15.09, p≤.05.

"İnternetten iz sürerim" maddesine "Evet" yanıtını veren öğrencilerin yüzdelik değerlerine bakıldığında, kız öğrencilerin %41.9 oranında, erkek öğrencilerin ise %58.1 oranında olduğu görülmektedir. Erkek ve kız öğrencilerin verdikleri yanıtlarda ortaya çıkan bu farkın anlamlı olduğu görülmektedir, X^2 (sd=1, n=477)= 9.08, p<.05.

"Sosyal paylaşım sitelerinde arkadaş listeme eklerim" maddesine "Evet" diyen öğrencilerin %39.4'ünü kız öğrencilerin ve %60.6'sını ise erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Cinsiyetler arası ortaya çıkan bu farkın anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır, X^2 (sd=1, n=442)= 21.04, p≤.05.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve flört davranışları arasındaki ilişkilere ve bu iki değişkenin cinsiyete göre değişip değişmediğine ilişkin elde edilen bulgular tartışılmıştır.

5.1. Flört Davranışları ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiler

Araştırmanın alt amaçlarınjdan biri, lise öğrencilerinin flört davranışları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu şekilde, ikili ilişkileri konu alan çalışmalarda son yıllarda özellikle ön plana çıkan bağlanma stilleri ve ergenlik dönemindeki bireylerin hayatlarının merkezinde bulunan karşı cinsle olan etkileşimlerinin davranışsal boyutu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak mümkün olmuştur. Lise öğrencilerinin flört davranışlarını incelemek amacıyla uygulanan ankette yer alan sorular daha belirgin olması amacıyla “okul içerisinde sergilenen davranışlar”, “iletişime geçebilmek için sergilenen davranışlar” ve okul dışında sergilenen davranışlar” olmak üzere 3 gruba ayrılmış ve analizler bu gruplara göre değerlendirilmiştir.

Flört davranışları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan analiz sonucunda bağlanma stillerine göre farklılaşan maddeler aşağıda sıralanmıştır:

- Aynı sınıftaysam konuşmak veya yanına oturmak için fırsat kollarım
- Hiçbir şey yapmadan beni fark etmesini beklerim
- Duygularımı hiçbir şekilde belli etmemeye çalışırım
- Telefon numarasını öğrenmeye çalışırım
- Sosyal paylaşım sitelerinde arkadaşlık listeme eklerim

Flört davranışlarını belirlemek için sorulan 19 maddeden 5 tanesinin bağlanma stillerine göre farklılaştığı görülmektedir. Bu maddelere “evet” yanıtını veren öğrencilerin bağlanma stilleri arasındaki dağılımı incelendiğinde bütün maddelerde kayıtsız bağlanma stilinin en büyük yüzdeye sahip olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 3, 4 ve 5). Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin, benlik algılarının olumlu olduğu

ancak başkalarıyla ilgili olumsuz algılara sahip oldukları bilinmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Bu kişiler bağlanma ihtiyaçlarını reddetmiştir ve bunu yapmalarının sebebi de bağlandıkları kişilerin kendilerini reddetmelerinden sonra yaşayabilecekleri hayal kırıklığını önlemeye çalışmalarıdır (Soygüt, 2004). Bağlanma ihtiyaçlarından bu şekilde kaçınmak bir süre sonra otomatikleşmektedir ve birey yakın ilişkilerden uzak durarak kendi özerkliğini korumaya ve sürdürmeye çalışır. Kişilerarası ilişkiler, bu bireylere önemsiz görünür (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu açıdan bakıldığında bağlanma stilleri ile karşılaştırıldığında anlamlı çıkan flört davranışları maddelerinin az olması ve karşı tarafa duygularını belli etmemeye yönelik olması beklenen yöndedir.

5.2. Bağlanma Stilleri ve Cinsiyet Arasındaki İlişkiler

Araştırmada amaçlanan hedeflerden biri lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Bu amaçla gerçekleştirilen analizler sonucu elde edilen değerler incelendiğinde bağlanma stilleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı ilişkiler olduğu ortaya çıkmıştır. Bulgulara göre erkek öğrencilerin güvenli, saplantılı ve kayıtsız bağlanma düzeyleri kız öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksektir. Kız öğrencilerin ise korkulu bağlanma düzeylerinin anlamlı şekilde erkek öğrencilerden yüksek olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu bulgular, bağlanma stilleri ve cinsiyet arasındaki ilişkilerin incelendiği önceki çalışmalarda elde edilen bulgularla da tutarlıdır (Çelik, 2004; Yılmaz, 2007; Başer-Şeker, 2009; Altundağ; 2011). Yıldız (2008) yaptığı çalışmada kızların korkulu bağlanma stili düzeylerinin anlamlı şekilde erkeklerden yüksek olduğunu bununla beraber erkeklerin güvenli bağlanma düzeylerinin kızlardan anlamlı şekilde yüksek olduğunu bulmuştur. Benzer bulgular Sümer ve Güngör (1999)'ün yaptıkları çalışmada da ortaya çıkmıştır.

Kültürler, mensupları olan kadın ve ekeklerin toplumsal kimliğini kodlamakta, statü ve rollerini belirlyen önemli bir araç olmaktadır. Mardin'de toplumsal cinsiyetin de kültürel olarak çoğu zaman baskıcı yöntemlerle kurulduğunu söyleyebiliriz. Kadın-erkek ilişkilerinden eğitim, iş hayatı, giyim- kuşam gibi gündelik hayatla ilgili konulara ve namus adına işlenen cinayetlere kadar kültürün baskıc özellikleri yoğun bir şekilde hissedilmektedir (Kara ve Gülhan, 2012). Kız ve erkek öğrencilerin bağlanma stilleri açısından farklılaşmasında ortaya çıkan bu sonucun Türk toplumunda kız çocuklarının yetiştirilme tarzı ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Türk aile yapısı

düşünüldüğünde erkek çocuk aile içinde kız çocuğa göre daha değerli bir konumdadır. Erkek çocuğa verilen bu önem, özellikle kız ve erkek çocuklarının okullulaşma oranında kendini göstermektedir. 2010 yılı resmi istatistiklerine göre ortaöğretim seviyesinde erkek ve kız öğrenciler arasında erkek öğrenciler lehine %5'lik bir fark vardır (MEB, 2009-2010).

Kara ve Gülhan (2013), yaptıkları araştırma kapsamında Mardin'de yaptıkları görüşmelerde kız çocuklarının okumasının namusla özdeşleştirip direnç gösteren kişiler olduğunu bildirmişlerdir, bununla beraber eğitim sürecinin bilinçlenme ve farkındalık yaratıcı bir süreç olması nedeniyle bilinçlenen kadının temel haklarının farkına varması ve toplumsal tahakkum alanlarının sarsılma ihtimalinin, kızların eğitim olanaklarını kültürel olarak sınırlandırdığını öne sürmüşlerdir. Okula gönderilmeyen kız öğrenciler evde annelerine yardımcı olacak iş gücü olarak görülmektedirler (Sayılan, 2012). Okula gönderilen kızlar ise eğitim öğretim sürecinde kullanılan, cinsiyetçi ayrışmayı destekler biçimde kadınları pasif, duygusal, bağımlı ve başarısız, erkekleri ise akılcı, cesur, özerk ve başarılı gösteren materyalleri kullanmaktadırlar (Esen ve Bağlı, 2003). Kağıtçıbaşı, erkek çocuklarının bu şekilde desteklenmesinde ekonomik sebeplerin önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre aileler erkek çocuklarını yaşlılıklarında kendilerine bakacak ekonomik bir güvence olarak gördükleri için erkek çocuklarını daha dışa dönük ve bağımsız yetiştirmektedirler (Akt. Çelen ve Çok, 2001).

Bununla beraber Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadın cinselliği ve bedeni üzerinde, bölgenin kültürel yapısına göre şekillenen bir anlayışın ve buna uygun çeşitli mekanizmaların olduğu kolaylıkla görülebilmektedir. Genel olarak kadınların kendileri için ve kendilerine göre değil, daha çok aşiret ya da topluma uygun davrandığı erkek egemen bir anlayış ve tutumun hakim olduğu rahatlıkla söylenebilir. Üstelik bu anlayışın izleri bölgede geleneklerden törelere, toplumsal ve bireysel davranışlara kadar geniş bir alanda yansıma bulmaktadır (Ökten, 2009). Buna göre aile yapısında var olan bu bakış açısının anne-baba çocuk ilişkisine yansıdığı ve bağlanma stillerine yön verdiği düşünülebilir.

5.3. Flört Davranışları ve Cinsiyet Arasındaki İlişkiler

Araştırmanın en son alt amacı ise flört davranışları ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Flört davranışları ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi

incelemek amacıyla yapılan analiz sonucunda flört davranışlarına göre farklılaşan maddeler aşağıda sıralanmıştır:

- Göz teması kurmaya çalışırım
- Teneffüslerde sınıfının önünden geçerim
- Bulunduğu ortamlarda dikkat çekmek için yüksek sesle konuşur ya da gülerim
- Koridorda ya da merdivenlerde kısa fiziksel temaslar kurmaya çalışırım
- Aynı sınıftaysam konuşmak veya yanına oturmak için fırsat kollarım
- Onunla dalga geçerek samimiyet kurmaya çalışırım
- Evini biliyorsam sokağından geçerek onu görmeye çalışırım
- Telefon numarasını öğrenmeye çalışırım
- İnternetten iz sürerim
- Sosyal paylaşım sitelerinde arkadaş listeme eklerim

Yukarıda sıralanan maddelerin erkekler lehine farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Kızlar lehine farklılaşan maddeler ise şu şekildedir:

- Hiçbir şey yapmadan beni fark etmesini beklerim
- Duygularımı hiçbir şekilde belli etmemeyi tercih ederim

Flört davranışları ve cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik yapılan analizler sonucunda 12 madde anlamlı çıkmıştır. Anlamlı çıkan bu maddelere “evet” yanıtını veren kız ve erkek öğrencilerin yüzdeleri incelendiğinde “Hiçbir şey yapmadan beni fark etmesini beklerim” ve “Duygularımı hiçbir şekilde belli etmemeyi tercih ederim” maddelerine kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha çok “evet” yanıtını vermiş olmaları dikkat çekmektedir.

Aile bireyin toplumsallaşması üzerinde küçük yaştan itibaren belirleyici olur ve örnek yaşantılar kazanmasına yol açar. Aile türü, aile üye sayısı, ailenin sosyo-ekonomik durumu, anne ve babanın kendi iş ve sosyal yaşantıları, ailenin kültürel tercihleri, yaşanılan yerin büyük ve küçüklüğü gibi faktörler toplumsallaşmada söz sahibi faktörlerdir. Aile sahip olduğu bilgi, değer, tutum, rol ve alışkanlıkları çocuklarına aktarır. Ailenin dünya görüşü, çocuğun kişiliğinin, düşünce ve davranış

biçimlerinin oluşmasında etkili olmaktadır. Anne- baba ve çocuk ilişkisinde toplumsallaşmanın ilk denemeleri yapılır ve ödül- ceza yöntemiyle anne- baba, çocuğun toplumsallaşmasını şekillendirmeye çalışır ve çocuk bu etkileşimi kullanarak toplumsallaşmayı öğrenir (İnanç, Bilgin ve Atıcı 2013).

Aile içerisinde kız ve erkek çocuklara farklı yaklaşımlarda bulunulması, bununla beraber çocukların aynı cins ebeveynlerini rol model alarak büyümeleri sonucunda aile içerinde toplumsal cinsiyet rolleri öğrenilir. Cinsiyetlere göre farklılaşmış sosyal roller, beklentiler ve deneyimler benlik yapılanmalarını da farklılaştırır; farklı benlik yapılanmaları da cinsiyetler arasındaki farklılıklarla sonuçlanır (Cross ve Madson, 1997). Çeşitli kültürel ve inanç kodlarına sahip olan bir toplumun cinsiyet algısı o topluma ilişkin sosyal dokuyu anlamak bakımından hayati önemdedir. Mardin kentinde bu farklılık ve çeşitliliğin kadınlık ve erkeklik rollerinin toplum tarafından kurgulanması anlamına gelen toplumsal cinsiyet mekanizmalarını ve cinsiyet algılarını kuran ve besleyen çok çeşitli dinamikler mevcuttur. Yüzyıllar boyunca çeşitli kültür ve dinlerin bir arada yaşadığı kentte, toplumsal cinsiyet düzeni ve bu düzeni üreten, uygulayan ve karşılıklı etkileşim içerisinde bulunan çeşitli mekanizmaların olduğu bilinmektedir (Kara ve Gülhan, 2013). Sonuç olarak kız ve erkek çocuklar, aile içerisinde anne ve babalarından cinsiyetlerine ilişkin kalıp yargıları ve beklentileri öğrenirler. Cinsiyet kalıp yargıları hem kadınların hem de erkeklerin davranışlarını sınırlandırır; bu gereklere uyulmaması çok dikkat çekicidir ve genellikle olumsuz algılanır (Dökmen, 2012). Türk kültüründe geleneksel aile yapısı içerisinde kız çocukları daha uysal, söz dinleyen, ev işlerine yardımcı olan, pasif ve ağırbaşlı olarak yetiştirilirken, erkek çocuk ise dışa dönük, özgür, atılgan, kendi kararlarını verebilecek şekilde yetiştirilmektedir. Kız ve erkek çocukları, nasıl olmaları gerektiği ile ilgili bilgileri ve yargıları sadece aile içerisinde anne ve babalarından öğrenmemekte aynı zamanda ailenin içerisinde bulunduğu sosyal ortam, televizyon ve popüler kültür öğeleriyle bu öğrendiklerini pekiştirmektedirler. Bununla beraber, cinsel denetim mekanizmaları kadının vücut bulduğu her alanda kendini göstermekte ve toplumdakşi bireyler Judith Butler'in tabiriyle "toplumsal cinsiyet polisi" motivasyonu ile kadın üzerinde denetim kurmaktadır (Kara ve Gülhan, 2013).

Bireycilik ve toplulukçuluk ayrımı açısından bakıldığında da Türkiye genel olarak toplulukçu bir toplum olarak sınıflandırılmış (Hofstede, 2001) ve bu sınıflamaya paralel olarak Türkiye'deki sosyo- kültürel bağlam geleneksel olarak aile, akrabalar, komşular ve sosyal gruplar arasındaki yakın bağları önemli olduğu bir kültür olarak

tanımlanmıştır (İmamoğlu vd., 1993). Bu durum kız öğrencilerin erkek öğrencileden farklılaştığı flört davranışlarını daha iyi anlamlandırmamızı sağlamaktadır.

Okul ortamı ise çocuğun aileden sonra girdiği ilk sosyal ortam olarak aile içerisinde öğrendikleri davranış kalıplarını aktardıkları yerdir. Geleneksel yapının ve sosyal çevrenin etkisinin önemli olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yapılan bu çalışmada flört davranışlarında cinsiyet değişkenine göre böyle bir farkın çıkması bölgenin kültürel özellikleri dikkate alındığında beklenen bir sonuçtur.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulguların genel bir değerlendirilmesi yapılmış ve bu değerlendirmeler sonucunda hem uygulamaya hem de ilerde yapılacak olan çalışmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Bu çalışmada lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile flört davranışlar arasındaki ilişki incelenmiş ve öğrencilerin okul içerisinde birinden hoşlandıklarında ne yapacaklarına ilişin sorulan 19 sorudan 5 tanesinin bağlanma stilleri ile anlamlı bir ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Bağlanma stilleri ile anlamlı bir ilişki içinde bulunduğu ortaya çıkan maddeler “aynı sınıftaysam konuşmak veya yanına oturmak içi fırsat kollarım”, “hiçbir şey yapmadan beni fark etmesini beklerim”, “duygularımı hiçbir şekilde belli etmemeye çalışırım”, “telefon numarasını öğrenmeye çalışırım” ve “sosyal paylaşım sitelerinde arkadaşlık listeme eklerim” şeklindedir. Bu maddelere en çok kayıtsız bağlanma stiline sahip öğrencilerin evet yanıtını verdikleri görülmüştür.

Çalışmada bağlanma stillerinin cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere gerçekleştirilen analizler sonucunda elde edilen bulgular bağlanma stillerinin, öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Buna göre erkek öğrencilerin daha çok güvenli ve saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu, kız öğrencilerin ise daha çok korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Flört davranışlarının cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analizler sonucunda ise erkek öğrencileri daha çok aktiflik gerektiren ve duyguları belli etme yönündeki davranışları tercih ettiği, kız öğrencilerin ise duygularını belli etmemeyi ve sessiz kalmayı tercih etikleri ortaya çıkmıştır.

“Göz teması kurmaya çalışırım”, “teneffüslerde sınıfının önünden geçerim”, “bulunduğu ortamlarda dikkat çekmek için yüksek sesle konuşur ya da gülerim”, “koridorda ya da merdivenlerde kısa fiziksel temaslar kurmaya çalışırım”, “aynı sınıftaysam konuşmak veya yanına oturmak için fırsat kollarım”, “onunla dalga geçerek samimiyet kurmaya çalışırım”, “evini biliyorsam sokağından geçerek onu görmeye çalışırım”,”telefon numarasını öğrenmeye çalışırım”,”internetten iz sürerim” ve “sosyal

paylaşım sitelerinde arkadaş listeme eklerim” maddelerine daha çok erkek öğrencilerin “evet” yanıtı verdikleri bulunmuştur. Bununla beraber “hiçbir şey yapmadan beni fark etmesini beklerim” ve “duygularımı hiçbir şekilde belli etmemeyi tercih ederim” maddelerine kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha çok “evet” yanıtını verdikleri görülmüştür.

6.2. Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak gelecekte hem uygulamaya hem de ileriki araştırmalara yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere güvenli bağlanma stiline daha az sahip oldukları göz önünde bulundurularak, özellikle kişilerarası ilişkilerinde problem yaşayan kız öğrencilerle yapılacak olan bireysel ve grupla psikolojik danışma çalışmalarının içeriğine bu bilgi eklenebilir. Bu şekilde yapılacak olan çalışmalarda, uygulayıcı danışanıyla ilgili daha derin bir iç görü kazanabilir.
2. Liselerde görev yapan okul psikolojik danışmanları, öğrencilerin okul içerisindeki davranışlarını “flört davranışları” temelinde değerlendirerek danışmalarını veya görüşmelerini bu bilgiler ışığında yürütebilirler.
3. Bağlanma Kuramının en önemli noktalarından biri olan “içsel çalışan modeller” kavramının yeni deneyimlerle değişebileceği bilgisi dahilinde okul psikolojik danışmanları tarafından ailelere sunulan eğitimlerin kapsamına bağlanma stillerine yönelik eklemeler yapılabilir.

6.2.2. İlerde Yapılacak Olan Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu çalışmada öğrencilerin bağlanma stilleri ile flört davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Flört davranışları değişkeni bu araştırmada nicel veri toplama araçları ile ölçülmüştür. Yapılacak yeni araştırmalarda flört davranışları ile ilgili daha kapsamlı veri toplamak adına nitel araştırma yöntemleri kullanılabilir.
2. Lise öğrencileri ile yapılan bu çalışmanın bir devamı olarak “flört davranışları” değişkeni üniversite öğrencileri üzerinde incelenebilir.

3. Mardin gibi farklı etnik kökenden gelen grupların yaşadığı ve lise grubundaki kız öğrencilerin çoğunlukla baskı gördüğü bir ilde yapılan bu çalışmanın aksine aynı değişkenler farklı illerde yapılarak karşılaştırma olanağı sağlanabilir.
4. Bu çalışmada bağlanma stilleri ve flört davranışları, “cinsiyet” değişkeni ile karşılaştırılmıştır. İlerde yapılacak olan çalışmalarda daha farklı değişkenler flört davranışları ile değerlendirilebilir.
5. Bu araştırmada kız ve erkek öğrenciler arasında ortaya çıkan farklar, ergenlerle ilgili yapılan çalışmalara uygun bir kuramsal temel sunan bilişsel gelişim açısından ele alınabilir.

KAYNAKÇA

Akhunlar, M. N. (2010). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile uyum süreçleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Alantar, Z., & Maner, F. (2008). Bağlanma kuramı açısından yeme bozuklukları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 9, 97-104.

Altundağ, G. (2011). *Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri, stresle başa çıkma tutumları ve stresi algılama düzeyinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Amato, P., & Booth, A. (2001). Legacy of parents' marital discord: Consequences for children's marital quality. *Journal of Personality and Social Psychology, 81,* 627-638.

Aydın, B. (2000). "*Çocuk ve Ergen Psikolojisi*" Atlas Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul.

Aydin, H., & Gülçat, Z. (2001). *The International Encyclopedia of Sexuality*. Vol. 4. New York: Continium. Online ed. http://www2.hu-berlin.de/sexology/IES/turkey.html

Aydoğdu, İ. (2010). *Romantik ilişkilerin kişilik özellikleri açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aziz, A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Bayhan, P., & Işıtan, S. (2010). Ergenlik döneminde ilişkiler: akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Aile ve Toplum, Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi,* 5(20), 34-45

Bal, H. (2007). *Bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bahadır, Ş. (2006). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygudurumu düzenleme arasındaki ilişki.* Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of ıntimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships,* 7(2), 147-178.

Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology,* 61, 226-244.

Bartholomew, K. (1990b). Peer attachment prototypes. http://www.sfu.ca/psyc/faculty/bartholomew/research/attachment/prototypes.htm kaynağından 27.09.2011 tarihinde alınmıştır.

Başaranoğlu, Y. (2011). *Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre psikolojik doğum sırası ile karşı cinsle ilişkide sosyal yetkinlik beklentisi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Başer-Şeker, G. (2009). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bayhan, P. (1998). Çocuk ihmal ve istismarının önlenmesi. *Sosyal Hizmet Dergisi*, 8, 24-30.

Berndt, T. J., & Keefe, K. (1995). Friends' Influence on Adolescents' Adjustment to School. *Child Development,* 66, 1312–1329.

Beştav, F. G. (2007). *Romantik ilişki doyumu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bouchey, H.A. ve Furman, W. (2003). *Dating and romantic experiences in adolescence.* Oxford, UK: Blackwell Publishers

Bozkurt, S. (2006). *Temas biçimleriyle bağlanma stilleri ve kişilerarası şemalar arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bowlby, J. (1973). *Seperation: Anxiety and anger, attachment and loss: 2.* New York, Basic Books.

Bowlby, J. (1977). The Making and breaking of affectional bonds: Aeitology and psychopathology in the light of attachment theory. *British Journal of Psychiatry*, 130, 201- 210.

Bowlby, J. (1980). *Loss, Attachment and Loss: 3.* New York Basic Books.

Bowlby, J. (2012). *Güvenli bir dayanak: Ebeveyn- çocuk bağlanması ve sağlıklı insan gelişimi.* Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları: Istanbul. (orjinali 1988 yılında basılmıştır)

Bowlby, J. (2012a). *Bağlanma, bağlanma ve kayıp: 1.* Istanbul: Pinhan Yayınları. (orjinali 1969 yılında basılmıştır)

Brennan, K. A., Shaver, P. R., & Tobey, A. E. (1991). Attachment styles, gender, and parental problem drinking. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8, 451-466.

Bretherton, I. (1992). The origins of attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 779- 775.

Bretherton, I. (1997). Bowlby's legacy to developmental psychology. *Child Psychiatry and Human Development*, 28 (1), 33-43

Brown, B. B. (1999). Peer Groups and Peer Cultures. S. S. Feldman ve G. R. Elliott (Ed.), *At the threshold: The developing adolescent* (171-196). Cambridge, MA: Harvard University.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik.* Istanbul: Kaknüs Yayınları.

Büyükpapuşçu, H. (2011). *Ergenlikte romantik ilişkiler: İnternetin rolü.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Büyükşahin, A. (2006). *Yakın ilişkilerde bağlanım: yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı kişisel değişkenler yönünden incelenmesi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Büyükşahin, G. Ç. (2007). *Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L., & Calhoun, L. G. (2008). Attachment Styles, Conflict Styles and Humour Styles: Interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality*, 22, 131–146.

Capaldi, D. M., & Crosby, L. (1997). Observed and reported psychological and physical aggression in young, at risk couples. *Social Development,* 5, 184-206.

Carver, K., Joyner, K., & Udry, J. R. (2003). National estimates of adolescent romantic relationships. P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relationships and sexual behavior: Theory, research, and practical implications,* (291-329). New York: Cambridge University.

Cassidy, I. N., & Berlin, L. J. (1994). Insecure/Ambivalent patterns of Attachment: Theory and research. *Child Development*, 65, 971-991.

Cassidy, J. (1999*). The Nature of the child's Ties. Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications.* (Ed. J. Cassidy ve P. Shaver). New York: Guilford.

Colin, V. L. (1996). *Human attachment.* Temple University Press, Philadelphia.

Collins, W. A. (2003). More Than Myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research On Adolescence*, 13, 1-24.

Connolly, J. A., & Konarski, R. (1994). Peer Self- concept in adolescence: analysis of factor structure and of associations with peer experience. *Journal of Research in Adolescence*, 4,385-403.

Connolly, J., Craig, W., Goldberg, A., & Pepler, D. (1999). Conceptions of Cross- Sex friendships and romantic relationships in early adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 28,481- 494

Conolly, J., Craig, W., Goldberg, A., & Pepler, D. (2004). Mixed – Gender groups dating and romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence,* 14(2), 185-207

Connolly, J., Furman, W., & Konarski, R. (2000). The role of the peers in the emergence of heterosexual romantic relationships in adolescence. *Child Development*, 71 (5), 1395- 1408

Cross, S. E., & Madson, L. (1997). Models of the self: Self- Consturals and Gender. *Psychology Bulletin*, 122 (1), 5- 37.

Crowell, J.A., Treboux, D., & Waters, E. (2002). Stability of attachment representations: The transition to marriage. *Developmental Psychology*, 38, 467 – 479.

Çanakçı, M. (2000). *Flört ve benlik saygısı arasındaki ilişki.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çelen, N., & Çok, F. (2001). Decisisonal autonomy in Turkish adolescents from parental perspective. *X. European Conference of Developmental Psychology,* Aug. 22-26, Uppsala, Greece.

Çelik, Ş. (2004). *Bağlantı yönelimli psikoeğitim grup programının saplantılı bağlanma biçimine sahip üniversite öğrencilerinin bağlanma biçimleri üzerindeki etkisi.*

Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Daddis, C., & Randolph, D. (2010). Dating and disclosure: Adolescent management of ınformation regarding romantic involvement. *Journal of Adolescence,* 33**,** 309-320.

Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişki.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Davidovitz, R., Mikulincer, M., Shaver, P. R., Ijzak, R., & Popper, M. (2007). Leaders as attachment figures: Their attachment orientations predict leadership-related mental representations and followers' performance and mental health. *Journal of Personality and Social Psychology,* 93, 632–650.

Demir, N.Ö, Baran, A.G., & Ulusoy, D. (2005). Türkiye'de ergenlerin Arkadaş-Akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örneklemi. *Bilig*, 32**,** 82-108.

Diyarbekirli, H. (2007). Ergen ve yetişkin kadınların ergenlik dönemlerindeki flört ilişkilerinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Doherty, N. A., & Feeney, J. A. (2004). The composition of attachment networks throughout the adult years. *Personal Relationships,* 11, 469-488.

Dowdy, B. B., & Kliewer, W. (1999). Dating, Parent-Adolescent Conflict and Behavioral Autonomy. *]ournal of Youth and Adolescence,* 27, 473-492.

Doyle, B. A., Lawford, H. ve Markiewicz, D. (2009). "Attachment Style With Mother, Father, Best Friend and Romantic Partner During Adolescence", *Journal of Research on Adolescence,* 19 (4), 690- 714.

Dökmen, Z. Y. (2012). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar.* Remzi Kitabevi, Istanbul.

Dönmez, A. (2000). Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve**.** *Türk Psikoloji Bülteni,* 16-17.

Ehrensaft, M. K., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E., Chen, H., & Johnson, J. G. (2003). Intergenerational transmission of partner Violence: A 20-Year prospective study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 71*, 741-753.

Elicker, J., Englund, M., & Sroufe, L. A. (1992). Predicting peer competence and peer relationships in childhood from early parent-child relationships. (Ed. R. Parker

ve G. Ladd*), Family-Peer Relationships: Modes of Linkage* (77-106). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Epstein, S. (1983). The unconscious, the preconscius and the self- concept. (Ed. J. Suls ve E. Greenwald), *Psychological Perspectives On The Self*, (219- 247). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Erden-İmamoğlu, S. (2009). *Kişilerarası ilişkiler.* İstanbul: Yeni insan Yayınevi.

Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 155-175.

Erözkan, A. (2009). Lise öğrencilerinde kişilerarası ilişki tarzlarının yordayıcıları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 543- 551.

Eryılmaz, A. (2004). *Ergenlik ve Geç Yetişkinlik DönemindeRomantik Yakınlığı Başlatmada Algılanan Kontrol.* Yayınlanmamış yüksek isans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Esen, Y., & Bağlı, M. T. (2003). İlköğetim ders kitaplarındaki kadın ve erkek resimlerine ilişkin bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 143- 154.

Feeney, J. A., &e Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 281–291.

Feiring, C. (1996). Concepts of Romance in 15-Year-Old adolescents*. Journal of Research on Adolescence*, 6, 181-200.

Feldman, S. S., & Rosenthal, D. A. (1991). Age expectations of behavioral autonomy in Hong Kong, Australian, and American Youths: The influence of family variables and adolescent values. *International Journal of Psychology*, *26*, 1-23.

Florsheim, P., & Moore, D. R. (2008). Observing differences between healthy and unhealthy adolescent romantic relationships: Substance abuse and interpersonal process. *Journal of Adolescence,* 31, 795-814.

Franzoi, S., Davis, M. H., & Vasquez-Susan, K. A. (1994). Two social worlds: Social correlates and stability of adolescent status groups. *Journal of Personality and Social Psychology, 67,* 462-473.

Freeman, H., & Brown, B. B. (2001). Primary attachment to parents and peers during Adolescence: Differences by atachment style. *Joural of Youth and Adolescence,* 30 (6), 653-674.

Fuhrman, R. W., Flannagan, D., & Matamoros, M. (2009). Behavior expectations in cross-sex friendships, same-sex friendships, and romantic relationships. *Personal Relationships*, 16, 575-596.

Furman, W., & Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships. *Child Development*, 63, 103-115

Furman, W., & Wehner, E.A. (1994). Romantic views: Toward a theory of adolescent romantic relationships. (Ed. R. Montemayor, G.R. Adams, ve G.P. Gullota), *Personal Relationships During Adolescence* (168–195). Thousand Oaks, CA: Sage.

Furman, W., & Wehner, E. A. (1997). Adolescent romantic relationships: a developmental perspective. (Ed. S. Shulman ve W. A. Collins*), Romantic Relationships in Adolescence: Developmental Perspectives* (21-36). San Francisco: Jossey-Bass.

Furman, W. (1999). Friends and lovers: The role of peer relationships in adolescent heterosexual romantic relationships. (Ed. W. A. Collins ve B. Laursen), *Relationships as Developmental Contexts: Minnesota Symposium on Child Development* (133- 154). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Furman, W., Brown, BB., & Feiring, C. (1999). *The development of romantic relationships in adolescence*. NY: Cambridge University.

Furman, W., Simon, V.A., Shaffer, L., & Bouchey, H.A. (2002). Adolescents' working models and styles for relationships with parents, friends and romantic partners. *Child Development*, 73, 241-255.

Furman, W., & Shaffer, L. (2003). The role of romantic relationships in adolescent development. (Ed. P. Florsheim) *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications* (3-22). Mahweh, NJ: Lawrence Erlbaum.

Furman, W., &e Collins, A. (2007). Adolescent romantic relationships and experiences. (Ed. K. H. Rubin, W. Bukowski, & B. Laursen) *Peer İnteractions, Relations and Groups* (2- 47). New York: Guildford Press.

Furman, W., Ho, M. H., & Low, S. M. (2007). The rocky road of adolescent romantic Experience: Dating and adjustment. (Ed. R. C. M. E. Engels, M. Kerr ve Stattin, H.), *Friends, Lovers and Groups: Key Relationships in Adolescence,* (61-80). New York: John Wiley ve Sons.

Genius, M. (1995). Long-term Consequences of Childhood Attachment: Implications for Counselling Adolescents. *National Foundation for Family Research and Education*, www.nffre.com/html

Griffin, D. W. ve Bartholoew, K. (1994). The metaphysics of Measurement: The case of adult attachment. (Ed. Bartolomew, K., Perlman, D.) *Advances in Personal Relationships Attachment Processes In Adulthood* (17-52). London and Bristol, Pennsylvania: Jessica Kingsley.

Gülden. Ç. (2011). *Ergenlerin romantik ilişkilerini başlatma, sürdürme ve bitirme nedenlerinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güroğlu, B. (2002). *Prediction of academic achievement in turkish adolescents from attcahment style and mother's parenting style variables.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi.

Halpern, C. T., K. Joyner, J. R. Udry., & C. M. Suchindran (2000). Smart teens don't have sex or kiss much either. *Journal of Adolescent Health* 26, 213-225

Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Hand, L. S., & Furman, W. (2009). Rewards and costs in adolescent Other-sex Friendships: Comparisons to same-sex friendships and romantic relationships. *Social Development*, 18, 270-287.

Harter, S. (1999). *The construction of the self: A developmental perspective.* New York: Guilford.

Hartup, W. W. (1992). Peer relations in early and middle childhood. (Ed. V. B. Van Hasselt ve M. Hersen), *Handbook of Social Development: A Lifespan Perspective* (257−281). New York: Plenum Press.

Hazan, C., & Diamond, L. M. (2000). The place of attachment in human mating. *Review of General Psychology, 4,* 186-204.

Hazan, C., & Shaver, P. R. (1990). Love and work: An attachment theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology,* 59 (2), 270-280

Hazan, C., & Shaver, P.R. (1994a). Attachment as an organizatioal framework for research of close relationships*. Psychological Inquiry*, 5(1), 1- 22

Hazan, C., & Zeifman, D. (1994). Sex and the psychological tether. *Attachment Processes in Adulthood. Advances in Personal Relationships,*151-178, London: Jessica Kingsley.

Hazan, C., & Zeifman, D. (1999). Pair bonds as attachments: Evaluating the evidence. (Ed. Cassidy, J., Shaver, P.R) *Handbook of Attachment :Theory, Research and Clinical Applications,* (336- 354), New York: Guilford.

Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: comparing values, behaviours, ınstitutions and organizations across nations.* Thousand Oaks, Calif: Sage.

İmamoğlu, E. O., Küller, R., İmamoğlu, V., & Küller, M. (1993). The social psychological worlds of swedes and turkısh ın and around retirement. *Journal of Cross- Culturel Psychology,* 24, 26-41.

İmamoğlu, S. (2003). *Öğretmen adaylarının öfke ve öfke ifade tarzları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

İnanç, B. Y., Bilgin, M., & Atıcı, M. K. (2013). *Gelişim psikolojisi. (9. Baskı),* Ankara:Pegem Akademi.

İnanç, Y. B., & Yerlikaya, E. E. (2013). *Kişilik kuramları. (7. Baskı),* Ankara: Pegem Akademi.

İnce, M. (2009). *Erken dönem çocukluk deneyimlerinin hangi yönleri romantik kıskançlığı öngörür? ebeveyn davranışı, kardeş kıskançlığı ve yetişkin bağlanma stillerinin yetişkin romantik kıskançlığına etkileri üzerine bir araştırma.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kağıtıbaşı, Ç. (1991). *İnsan, aile, kültür.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kankotan, Z. Z. (2008). Bağlanma boyutları, ilişki durumu ve cinsiyetin öznel iyi oluşun boyutları üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kara, Z., & Gürhan, N. (2013). Eşit/sizliğin tarafı olmak: Mardin'de toplumsal cinsiyet algısı. *Birey ve Toplum,* 3(5), 65-92

Karavasilis, L., Doyle, A. B., & Markiewicz, D. (2003). Associations between parenting style and attachment to mother in middle childhood and adolescence. *International Journal of Behavioral Development, 27,* 153-164.

Kindermann, T. A., McCollam, T. L., & Gibson, E., Jr. (1996). Peer networks and students' classroom engagement during childhood and adolescence. (Ed.

Juvonen ve K. R. Wentzel), *Social Motivation: Understanding Children's School Adustment,* (279-312). New York: Cambridge University.

Kobak R., & Duemmler, S. (1994). Attachment and conversation. toward a discourse analysis of adolescent andadult security. (Ed. Bartholomew, K., Perlman, D.) *Advences in Personal Relations,* (121- 150), London and Bristol, Pennsylvania: Jessica Kingsley.

Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17,* 231-257

Kuttler, A F., La Greta, A. M., & Prinstein, M. (1999). Friendship qualities and social-emotional functioning of adolescents with close, cross-sex friendships. *Journal of Research on Adolescence,* 9, 339-366.

Küçükarslan, M. (2011). *Mersin üniversitesi öğrencilerinin romantik ilişkilere yönelik inançlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve romantik ilişki yaşama durumu değişkenlerine göre incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

La Greca, A., M., & Harrison, H. M. (2005). Adolescent peer relations, friendships, and romantic relationships: Do they predict social anxiety and depression? *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology,* 34(1), 49-61.

La Greca, A. M., & Mackey, E.R. (2007). Adolescents' anxiety in dating situations: The potential role of friends and romantic partners. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology,* 36(4), 522–533.

Laible, D. J., Carlo, G., & Raffaelli, M. (2000). The differential relations of parent and peer attachment to adolescent psychological adjustment. *Journal of Youth and Adolescence, 29,* 45-59.

Larose, S., Bernier, A., & Tarabulsy, G. M. (2005). Attachment state of mind, learning dispositions and academic performance during the college transition. *Developmental Psychology, 41,* 281-289.

Laursen, B. (1995). Conflict and social interaction in adolescent relationships. *Journal of Research in Adolescence,* 5, 55-70.

Laursen, B., & Williams, V. A. (1997). Perceptions of interdependence and closeness in family and peer relationships among adolescents with and without romantic partners. (Ed. S.Shulman ve W.A. Collins), *Romantic Relationships in Adolescence: Developmental Perspectives,* (3-20). San Francisco, CA: Jossey-Bass

Laursen, B., Coy, K. C., & Collins, W. A (1998). Reconsidering changes in parent-child conflict across adolescence. *Child Development*, 69, 817-832.

Laursen, B., Finkelstein, B. D. ve Betts, N. T. (2001). "A Developmental Meta-Analysis of Peer Conflict Resolution", *Developmental Review, 21*, 423-449.

Lee, J. (2003). The attachment system throughout the life course: review and criticisms of attachment theory. http://www.personalityresearch.org/papers/lee.html adresinden 02.05.2011 tarihinde alınmıştır.

Levy, K. N., Blatt, S. J., & Shaver, P. R. (1998). Attachment styles and parental representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 407-419.

Maccoby, E. E. (1990). Gender and relationships: A developmental account. *American Psychologist, 45,* 513-520.

Main, M. (1990). Cross cultural studies of attachment organization: Recent studies, changing methodologies and the concept of conditional strategies. *Human Development*, 33, 48- 61.

Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion and motivation. *Psychological Review*, 98, 224-53.

Matsuoka, N., Uji, M., Hiramura, H., Chen, Z., Shikai, N., Kishida, Y., & Kitamura, T. (2006). Adolescents' attachment style and early experiences: A gender difference. *Archieves of Women's Mental Health*, 9, 23-29.

Mayseless, O., & Scharf, M. (2007). Adolescents' attachment representations and their capacity for ıntimacy in close relationships. *Journal of Research on Adolescence,* 17 (1), 23-50.

MEB (2009- 2010). Örgün eğitim istatistikleri. http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2009_2010.pdf adresinden, 12. 08. 2013 tarihinde alınmıştır.

Miller, J., & Hoicowitz, T. (2004). Attachment contexts of adolescent friendship and Romance. *Journal o Adolescence*, 27, 191- 206

Montgomery, M. J., & Sorell, G. T. (1998). Love and dating experience in early and middle adolescence: Grade and gender comparisons. *Journal of Adolescence*, 21, 677–689.

Moore, S., Leung, C., Karnilowicz, W., & Lung, C. (2011). Characteristics and predictors of romantic relationships in late adolescence and young Adulthood in Hong Kong and Australia. *The Australian Psychological Society*, 1-10.

Morey, J. N., Gentzler, A. L., Creasy, B., Oberhauser, A. M., & Westerman, D. (2013). Young adults' Use of communication technology within their romantic relaionships and association with attachment style. *Computers in Human Behaviour,* 29(4), 1771- 1778

Nemelioğlu, S. B. (2011). *Ergenlikte romantik ilişkiler.* Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Nosko, A., Tieu, T.T., Lawford, H., & Pratt, M. W. (2011). How do I love thee? Let me count the ways: Parenting during adolescence, attachment styles and romantic narratives in emerging adulthood. *Developmental Psychology,* 47(3), 645-657.

Ondaş, B. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Eş Seçimiyle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Onur, N. (2006). *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi.

Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni. *The Journal of International Social Research,* 2(8), 302-312.

Özatça, A. (2009). Ergenlerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Aile İşlevleri**.** Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Pagano, M. E., & Hirsch, B., J. (2007). Friendships and romantic relationships of black and white adolescents. *Journal of Child and Faily Studies*, 16, 347– 357.

Parade, S. H. (2007). *Attachment to parents and the close relationships of first semester college students*. The University of North Carolina, Greensboro.

Pazcusso, K., Cyr, C., & Moss, E. (2013). Longitudinal association between adolescent attachment, adult romantic attachment and emotion regulation strategies. *Attachment and Human Development,* 15(1), 83- 103

Raja, N. S., McGee, R., & Stanton, W. R. (1992). Perceived attachments to parents and peers and psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence,* 21, 471-485.

Rice, K., Cunningham, J., & Young, B. (1997). Attachment to parents, social competence and emotional well-being, a comparison of black and white late adolescents. *Journal of Counseling Psychology*, 44, 89-101.

Richards, M. H., Crowe, P. A., Larson, R., & Swarr, A. (1998). Developmental patterns and gender differences in the experience of peer companionship during adolescence. *Child Development*, 69, 154-163.

Roisman, G.I., Collins, W.A., Sroufe, L.A., & Egeland, B. (2005). Predictors of young adults' representations of and behavior in their current romantic relationship: Prospective tests of the prototype hypothesis. *Attachment & Human Development*, 7(2), 105-121.

Rothbard, J. C., & Shaver, P. R. (1994). Continuity of attachment across the life span. (Ed. M. B. Sperling ve W. H. Berman), *Attachment in Adults: Clinical and Developmental Perspectives*, (31–71). New York: Guilford.

Royer, H., R., Keller, M., L., & Heidrich, S., M. (2009). Young adolescents' perceptions of romantic relationships and sexual activity. *Sex Education*, 9, 395–408.

Sable, P. (2008). What is adult attachment? *Clinical Social Work Journal* 36, 21-30.

Sarı, T. (2008). Üniversite öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar, bağlanma boyutları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sakarya A. K. (2013). *Üniversitede öğrenim gören gençlerde flörtte şiddet.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Sayılan, F. (2012). *Toplumsal cinsiyet ve eğitim, olanaklar ve sınırlar.* Ankara: Dipnot Yayınları.

Saymaz, İ. (2003). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Scharf, M., & Mayseless, O. (2008). Late adolescent girls' relationships with parents and romantic partner: The distinct role of mothers and fathers. *Journal of Adolescence*, 31**,** 837–855.

Seven, S. (2006). *6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Yayınlanmış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Shaver, P. R., & Mikulincer, (2004). Attachment theory and research: ressurection of the psychodynamic approach to personality. *Journal of Researching Personality*, 39.22-45.

Shaver, P.R., & Mikulincer, M. (2008). Attachment theory and attachment styles. *Handbook Of Individual Differences,* 2- 43.

Shulman, S., & Scharf, M. (2000). Adolescent romantic behaviors and perceptions: age- and gender related differences, and links with family and peer relationships. *Journal of Research on Adolescence,* 10, 99–118.

Simon, V. A., & Furman, W. (2010). Interparental conflict and adolescents' romantic relationships. *Journal of Research in Adolescence,* 20, 188-209.

Sippola, L., K., Buchanan,C., M., & Kehoe, S. (2007). Correlates of false self in adolescent romantic relationships. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 36, 515-521.

Surra, C. A. (1990). Research and theory on mate selection and premarital relationships in the 1980's. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 844–865.

Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi,* 14(44), 35-58.

Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22.

Soygüt, G. (2004). Bir düzeltici bağlanma ilişkisi olarak psikoterapi: psikoterapi süreçlerinde bağlanma ve terapötik ittifak. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(7),63-77.

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik.* F. Çok. (Ed. F. Çok), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Straus, M. (2004). Prevalence of violence against dating partners by male and Female University students worlwide. *Violence Against Women,* 10, 790- 811

Tarabulsy, G. M., Larose, S., Bernier, A., Trottier- Sylvain, K., Girard, D., Vargas, M., & Noel, C. (2012). Attachment states of mind in late adolescence and the quality and course of romantic relationsips in adulthood. *Attachment and Human Development,* 14 (6), 621- 643

Thompson, R. A. (2002). Attachment theory and research. (Ed. M. Lewis), *Child and Adolescent Psychiatry,* (164- 172), Philadelphia: Lipincott Williams and Wilkins.

Tüfeçi, S. (2008). *Romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları ve kişilik özellikleri: transaksiyonel analiz ego durumlarıaçısından bir değerlendirme.*

Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul.

Türkoğlu, İ. E. (2013). Üniversite öğrencilerinin flört davranışlarına göre çocuklukta algılanan ebeveyn kabul- ret ve karşı cinsle ilişkide sosyal yetkinlik inancının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Waters, E., Wenfield, N.S., & Hamilton, C.E. (2000). The Stability of Attachment Security From Infancy to Adolescence and Adulthood: General Discussion. *Child Development*, 71(3), 703- 706

Waters, H. S., & Waters, E. (2006). The attachment working models concept: Among other things, we build script-like representations of secure base experiences. *Attahment and Human Development,* 8(3), 185- 197.

Weiss, R. (1998). A taxonomy of relationships. *Journal* of *Social and Personal Relationships,* 15, 671-683.

Wilkinson, R. B. (2004). The role of parental and peer attachment in the psychological health and self-esteem of adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 33, 479-493.

Wilson, J. B., Gardner, B. C., Brasi, M. W., Topham, G. L., & Bosby, D. M. (2013). Dyadic adult attachment style and agression within romantic relationship. *Journal of Couple & Relationships Therapy: Innovations in Clinical and Educational Interventions,* 12(2), 186- 205

Wilson-Shockley, S. (1995). *Gender differences in adolescent depression: the contribution to negative affect.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, University of Illinois at Urbana-Champaign.

Yıldız, C. (2008). *Üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yılmaz, B. (2007). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası iletişim becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yunger J.L., Corby B.C., & Perry D.G. (2005). Dimensions of attachment in middle childhood. (Ed. Kerns K.A., Richardson R.A.), *Attachment in Middle Childhood* (89- 114), Guilford; NY.

Zimmer-Gembeck, M. J. (1999). Stability, change and ındividual differences in ınvolvement with friends and romantic partners among adolescent females. *Journal of Youth and Adolescence,* 28, 419-438.

Zimmermann, P., & Becker-Stoll, F. (2002). Stability of attachment representations during adolescence: the ınfluence of ego-ıdentity status. *Journal of Adolescence,* 25(1), 107-124.

EKLER

EK I. İlişki Ölçekleri Anketi

İÖA

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkileriniz dahil olmak üzere yakın ilişkilerinizde (arkadaşlık, dostluk gibi), hissettiğiniz duygulara ilişkindir. Sizden genel olarak, yakın ilişkilerinizde yaşadıklarınızı dikkat alarak aşağıdaki ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir. Aşağıdaki maddeleri yakın ilişi inde olduğunuz kişileri düşünerek cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 4 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) işareti koyarak gösteriniz.

	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1.Başkalarına kolaylıkla güvenmem	1	2	3	4
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli	1	2	3	4
3.Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım	1	2	3	4
4. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum	1	2	3	4
5. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım	1	2	3	4
6. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık istiyorum	1	2	3	4
7. Yalnız kalmaktan korkarım	1	2	3	4
8. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim	1	2	3	4
9. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım	1	2	3	4
10. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.	1	2	3	4

11.Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım	1	2	3	4
12. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli	1	2	3	4
13. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim	1	2	3	4
14. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder	1	2	3	4
15. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum	1	2	3	4
16. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim	1	2	3	4
17. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım	1	2	3	4

EK II. Anket

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket, lise öğrencilerinin karşı cinsle olan ilişkilerindeki davranışlarını incelemek amacıyla oluşturulmuştur. Elde edilen veriler sadece bu araştırmaya bulgu sağlamak amacıyla kullanılacak ve başka hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Araştırma sonuçlarının geçerliliği vereceğiniz içten yanıtlara bağlıdır. Sizden kimliğinizi açığa çıkaracak hiçbir bilgi istenmemektedir. Lütfen, size uygun olduğunu düşündüğünüz cümlelerin yanındaki boşluklara 'X' işareti koyunuz. Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Hayrunnisa ÖZGÜR
Psikolojik Danışman
Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
hayrunnisaozgur@gmail.com

1) Cinsiyetiniz
- Kız ( ) Erkek ( )

2) Okul Türü
- Anadolu Lisesi ( )
- Meslek Lisesi ( )
- İmam Hatip Lisesi ( )
- Fen Lisesi ( )

3) Okul içerisinde birinden hoşlansanız, onun dikkatini çekmek için ne yaparsınız?
- Göz teması kurmaya çalışırım ( )
- Teneffüslerde sınıfının önünden geçerim ( )
- Okulda onun zaman geçirdiği yerlere gitmeye çaba gösteririm ( )
- Dikkatini çekebilmek için onun bulunduğu ortamlarda yüksek sesle konuşur veya gülerim ( )
- Koridorda ya da merdivenlerde kısa fiziksel temaslar kurmaya çalışırım (koluna çarpmak gibi…) ( )
- Sınıfına girmek için bahane ararım.
- Eğer aynı sınıftaysam konuşmak veya yanına oturabilmek için fırsat kollarım ( )
- Hiçbir şey yapmadan beni fark etmesini beklerim ( )

4) Dikkatini çekebilmek veya iletişime geçebilmek için nasıl davranışlarda bulunursunuz?
- Onunla dalga geçerek samimiyet kurmaya çalışırım ( )
- Aramızda küçük kavgalar çıkarmaya çalışırım ( )
- Daha çok ilgiyle yaklaşıp ihtiyacı olduğunda (ders notları, testler…) yardımcı olmaya çalışırım ( )
- Duygularımı hiçbir şekilde belli etmemeyi terih ederi ( )
- Diğer……

5) Okul dışında ne yaparsınız?

- Okul çıkışlarında ne yaptığını öğrenmeye çalışırım ( )
- Aynı dershaneye gitmeye çalışırım ( )
- Ortak arkadaşlarımız varsa zaman geçirebileceğimiz sosyal ortamlar oluşturmaya çalışırım ( )
- Eğer evini biliyorsam sokağından geçerek onu görmeye çalışırım ( )
- Telefon numarasını öğrenmeye çalışırım ( )
- İnternetten iz sürerim ( )
- Sosyal paylaşım sitelerinde arkdaş listeme eklerim ( )

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı **:** Hayrunnisa ÖZGÜR
Doğum Yeri ve Tarihi **:** Tarsus/MERSİN 16/01/1986
E-Mail **:** hayrunnisaozgur@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

(2009-2014) Yüksek Lisans**,** Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, Adana.
(2005-2009) Lisans**,** Çukurova Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalı
(1997-2004) Tarsus Mustafa Kemal Anadolu Lisesi
(1993-1997) Tarsus Sadık Eliyeşil İlkokulu

İŞ DENEYİMİ

(2009-2010) Işıltı Özel Eğitim Merkezi
Uslu Ayyıldız Özel Eğitim Merkezi
Güleryüzler Özel Eğitim Merkezi
(2010-2012) Mardin 21 Kasım İlköğretim Okulu
(2012-...) Bursa BTSO Hüseyin Sungur Anadolu Lisesi